

T.C.
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE FİNANSAL
OKURYAZARLIK DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ:
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Lütfü Tuğrul MEVSİM

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Şule Yüksel YİĞİTER

Erzincan 2016

TEZ BİLDİRİMİ

“Üniversite Öğrencilerinde Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Erzincan Üniversitesi Örneği” isimli “Yüksek Lisans” tezime tarafımdan intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim. 21/10/2016

Öğrencinin
İmzası
Adı ve Soyadı

Lütfü Tuğrul MEVSİM
L. Mevsim

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu alışma, İşletme Anabilim Dalında jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

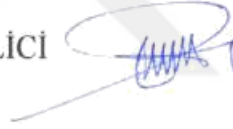
Danışman / Jüri : Yrd. Doç. Dr. şule Yüksel YİĞİTER

Jüri : Doç. Dr. Selahattin YAVUZ

Jüri : Yrd. Doç. Dr. Nilgün BİLİCİ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ: ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Lütfü Tuğrul MEVSİM

Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı

Tez, Ekim 2016

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Şule Yüksel YİĞİTER

ÖZET

Finansal okuryazarlık, bireylerin temel ekonomik ilkeleri anlaması ve ekonomik gelişmeleri yorumlayarak daha etkin finansal kararlar alabilmesi ve doğru finansal araçlara yönelebilmesi için sahip olması gereken finansal bilgi, beceri, tutum ve davranışlardır. Finansal okuryazarlık kavramının günümüzde yaşanan gelişmeler önemini arttırmaktadır. Toplumun geleceğini temsil eden üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyinin yüksek olması gerekmektedir.

Bu çalışmada Erzincan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ile Sivil Havacılık Yüksekokulu öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin tespiti ve finansal okuryazarlığın demografik özelliklerle ilişkisini ölçmek amacıyla öğrencilere anket uygulanmıştır. Çalışmada 476 kişilik bir örneklem kullanılmıştır. Çalışma sonunda öğrencilerin finansal okuryazarlık genel başarı düzeyi %59 olarak bulunmuştur. Erkek öğrenciler kadın öğrencilere göre daha başarılı olmuştur. Kredi kartı ve internet bankacılığı kullanımının finansal okuryazarlık düzeylerinde olumlu etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır. Ankete katılan bölümler arasında en başarılı bölüm İşletme bölümü olurken en başarısız bölüm ise Sosyal Hizmet bölümü olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Finansal Eğitim, Finansal Tüketicinin Korunması

DETERMİNİNG FINANCIAL LITERACY LEVEL OF UNIVERSITY STUDENTS: ERZİNCAN UNIVERSITY SAMPLE

Lütfü Tuğrul MEVSİM

**Erzincan University, Institute of Social Sciences, Department of Business
Administration**

Thesis, October 2016

Thesis Supervisor: Assist. Prof. Dr. Şule Yüksel YİĞİTER

ABSTRACT

The financial literacy level is financial information, skill, attitude and behaviour that is necessary for the understanding of the primary economic principles of individuals and the taking more effective financial decisions by interpreting the economic developments and the converging to the accurate financial instruments. The present developments increase the importance of the term of financial literacy. The financial literacy level should be high among the university students who are the representatives of the future of society. In order to the determination of financial literacy level of the students and the relationship between the financial literacy and the demographic features, to the students of Erzincan University The Faculty of Economics and Administrative Sciences and The Civil Aviation School are conducted a poll in this study. It is found as 59% the level of overall success of the financial literacy level of the students at the end of study. Male students are more successful than female students. The positive effects of the usage of credit card and internet banking emerge on the financial literacy level. The most successful department which is participated in the survey is Business Administration whereas the most unsuccessful department is Social Service department.

Key words: financial literacy, financial education, protection of financial consumer

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ	I
TEZ KABUL TUTANAĞI	II
ÖZET	III
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
TABLolar	VIII
ŞEKİLLER.....	IX
KISALTIMA CETVELİ.....	X
ÖNSÖZ.....	XIII
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: OKUMA – YAZMA, OKURYAZARLIK KAVRAMI VE FİNANSAL OKURYAZARLIK İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR.....	3
1.1. OKURYAZARLIK KAVRAMI VE OKUMA - YAZMA.....	3
1.1.1. Bilgi Okuryazarlığı	8
1.2. FİNANSAL OKURYAZARLIK TANIMLARI	10
1.3. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN TEMEL ÖZELLİKLERİ.....	16
1.4. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN ÖNEMİ.....	18
1.4.1. Finansal Okuryazarlığın Bireysel Refaha ve Aileye Katkıları ..	25
1.4.2. Finansal Okuryazarlığın Sermaye Piyasalarına ve Ekonomiye Katkıları.....	28
1.5. FİNANSAL EĞİTİM	29
1.5.1. Finansal Eğitim ve Finansal Tüketicinin Korunması	31
1.5.2. Finansal Eğitimin Önemi	32
BÖLÜM 2: TÜRKİYE’DE VE DÜNYA’DA FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK GERÇEKLEŞTİRİLEN ÇALIŞMALAR.....	36

2.1. TÜRKİYE’DE GERÇEKLEŞTİRİLEN FİNANSAL OKURYAZARLIK ÇALIŞMALARI ..	36
2.1.1. Devlet Bünyesinde Gerçekleştirilen Finansal Okuryazarlık Çalışmaları	36
2.1.1.1. TÜRKİYE FİNANSAL ERİŞİM, FİNANSAL EĞİTİM, FİNANSAL TÜKETİCİNİN KORUNMASI STRATEJİSİ VE EYLEM PLANLARI	36
2.1.1.1.1. FİNANSAL EĞİTİM EYLEM PLANI	38
2.1.1.1.2. BORSA İSTANBUL	39
2.1.1.1.3. SERMAYE PİYASASI KURULU	41
2.1.1.1.4. AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI.....	43
2.1.1.1.5. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI	45
2.1.2. Bağımsız Kuruluşlar Tarafından Gerçekleştirilen Finansal Okuryazarlık Çalışmaları	46
2.1.2.1. FİNANSAL OKURYAZARLIK VE ERİŞİM DERNEĞİ (FODER).....	46
2.1.2.2. ING BANK TURUNCU DAMLA PROGRAMI	49
2.1.2.3. TÜRK EKONOMİ BANKASI	50
2.1.2.4. DESTEK MENKUL DEĞERLER	51
2.2. DÜNYA’DA GERÇEKLEŞTİRİLEN FİNANSAL OKURYAZARLIK ÇALIŞMALARI	52
2.2.1. Uluslararası Kuruluşlar Tarafından Gerçekleştirilen Finansal Okuryazarlık Çalışmaları	52
2.2.1.1. EKONOMİ İŞ BİRLİĞİ VE KALKINMA ÖRGÜTÜ.....	52
2.2.1.2. DÜNYA BANKASI	56
2.2.1.3. AVRUPA BİRLİĞİ	58
2.2.2. Ulusal Kuruluşlar Tarafından Gerçekleştirilen Finansal Okuryazarlık Çalışmaları	60
2.2.2.1. ABD	60
2.2.2.1.1. FİNANSAL OKURYAZARLIK VE EĞİTİM KOMİSYONU (FLEC).....	61

2.2.2.1.2. AMERİKAN MERKEZ BANKASI (FED)	63
2.2.2.1.3. BAŞKANIN FİNANSAL YETERLİLİK DANIŞMA KONSEYİ (PACFL).....	63
2.2.2.1.4. JUMPSTART KOALİSYONU	64
2.2.2.1.5. AMERİKA TASARRUF EĞİTİMİ KONSEYİ (ASEC).....	65
2.2.2.1.6. AMERİKAN SERMAYE PİYASASI KURULU (SEC).....	66
2.2.2.2. İNGİLTERE.....	66
2.2.2.2.1. FİNANSAL HİZMETLER OTORİTESİ (FSA).....	66
2.2.2.2.2. KİŞİSEL FİNANS EĞİTİM GRUBU (PFEG)	68
2.2.2.3. AVUSTRALYA	68
2.2.2.3.1. FİNANSAL OKURYAZARLIK VAKFI (FLD).....	68
2.2.2.3.2. AVUSTURALYA MENKUL KIYMETLER VE YATIRIMLAR KOMİSYONU (ASIC).....	69
BÖLÜM 3: ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ VE SİVİL HAVACILIK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYİNE YÖNELİK ANKET ANALİZİ	70
3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZLERİ	70
3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEM	70
3.3. VERİLERİN TOPLANMASI.....	71
3.4. BULGULAR.....	72
3.4.1. ARAŞTIRMADA YER ALAN BİREYLERE AİT DEMOGRAFİK BULGULAR	72
3.4.2. Finansal Okuryazarlık Bilgi Düzeyini Ölçen Sorulara Ait Bulgular	76
3.4.3. Demografik Özelliklere Göre Finansal Okuryazarlık Başarı Puanları	84
3.4.4. Cinsiyet, Kredi Kartı Kullanımı ve İnternet Kullanımı ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi	87
3.4.5. Bölümler ve Finansal Okuryazarlık İlişkisi	89
3.4.6. Sınıflar ve Finansal Okuryazarlık İlişkisi	92
SONUÇ.....	94
KAYNAKÇA.....	97

TABLOLAR

Tablo-1	Finansal Okuryazarlık Kavramının Farklı Tanımları
Tablo-2	OECD'ye Üye Ülkeler
Tablo-3	OECD Finansal Eğitim Projesi Kapsamında Gerçekleştirilmiş Faaliyetler
Tablo-4	Dünya Bankası Finansal Okuryazarlık ve Tüketici Koruma Faaliyetleri
Tablo-5	Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı
Tablo-6	Katılımcıların Yaş Dağılımına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı
Tablo-7	Katılımcıların Okudukları Bölümlere İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı
Tablo-8	Katılımcıların Sınıf Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı
Tablo-9	Katılımcıların Anne-Baba Eğitim Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı
Tablo-10	Katılımcıların Kredi Kartı Kullanıp Kullanmama Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı
Tablo-11	Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans Sorularına Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı
Tablo-12	Bireysel Bankacılık Sorularına Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı
Tablo-13	Emeklilik ve Sigortacılık Sorularına Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı
Tablo-14	Finansal Tablolar Sorularına Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı
Tablo-15	Yatırım Sorularına Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı
Tablo-16	Vergi ve Mevzuat Sorularına Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı
Tablo-17	Güncel Finans Sorularına Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı
Tablo-18	Cinsiyete Göre Ortalama Başarı Puanları
Tablo-19	Bölümlere Göre Ortalama Başarı Puanları
Tablo-20	Sınıflara Göre Ortalama Başarı Puanları
Tablo-21	Kredi Kartı Kullanımına Göre Ortalama Başarı Puanları
Tablo-22	İnternet Bankacılığı Kullanımına Göre Ortalama Başarı Puanları
Tablo-23	Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Cinsiyete Göre Değişimi
Tablo-24	Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Kredi Kartı Kullanma Durumuna Göre Değişimi
Tablo-25	Finansal Okuryazarlık Düzeyinin İnternet Bankacılığı Kullanma Durumuna Göre Değişimi
Tablo-26	Anova: Bölümlerle Finansal Okuryazarlık İlişkisi

Tablo-27	Games-Howell Testi: Bölümlerle Finansal Okuryazarlık İlişkisi
Tablo-28	Anova: Sınıf ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi
Tablo-29	Tukey Testi: Sınıf ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi

ŞEKİLLER

Şekil-1	www.yatirimyapiyorum.gov.tr internet sitesi ana sayfası
----------------	--

KISALTIMA CETVELİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AB	: Avrupa Birliği
ALA	:Amerikan Kütüphane Derneği (American Library Association)
ASEC	:Amerikan Tasarruf Eğitim Konseyi (The American Saving Education Council)
ASIC	:Avusturya Menkul Kıymet ve Yatırımlar Komisyonu (Avusturalian Securities and Investment Commission)
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BİST	: Borsa İstanbul
CYFI	:Çocuk ve Gençlik Finans Kurumu (Chil and Youth Finance International)
FED	: Amerikan Merkez Bankası (Federal Reserve System)
FLEC	:Finansal Okuryazarlık ve Eğitim Komisyonu (Financial Literacy and Education Commission)
FODER	: Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği
FSA	: Finansal Hizmetler Otoritesi (Financial Services Authority)
IBRD	:Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası (International Bank of Reconstuction and Development)
IGFE	: Finansal Eğitim İçin Uluslararası Ana Geçit (International Gateway for Financial Education)
INFE	: Uluslararası Finansal Eğitim Ağı (International Network on Financial Educatin)
ING	: ING Bank (İnternatioanl Netherlands Grup)
İAB	: İstanbul Altın Borsası

İİBF	: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İSMEK	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları
NCLIS	: Kütüphane ve Bilgi Bilimi Ulusal Komisyonu (National Commission on Libraries and Information Science)
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development)
PACFL	: Başkanın finansal okuryazarlık Danışma Kurulu (President's Advisory Council on Financial Literacy)
SEC	: Amerikan Sermaye Piyasası Kurulu (Securities and Exchange Commission)
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TEB	: Türkiye Ekonomi Bankası
TKYD	: Türkiye Kurumsal Yatırımcı Yöneticiler Derneği
TSPAKB	: Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliği
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (United Nations International Children's Emergency Fund)
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
VOB	: Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası

ÖNSÖZ

Tez çalışmamın hazırlanmasında, tez konusunun seçimi ve tez çalışmaları sırasında bilgi ve tecrübeleriyle beni yönlendiren tez danışmanım Sayın Şule Yüksel YİĞİTER hocama değerli katkılarından dolayı saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca tez çalışmamdaki uygulama bölümünde analiz kısımlarında yardımlarını esirgemeyen Öğr. Grv. Alparslan OĞUZ hocama ve Doç. Dr. Selahattin YAVUZ hocama teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Finans kavramı, ihtiyaçların karşılanabilmesi için gerekli olan fonların gerekli şartlarda elde edilmesi, etkin ve doğru kararlarla kullanılmasıdır. Bireysel finans kavramı ise, bireyin ya da ailesinin sigorta, bütçe, yatırım, kredi, tasarruf ve benzeri konularda vermiş oldukları kararlar, tutum ve davranışlarıdır.

Bireyler günlük hayatta kendisi ve ailesinin ihtiyaçlarını karşılamak için çalışmaktadır. Bu ihtiyaçlar iktisadi tanımla sınırsızdır. Sınırsız olan bu ihtiyaçları karşılayabilmek için bireyler çeşitli finansal kararlar almak zorundadır. Örneğin birey özel okula yazdırılacak çocuğu için bütçesine uygun okul bulmalı, ev alacaksa yine bütçesine uygun kredi imkânlarına yönelmeli, tasarruf yaparken en doğru finansal araçları seçmeli, yatırım yaparken riskleri göz önünde bulundurmalıdır.

Bireylerin finansal kararlar alırken verecekleri olası hatalı kararlar bireyleri maddi zarara uğratabilmekte, refah kaybı yaşatabilmekte ayrıca psikolojik problemlere sebebiyet verebilmektedir. Finansal piyasalarda maddi kayba uğrayan birey piyasalardan çekilmekte bu da finans piyasasının daralmasına sebep olmakta ve hacmi küçülen piyasalarda işsizlik ve diğer sorunlar baş göstermektedir. Bu tür problemlerin bireysel ve toplumsal sorunlara yol açtığı ortadadır. Bu problemlerin yaşanmasındaki temel sebeplerden bir tanesi de finansal kararlar alan bireylerin temel finansal bilgisinin yetersiz olmasıdır.

Günümüzde serbest piyasa ekonomisinin yayılması, uluslararası finansal serbestleşme, finansal ürün ve hizmetlerin karmaşıklaşan yapısı, finansal piyasalardaki teknolojik gelişmeler ile ortaya çıkan yenilikler, finansal ürünlerin giderek artan sayısı ile birlikte finansal okuryazar olmak daha önemli bir hal almıştır. Bu gelişmelerin yanında demografik özelliklerin değişmesi, istihdam ve emeklilik sisteminin değişmesi, finansal sistemdeki birey sayısının artması gibi sebeplerde finansal okuryazarlığın önemini arttırmıştır. Bütün bu gelişmeler karşısında doğru finansal kararlar alması beklenen bireylerin temel düzeyde finansal bilgiye sahip olması beklenmektedir.

Finansal okuryazarlık, bireylerin temel ekonomik ilkeleri anlaması ve ekonomik gelişmeleri yorumlayarak etkin finansal kararlar alabilmesi ve doğru finansal araçlara yönelebilmesi için sahip olması gereken finansal bilgi, beceri, tutum ve davranışlardır.

Bu kapsamda çalışmanın birinci bölümünde öncelikle okuma-yazma ve okuryazarlık kavramları hakkında bilgi verilmiş, finansal okuryazarlık hakkında çeşitli araştırmacıların ve kuruluşların yapmış oldukları tanımlar ve finansal okuryazarlığın temel özellikleri belirtilmiştir. Daha sonra finansal okuryazarlığın önemine değinilmiş yine finansal okuryazarlığın bireye, aileye, sermaye piyasalarına ve ekonomiye katkıları incelenmiştir. Son olarak da finansal okuryazarlık düzeyinin artması için gerekli olan finansal eğitime ve finansal eğitimin önemine yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde Türkiye’de ve Dünya’da bireylere temel finans bilgisi sağlamak amacıyla devlet ve bağımsız kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen toplumsal finansal okuryazarlık düzeyi artırma faaliyetleri incelenmiştir.

Çalışmanın son bölümü olan uygulama bölümünde birincil veri türlerinden anket yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın örnekleme Erzincan Üniversitesi İİBF ve SHYO öğrencilerinden oluşmaktadır. Öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerini tespit edildiği çalışmada değişen demografik özelliklerin finansal okuryazarlık düzeylerine etkileri çeşitli analiz teknikleriyle ölçülmüş ve yorumlanmıştır.

BÖLÜM 1: OKUMA – YAZMA, OKURYAZARLIK KAVRAMI ve FİNANSAL OKURYAZARLIK İle İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

1.1. Okuryazarlık Kavramı ve Okuma - Yazma

Okuryazarlık kavramı (literacy) ve okuma – yazma (reading – writing) İngilizce alan yazında iki ayrı terim olarak bulunmaktadır. Okuma – yazma, alfabe sayesinde yazılı olan metinlerin okunması ve yazılmasıdır. Okuryazarlık kavramı ise toplumun anlamlandırdığı iletişimsel simgelerin bireyler tarafından kullanılabilme yeteneği olarak tanımlanmıştır.¹ Okuma – yazma bireylere temel düzeyde okuduklarını anlamasını sağlarken, okuryazarlık bireylere anladığı bilgileri kullanmasını, tutum ve davranışlarına yansıtmasını sağlamaktadır.

Okuryazarlık ve okuma – yazma kavramlarının çeşitli örgüt ve kuruluşlar tarafından ayrı ayrı tanımları yapılmıştır. Tarih boyunca yapılan tanımlar her iki kavram arasındaki farkı daha açık hale getirmiştir.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) 2000 yılında okuryazarlık kavramına yer verdiği raporda; okuryazarlık kavramının kapasite ya da davranış biçimi olarak belirtmiş ayrıca günlük yaşantıda yazılı bilgiyi anlama, hedeflere ulaşma ve bireylerin bilgi ve potansiyelini artırması olarak tanımlamıştır.²

Uluslararası Kalkınma Departmanının (UK) okuma- yazma tanımı ise; temel becerilerin ve yetkinliklerin (okuma, yazma ve sayma) kümesi şeklindedir.³

Geçmişten günümüze toplumdaki bireylerin yaşam boyu öğrenmesi amacıyla toplumda herkese ulaştırılmaya çalışılan okuma – yazma eğitimi, eğitim sistemimizdeki okuryazarlık türlerinin anlatılmasındaki başlangıç kabul edilmektedir. Bilgi çağı olarak kabul edilen bu çağda okuryazarlığı anlamak, geleneklerden

---

¹ KURUDAYIOĞLU, M. ve TÜZEL, S. (2010) “21. Yüzyıl Okuryazarlık Türleri, Değişen Metin Algısı ve Türkçe Eğitimi” *Türklük Bilim Araştırmaları Dergisi*, XXVIII, s.284

² BAYSA, E. (2015) “Finansal Okuryazarlık ve Banka Müşteri Segmentasyonları Üzerine Bir Uygulama”, (Danışman: Doç. Dr. Süleyman Serdar Karaca), Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s.4.

³ United Nations Education, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) 2006 “Understanding of Literacy, Chapter 6, Education for All Global Monitoring Report” s.158

yararlanılmış, güncel olaylarla iç içe ve yeniliklere açık çalışmalar bütünü olarak kabul edilmektedir. Eğitimin temel insan hakkı olması, bireysel ve toplumsal olarak varlığını sürdürme ve geliştirme aracı olması, okuma - yazma ve okuryazarlık kavramlarının gelişmesine, okuryazarlık türlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.⁴

Okuma – yazma faaliyetleriyle başlayan, okuryazarlık kabiliyetinin kazanılmasına kadar devam eden yolda edinilmesi gereken unsurlar arasında şunlar bulunmaktadır:⁵

- Gerçekleri konuşabilme ve bireysel oluşturabilme;
- Yaşanılan çevreyi anlayabilme ve bireysel anlamlar çıkarabilme;
- Edinilen bilgileri doğru kavrayabilme ve yeni fikirler türetebilme;
- Sistemleri kullanarak bunlardan yeni manalar çıkarabilme;
- Kazanılan bilgileri tutum ve davranışlara yansıtabilme;
- Güncel bilgi ve becerilere sahip olabilmektir.

Günlük yaşamda kullanılan dilde ayrımının pek farkına varılmamakta ve birbirlerinin yerine kullanılmakta olan okuma – yazma ve okuryazarlık kavramları arasındaki anlam farkı gün geçtikçe artmaya devam etmektedir. Kullanılan alanlarda yaşanılan anlam farklılığının daha net biçimde ortaya konulabilmesi adına okuma – yazma ve okuryazarlık kavramları arasındaki farkları belirlemek gerekmektedir. Bu farklar;⁶

- Okuryazarlık anlamlandırmaya; Okuma – yazma kod çözmeye dayalıdır.
- Okuryazarlık bir derece; Okuma – yazma bir kategori belirtir.
- Okuryazarlığın simge sistemi “şeyler”; Okuma – yazmanın simge sistemi ise basılı ortamdaki harflerdir.

---

⁴ ÖNAL, İ. (2010) “Tarihsel Değişim Sürecinde Yaşam Boyu Öğrenme ve Okuryazarlık: Türkiye Deneyimi” *Bilim Dünyası*, 11(1), 104-105

⁵ Önal, s.104-105

⁶ Kurudayıoğlu, Tüzel, s.284-285

- Okuryazarlık kavramının tanımlanması devam etmekte; Okuma – yazmanın ise statik tanımlanması yapılmıştır.

Avrupa, Amerika ve Avustralya'daki okuryazarlık çalışmaları, kavramların 1950'lerde tanımlanmış olduklarını göstermektedir. Bu tanımlar okuryazarlık kavramını temel okuma – yazma becerisiyle sınırlandırmışlardır. Daha sonra gerçekleştirilen çalışmalar, okuryazarlığın sadece okuma – yazma becerisiyle sınırlı olmadığı daha kapsamlı bir bilgi ve beceri alanı ile gelişime açık bir kavram olduğu anlaşılmıştır.⁷ Okuma – yazma ve okuryazarlık kavramlarının farkı bu noktada ortaya çıkmış, okuryazarlık kavramının kapsamı her geçen gün artmaya devam etmiştir.

1960'lı yıllarda okuryazarlık kavramında gelişmeler devam etmiştir. Bu gelişmeler doğrultusunda fonksiyonel (işlevsel) okuryazarlık kavramı ortaya çıkmıştır. Fonksiyonel okuryazarlık “modern toplumun geliştirdiği faaliyetler için ihtiyaç duyulan okuma – yazma becerisidir.” Şeklinde tanımlanmıştır. Dünya Eğitim Bakanları Kongresi 1965 yılında Tahran'da toplanmıştır. Kongrede fonksiyonel okuma yazma kavramı oy birliğiyle kabul edilmiş şu şekilde açıklanmıştır. “Okuma – yazma öğretimi, kalkınmanın temel unsuru olarak ekonomik ve sosyal önceliklere, aynı zamanda bugünün veya yarının insan gücü ihtiyaçlarına sıkı sıkıya bağlı olmalıdır. O halde bütün çabalar, fonksiyonel okuma-yazma öğretimine yönelik olmalıdır. Okuma – yazma öğretimi, sadece bir amaç olarak ele alınmamalı, bireyin sosyal, ekonomik, yurttaşlık görevleri ve rollerine hazırlanmasının bir yolu olarak görülmektedir. Okuma - yazma, temel ve genel bilgilere değil, aynı zamanda işe hazırlanmaya, üretimi arttırmaya, günlük yaşama daha geniş ölçüde katılmaya, kişinin kendisini çevreleyen dünyayı daha iyi anlamasına ve insan kültürüne yönelmesidir.”⁸ Şeklinde tanımlanmıştır.

Kapsamı arttırılıp, amacı değiştirilerek tanımlanan fonksiyonel okuryazarlık kavramının tanımı bu aşamada bireylerin temel bilgiler öğrenmesinden bir kademe

---

⁷ AŞICI, M. (2009) “Kişisel ve Sosyal Bir Değer Olarak Okuryazarlık”, *Değerler Eğitim Dergisi*, 7(17) s.12.

⁸ GÜNEŞ, F. (2004) “Okuma – Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi” Ankara: Ocak Yayınları, s.3.

daha ileri giderek bu bilgileri hayatlarında kullanmalarını içermektedir. Fonsiyonel okuryazarlığın tanımı değişmeye ve gelişmeye devam etmiştir.

1970’li yıllarda baş gösteren politik gelişmeler, okuryazarlık kavramını etkilemiş ve Tahran’da Dünya Eğitim Bakanları Kongresi’nde kabul edilmiş olan fonksiyonel okuryazarlık kavramının gelişmesini gerektirmiştir. Yeni fonksiyonel okuryazarlık kavramı sadece ekonomik, sosyal ve kültürel gelişme için değil bireylerin hür olmasını da amaç edinmelidir. 1976’da gerçekleşen Nairobi Konferansı’nda fonksiyonel okuryazarlık kavramı geliştirilmiş şu şekilde tanımlanmıştır: “Okuma – yazma, bireylere sadece okuma – yazma, hesap yapma ve temel bilgileri kazandırmasının ötesinde, onların üretici işlerde uğraşmalarına, kendilerini daha iyi tanımalarına, sağlık, ev idaresi ve çocuk yetiştirme sorunlarını daha iyi kavramalarına, daha bağımsız hareket edebilmelerine ve toplum hayatına daha çok katılabilmelerine yönelik olmalıdır.”⁹ Bu tanımla okuryazarlık kavramına bireysel sorumlulukları arttıran ve kişisel gelişimi ön plana çıkaran özellikler eklenmiştir.

Okuryazarlık kavramı hakkında yapılan birçok tanıma rağmen kesin ve kapsayıcı bir tanıma ulaşılamamıştır. Bileşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO), 1978 yılında yayınlamış oldukları raporda; okuryazarlık kavramının uluslararası hiçbir tanım tarafından tüm yönlerinin anlatılmadığı, okuryazarlık kavramıyla ilgili karşıt görüşlü anlayışların olduğu belirtilmiştir.¹⁰

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO), 1987 yılında, “Herkes İçin Eğitim” programı kapsamında, okuryazarlık kavramını yeniden değerlendirme kararı almıştır. Okuryazarlık kavramının tam olarak anlaşılabilmesi için üç ayrı düzeyde tanım yapılmıştır. Birinci düzey (temel okuryazarlık), en temel okuma – yazma becerilerinden olan kelime seslendirme ve cümleleri anlamaktır. İkinci düzey (işlevsel fonksiyonel okuryazarlık), bireylerin okuma, yazma ve benzeri yeteneklerini sosyal ve kültürel alanda kullanmasıdır. Üçüncü düzey (çok işlevli, multi fonksiyonel) ise, kişinin bilgi sınırlarını sonuna kadar geliştirmeyi ve okuma –

---

⁹ GÜNEŞ, s.4

¹⁰ BAYSA, s.5

yazma ile bireysel faydadan çok toplumsal faydayı artırmayı amaçlamaktadır.¹¹ Bu tanımla UNESCO okuma – yazma ile başlayan okuryazarlık kavramını üç aşamada anlatarak kavramı daha anlaşılır hale getirmiştir. Diğer tanımlarda yer alan okuma – yazmanın tutum ve davranışlarda bulunmasına ek olarak kavramın toplumsal fayda sağlayacağı vurgulanmıştır.

Okuryazarlık alınan eğitim sonucunda kazanılan bir beceriden öteye geçmeye başlamıştır. Ulusal ve Uluslararası kuruluşlardan okuryazarlık kavramının farkındalığını yaratmak amacıyla çalışmalar yapılmıştır. Birleşmiş Milletler’ in 1990 yılını “Uluslararası Okuryazarlık Yılı” ilan etmesi, okuryazarlık kavramının bu yıldan sonra daha fazla ilgi görmesine neden olmuştur.¹²

1990’lı yıllardan sonra okuryazarlığın kavramsal çerçevesi teknolojinin hızla ilerlemesi, hayat standartlarının gelişmesi ve değişmesi, ortaya çıkan yeni buluş ve ihtiyaçlarla çeşitlenmiştir. Okuryazarlık kavramı tek bir olguyu değil, çoğul olguları içinde barındırır hale gelmiştir.¹³

Okuma – yazmanın temel özelliklerini oluşturan ve bu özellikleri geliştirerek yeni bir boyut kazanan okuryazarlık kavramının farklı birçok tanımının bulunmasının nedeni, günümüze kadar değişen şartların etkisi ve buna bağlı olarak ortaya çıkan çeşitli ihtiyaçlar ile okuma – yazma eğitiminin de gelişmesinden kaynaklanmaktadır.¹⁴

Okuryazarlık kavramı gelişen teknoloji ve yeniliklerle yeni bir boyut kazanmıştır. Kavram sadece temel okuma – yazma işlevinden çıkarak tutum ve davranışlara sonrada bireysel ve toplumsal fayda sağlayan kavrama düşmüştür. Okuryazarlık kavramı geliştikçe farklı terimler altında kullanılmaya başlanmıştır.

---

¹¹ AŞICI, s.14

¹² EROL, H. (2014) “Ortaokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi”, (Danışman: Prof. Dr. Hakkı Yazıcı), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlk Öğretim Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, s.11

¹³ AŞICI, s.15

¹⁴ EROL, s.11

Tarihsel süreçte kullanılmış olan okuryazarlık terimleri arasında başlıca; ağ okuryazarlığı, ahlak okuryazarlığı, Amerikan okuryazarlığı, anayasa okuryazarlığı, bilimsel okuryazarlık, bilgisayar okuryazarlığı, çevre okuryazarlığı, coğrafya okuryazarlığı, çoklu kültür okuryazarlığı, dans okuryazarlığı, dijital/sayısal okuryazarlık, dünya okuryazarlığı, e-okuryazarlığı, ekonomi okuryazarlığı, eleştirel okuryazarlık, enformasyon teknolojisi okuryazarlığı, eskiçağ okuryazarlığı, gazete okuryazarlığı, görsel okuryazarlık, grafik okuryazarlığı, internet okuryazarlığı, kütüphane okuryazarlığı, kültür okuryazarlığı, matematik okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, meslek okuryazarlığı, politika okuryazarlığı, sinema okuryazarlığı, tarım okuryazarlığı, tarih okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, televizyon okuryazarlığı, tüketici okuryazarlığı, yatırım okuryazarlığı, yasa okuryazarlığı, yurttaşlık okuryazarlığı, web okuryazarlığı.¹⁵ bulunmaktadır.

1.1.1. Bilgi Okuryazarlığı

Birçok okuryazarlık terimini kapsayan bilgi okuryazarlığı temelde bilgi ihtiyacının farkında varmak ve bu ihtiyacı karşılayacak bilgilere kolayca ulaşabilmek şeklinde tanımlanabilir. Bilgi okuryazarlığının içeriği benzer olmakla birlikte birçok tanımını bulunmaktadır. Tanımlarda bilgi okuryazarı olan bireylerin ihtiyacı olduğu bilgiye nasıl ulaşacağını bilmesi ortak noktadır.

Bilgi okuryazarlığı kavramı ilk kez 1974'te Amerikan Bilgi Endüstrisi Derneği (Information Industry Association) başkanı Paul Zurkowski tarafından, Kütüphane ve Bilgi Bilimi Ulusal Komisyonu (National Commission on Libraries and Information Science) (NCLIS) için hazırladığı raporunda yer almıştır. Zurkowski bilgi okuryazarlığı kavramını; "işlerinde bilgi kaynaklarını kullanmayı bilenler bilgi okuryazarı kişilerdir. Bunlar karşılaştıkları sorunları çözmeye birincil kaynakların yanında çok çeşitli bilgi araçlarını kullanma tekniklerini ve becerilerini öğrenmişlerdir" şeklinde tanımlamıştır. Zurkowski'nin ABD nüfusunun büyük bölümünün okur – yazar olduğunu ancak bu nüfusun çok azının bilgi okuryazarı olarak nitelendirilebileceğini açıklamasından sonra; NCLIS, ABD nüfusunun bilgi

---

¹⁵ ÖNAL, s.105

okuryazarı olması için ulusal bir program hazırlanmasına liderlik etmelidir önerisi getirmiştir.¹⁶

Henderson ve Scheffer (2003), bilgi okuryazarı olmayı, bilgiye ihtiyaç duyduğunu anlayabilmek ve ihtiyaç duyulan bilgiye ulaşmak, bu bilgileri değerlendirip etkili bir şekilde kullanmak şeklinde tanımlanmıştır.¹⁷

Bilgi okuryazarlığı kavramının en kapsamlı tanımı, 1989 yılında Amerikan Kütüphane Derneği (ACA) Başkanlık Komitesi'nin bilgi okuryazarlığı sonuç raporunda yapılmıştır. Raporda; bilgi çağında yaşayan insanların etkin bir birey olmak için bilgi okuryazarı olmak zorunda olduğu ifade edilmiştir. "Bilgi okuryazarı olmak için kişi, bilgiye gereksinim duyduğunu bilmeli ve bu bilgiyi elde etmeli, değerlendirmeli ve etkin bir biçimde kullanmalıdır. Bilgi okuryazarı kişiler bilginin nasıl düzenlendiğini, nasıl bulunacağını ve nasıl kullanılacağını bildiklerinden, nasıl öğreneceğini öğrenmiş kişilerdir. Bu kişiler herhangi bir görevi yerine getirmede ya da herhangi bir karar vermede gereksinim duyduğu bilgiyi daima bulabildiklerinden, yaşam boyu öğrenmeye hazır kişilerdir".¹⁸

Bilgi okuryazarı kabul edilen bireylerin, geleneksel olarak kütüphane ve benzeri hizmetleri doğru kullanan, internet sayesinde kolayca ulaşılabilen bilgi ve belge arama araçlarını doğru ve etkili kullanma yetisine sahip bireyler olması gerekmektedir.¹⁹

Bilgi okuryazarlığı hakkında yapılan tanımlardan yola çıkarak bilgi okuryazarı kabul edilen bireylerin;

- Bilgi kaynakları olan kütüphane, internet ve benzeri araçları doğru kullanabilmeleri,

---

¹⁶ POLAT, C. ve ODABAŞ, H. (2008) "Küreselleşme, Demokratikleşme ve Türkiye" Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı, Antalya, s.4

¹⁷ ARGON, T. ÖZTÜRK, Ç ve KILIÇASLAN, H. (2008) "Sınıf Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Bilgi Okur Yazarlığı Becerileri Üzerine Bir Durum Çalışması" *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (2), s.15

¹⁸ POLAT, ODABAŞ, s.4.

¹⁹ KURUDAYIOĞLU, TÜZEL, s.293.

- Bilgiye ihtiyaç duyduklarını anlayabilmeleri,
- Ulaşılan bilgileri doğru değerlendirmeleri ve kullanmaları beklenmektedir.

Bilginin üretim ve paylaşımında teknolojik gelişmeler, geleneksel yöntemlerden daha fazla imkân sunmaktadır. Bu sebeple bilgi okuryazarlığı kavramı teknolojiyle birlikte ortaya çıkan bilgisayar okuryazarlığı, ağ okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, web okuryazarlığı, finansal okuryazarlık, eleştirel okuryazarlık, çoklu ortam okuryazarlığı, medya okuryazarlığı ve benzeri okuryazarlık türlerinin tümünü kapsayan bir terimdir.²⁰

1.2.Finansal Okuryazarlık Tanımları

Günümüzde hızla gelişen teknoloji, bu gelişmelere paralellik gösteren büyüyen ekonomi ve bununla birlikte alternatif artan finansal araçlar. Bütün bu hızlı gelişmeler ve artan alternatif finansal araçların varlığında bireylerin kazanmak isteyeceği en önemli yeteneklerden birisi de parayı yönetebilme yeteneğidir. Parayı yönetebilme yeteneğine sahip olmak isteyen bireylerin iyi bir finansal okuryazar olması gerekmektedir. Yaşanması muhtemel finansal problemleri çözmek, bu problemleri önceden görerek önlem alabilmek finansal okuryazarlık becerilerine sahip olmaktan geçmektedir.²¹

Finansal okuryazarlık kavramına literatürde son dönemlerde sıkça rastlanmakta ve önemi her geçen gün artmaktadır. Temel anlamda bireylerin finansal konularda bilgi sahibi olması ve bunu tutum ve davranışlarına yansıtması olarak tanımlanabilecek finansal okuryazarlık kavramının birçok tanımı bulunmaktadır.

Finansal okuryazarlık kavramı üzerine araştırma yapan yazarların ve kurumların birçoğunda farklı bir tanımla karşılaşmak mümkündür. Konuşma dilleri İngilizce olan İngiltere, Kanada, ABD ve Avustralya'da kullanılan terimlerde

---

²⁰ POLAT, ODABAŞ, s.5.

²¹ ÖZTÜRK, E. ve DEMİR, Y. (2015) "Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi: Süleyman Demirel Üniversitesi Akademik Personel Üzerine Bir Uygulama" *Muhasebe Finansman Dergisi*, s.114.

farklılık olduğu görülmektedir. İngiltere ve Kanada “finansal yeterlilik” (financial capability) kullanmayı tercih ederken, ABD ve Avustralya “finansal okuryazarlık” (financial literacy), yazar ve kuruluşlardan bazıları “finansal farkındalık” (financial awareness) terimini kullanmayı tercih etmişlerdir.²²

Literatür taraması yapıldığında gelişme aşamasında olduğu fark edilen finansal okuryazarlık kavramı hakkında, farklı araştırmacıların farklı tanımlar yaptıkları görülmektedir.²³

Tablo-1 Finansal Okuryazarlık Kavramının Farklı Tanımları

KAYNAK	TANIM
Hilgert, Hogart ve Beverley (2003)	Ekonomi bilgisidir.
FINRA (2003)	Herhangi bir yarımcının bulduğu piyasa koşul araçlarının, örgütlenmenin ve düzenlemelerin anlaşılmasıdır.
MOORE (2003)	Bireysel ekonomi alanında yetenekliler ve öğrendikleri bilgileri uygulamada kullanıyorlarsa ekonomi okuryazarıdır.
National Council on Economic Education (NCEE) (2005)	Temel ekonomik ilkeleri ve kavramları anlama ve aşına olmadır.
MANDELL (2007)	Yeni ve karmaşık ekonomik kavramları değerlendirebilme becerisi ve uzun vadeli çıkarları maksimize edecek ekonomik araçları seçebilmelidir.
LUSARDİ VE MITCHELL (2007)	En iyi tasarruf ve yatırım kararlarını almayı sağlayacak ekonomik kavramları bilmedir.
LUSARDİ VE TUFANO (2008)	Gündelik ekonomik tercihlerde basit karar alabilme becerisidir.
ANZ BANK (2008)	Rasyonel karar verebilme ve parayı kullanabilme becerisidir.
LUSARDİ (2008)	Temel Ekonomik Kavramları ve nominal – reel risk çeşitlendirmesi arasındaki farkları bilmedir.

ŞANTAŞ, F. ve DEMİRGİL, B. (2015) “Ekonomi Okuryazarlığı Düzeyinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma” *Akademik Bakış Dergisi* 48, s.48.

²² GÖKMEN, H. (2012) *Finansal Okuryazarlık*. İstanbul: Hiberlink Yayınevi, s.17.

²³ SATOĞLU, S. (2014) “Bireysel Yatırımcıları Koruma Aracı Olarak Finansal Okuryazarlık ve Türkiye Uygulaması”, (Danışman: Prof. Dr. Mehmet Emin Arat), Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, s.7.

Finansal okuryazarlık kavramı hakkında birçok tanım bulunmasına rağmen anlatılmak istenen bu tanımlardaki özelliklere sahip olabilmektir. Tablo 1 de yer alan tanımlara benzer tanımlar çeşitli araştırmacı ve kurumlar tarafından yapılmıştır. Aşağıda yapılan bu tanımlara yer verilmektedir.

Temizel ve Bayram'a göre, "finansal okuryazarlık, gündelik yaşamda kullanılan finansal enstrümanların seçiminde bilgi temelli kararlar verebilmeyi sağlayan yeterlilik düzeyini ifade etmektedir."²⁴

Çam ve Barut'a göre, "finansal okuryazarlık, bireylerin para kullanımı ve yönetimi konusunda temel bilgi ve beceri sağlayan yeterlilik düzeyini ifade etmektedir."²⁵

Sarıgül'e göre, "finansal okuryazarlık, bireyler açısından başarılı bir finansal yönetim süreci ve ekonomik açıdan geleceği güvence altına alma; istek ve ihtiyaçları belirleme, kaynakların tahsisi, tasarrufların yatırıma dönüştürülmesini içermektedir. Finansal okuryazarlık, bir kişinin finansal bilgisi ile bu konudaki beceri, tutum ve davranışlarının birleşimidir."²⁶

Fettahoğlu'na göre "finansal okuryazarlık, temel düzeyde finansal ürünler ve uygulamalar hakkında bilgi sahibi olarak karar alabilme becerisidir."²⁷

Karabacak'a göre, "finansal okuryazarlık basit ekonomik ve finansal konseptler konusunda bilgiye haiz olma ve bu türden bilgilerin ve aynı zamanda finansal kaynakların etkin şekilde kullanımı becerisidir."²⁸

---

²⁴ TEMİZEL, F. ve BAYRAM, F. (2011) "Finansal Okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma" *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(1), s.73.

²⁵ ÇAM, A.V. ve BARUT, A. (2015) "Finansal Okuryazarlık Düzeyi ve Davranışları: Gümüşhane Üniversitesi Önlisans Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma" *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 4(7), s.1.

²⁶ SARIGÜL, H. (2015) "Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Ölçeği: Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirlik" *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(1), s. 201.

²⁷ FETTAHOĞLU, S. (2015) "Hane Halkının Finans Eğitimi ve Finansal Okuryazarlık Düzeyleri Üzerine Kocaeli'nde Bir Araştırma" *Journal of Accounting Finance*, 67, s.101

Er, Temizel, Özdemir ve Sönmez'e göre, "finansal okuryazarlık kavramı, finansal bilgi, ürün ve uygulamaları içeren bu başlıklarda temel düzeyde bilgi sahibi olarak finansal kararlar almayı ifade etmekte kullanılmaktadır."²⁹

Şantaş ve Demirgil'e göre "ekonomi okuryazarlığı, ekonomideki gelişmeleri ve etkilerini yorumlayabilme becerisidir."³⁰

Lusardi, finansal okuryazarlığı temel finansal okuryazarlık ve gelişmiş finansal okuryazarlık biçiminde iki ayrı bölümde incelemiştir. Faiz oranlarını yorumlayabilme, enflasyon etkilerini bilme, risk kavramını ve risk çeşitliliğini bilmek temel finansal okuryazarlık kapsamında iken; faiz oranları, bono fiyatları, hisse senedi piyasası ve fonlar ile ilgili hesaplamalar gelişmiş finansal okuryazarlık kapsamına girmektedir.³¹

Alkaya ve Yağlı'ya göre "finansal okuryazarlık kavramı bireylerin bilgi temelli kararlar alarak finansal durumlarını yönetebilme becerileri" olarak tanımlanmıştır.³²

Gutnu ve Cihangir'e göre "finansal okuryazarlık, bireylerin paranın kullanımı ve yönetimi konusunda elde ettiği tasarrufların ve alacağı yatırım kararlarının doğru finansal araçların tercih edilmesini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve yeterlilik temelli yaklaşım sergileyerek bireylerin finansal refahını artırma çabasıdır."³³

---

²⁸ KARABACAK, S. (2015) "Türk Kurumsal Yönetim Yapısı Düzleminde Finansal Okuryazarlığın Şirket Yönetim Kurulları İş Süreçlerindeki Rolü" *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(3), s.5.

²⁹ ER, F. TEMİZEL, F. ÖZDEMİR, A ve SÖNMEZ H. (2014) "Lisans Eğitim Programlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisinin Araştırılması: Türkiye Örneği" *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), s. 114.

³⁰ ŞANTAŞ, DEMİRGİL, s.46.

³¹ LUSARDİ, A. (2008), "Financial Literacy: An Essential Tool For Informed Consumer Choice", Join Center for Housing Studies, Harward University, s.2-7.

³² ALKAYA, A. ve YAĞLI, İ. (2015) "Finansal Okuryazarlık Finansal Bilgi, Davranış ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama" *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40), s.586.

³³ GUTNU, M. M. ve CİHANGİR, M. (2015) "Finansal Okuryazarlık Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Personeli Üzerine Bir Araştırma" *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(10), s. 415.

Kılıç Ata ve Seyrek'e göre "finansal okuryazarlık, bireylerin finansı anlayabilme becerisidir. Daha açık bir ifadeyle, bireyin daha etkin finansal kararlar alması için sahip olması gereken finansal bilgi ve yeteneklerdir."³⁴

Amerika'da finansal okuryazarlık programı olarak faaliyet gösteren Jumstart'ın finansal okuryazarlık tanımı ise " bireyin yaşamı boyunca finansal güvenliği için, finansal kaynaklarını etkin bir biçimde kullanabilmesi ve bunu sağlayabilecek bilgi elde edebilme yeteneğidir."³⁵

Amerika'da faaliyet gösteren Başkanın Finansal Yeterlilik Danışma Konseyi (PACFL)'nin tanımına göre finansal okuryazarlık, "finansal kaynakları etkili bir şekilde yönetebilmek için gerekli bilgi ve becerileri kullanma yeteneğidir."³⁶

Gökmen'e göre " kişisel finansal sağlığı sağlamak ve korumak için gereken finansal bilgi, beceri, tutum ve davranışlardan oluşan bileşene finansal okuryazarlık denir."³⁷

Abraham Ansong ve Michael Asiedu Gyensare'ye göre finansal okuryazarlık, finans anlama yeteneğidir. Daha spesifik olarak, bir bireyin mali oranları anlayışı ile bilinçli ve etkili kararlar verebilmesi için beceri ve bilgi kümesini işaret eder.³⁸

Worthington'a göre finansal okuryazarlık "ekonomik ile ilgili konuların bilinmesini ve ekonomik koşulların bireylerin kararları üzerindeki etkilerini içermektedir." Diğer bir tanımında ise "Bütçeleme, tasarruf, yatırım ve sigorta gibi temel para yönetimi konularında odaklanmaktadır."³⁹

---

³⁴ KILIÇ, Y. ATA, A. H. Ve SEYREK, H.İ. (2015) "Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma" *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 66, s. 130.

³⁵ TEMİZEL, BAYRAM, s.75.

³⁶ ÜNAL, S. DÜĞER, S.Y. ve SÖYLEMEZ, C. (2015) "Ekonomi Okuryazarlığı ve Kredi Kartı Tutumunun Rasyonel Kredi Kartı Kullanımına Etkisi: Dumlupınar Üniversitesi Tavşanlı MYO örneği" *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 10(1), s. 34.

³⁷ GÖKMEN, s.20.

³⁸ ANSONG, A. ve GYENSARE, M.A. (2012) "Determinant of University Working – Students " Financial Literacy at the University of Cape Coast, Ghana" *International Journal of Business and Management*, vol 7 no 9, s. 126

³⁹ WORTHINGTON, A. C. (2006), " Predicting Financial Literacy In Australia", *Financial Services Review*, No. 15, pp. 59-60.

Atkinson, Abraham ve Michael'e göre finansal okuryazarlık, sağlam finansal kararlar ile kendi finansal refahını elde etmek için farkındalık, bilgi, beceri, tutum ve gerekli davranışlar kombinasyonudur.⁴⁰

Satoğlu'na göre finansal okuryazarlık "bireyin finansal olarak verimli, doğru kararlar vermesini sağlamak ve bireyi finansal yatırım yaparken korumak için gereken finansal bilgi, beceri, tutum ve davranışlar bütünüdür" Finansal okuryazarlık, bireylerin para kullanımı ve yönetiminde bilgileriyle doğru değerlendirme yapabilmeleri ve etkili, rasyonel kararlar vererek yatırımlarına yön verecek finansal araçları seçecek yeterlilik düzeyleridir.⁴¹

Finansal okuryazarlık tanımlarının benzer yönleri ve birbirinden ayrılan yönlerinden yola çıkarak kapsamlı bir tanım yapacak olursak; bireylerin temel ekonomik ilkeleri anlaması ve ekonomik gelişmeleri yorumlayarak daha etkin finansal kararlar alabilmesi ve doğru finansal araçlara yönelebilmesi için sahip olması gereken finansal bilgi, beceri, tutum ve davranışlardır.

Finansal okuryazarlık kavramıyla ilgili tanımlarda genellikle aşağıdaki özellikler yer almaktadır.⁴²

- Finansal kavramlar hakkında bilgiler,
- Finansal kavramları anlayabilme,
- Finans yönetim yeteneği,
- Doğru finansal kararlar alabilme yeteneği,
- Öngörülü finansal kararlar almak ve doğru planlamalar yapabilmektir.

Finansal okuryazarlık kavramı hakkında yapılan farklı tanımlar kavramın statik bir yapıda olmadığını göstermektedir. Her geçen gün artan önemiyle kapsamını

---

⁴⁰ AKINSON, ADELE – MESSY, FLORE – ANNE (2012), " Measuring Financial Literacy: Results of OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study", OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No.15.

⁴¹ SATOĞLU, s.10.

⁴² GÖKMEN, s.18.

genişleten kavramın tanımları gelişerek, farklı özellikler eklenerek yapılmaya devam edilmektedir.

1.3. Finansal Okuryazarlığın Temel Özellikleri

Günlük yaşamın farklı alanlarıyla ilişkili olan finansal okuryazarlık kavramı bireylerin karşılaştıkları finansal sorunlara çözüm üretebilmekte ve finansal piyasalara olumlu etki etmektedir. Finansal bilgi, ürün ve uygulamaları içeren finansal okuryazarlık kavramı temel düzeyde bilgi sahibi olmayı ve bu bilgileri finansal kararlar alırken kullanmayı ifade etmektedir.⁴³

Finansal okuryazarlık, finansal tüketici ve yatırımcıların finansal ürün, hizmetler ve kavramlar hakkında daha çok bilgi sahibi olmalarını ve bu konularda anlayışlarını geliştirmelerini, yönlendirme, bilgi ve tavsiye ile finansal fırsatları veya riskleri daha iyi fark etmelerini, daha bilinçli ve doğru tercih yapabilmelerini, nereden yardım alınmaları gerektiğini bilmeleri gibi tüm doğru eylemleri gerçekleştirmelerini sağlayan bir süreçtir. Bu süreç:⁴⁴

- Bilgi, tüketiciye özel bilgiler olan durum, veri ve finansal fırsatların farkına varmalarını sağlamaktadır.
- Yönlendirme, bireylere eğitim ve rehberlik yolu ile finansal terim ve kavramları anlamaları için gerekli güç sağlamaktadır.
- Tavsiye, tüketiciye danışmanlık yaparak ellerinde bulunan finansal bilgi ve yönlendirmeleri en iyi şekilde değerlendirmeleridir.

Bilgi okuryazarlığında belirtildiği gibi bilgi ihtiyacını nereden karşılayacağını bilen bilgi okuryazarı finans konusunda eksikliklerini tamamlayarak temel düzeyde finans bilgisini öğrenip uygulayarak bilgi okuryazarlığının alt terimlerinden olan finansal okuryazar olmuş sayılmaktadır.

Finansal okuryazarlık, bireylerin finans uzmanı veya profesyonel olması anlamına gelmemektedir. Finansal okuryazar olan herkesin finans uzmanı olması

---

⁴³ TEMİZEL F. (2010) Mavi Yakalılarda Finansal Okuryazarlık, İstanbul: Beta Yayınevi, s.1.

⁴⁴ ER, TEMİZEL, ÖZDEMİR, SÖNMEZ, s.116.

beklenmemektedir. Finansal okuryazar olan bireyin kendisine, ailesine ve çevresine yetecek kadar finansal bilgiye, tutum ve davranışlara sahip olması beklenmektedir. Finansal okuryazar olan bireyden hisse senedi değerlemesi hakkında bilgisinin olması beklenmemekte ancak hisse senedi, tahvil ve benzeri finansal araçların ne olduğu ve farklarının neler olduğu hakkında bilgi sahibi olması beklenmektedir.⁴⁵

Finans uzmanlarından ise, finansal okuryazar kabul edilen bireylere göre daha fazla finansal bilgiye, tecrübeye sahip olmaları beklenmektedir. Finansal okuryazar kabul edilen bireyin temel düzeyde finansal eğitime sahip olması yeterlidir. Finansal okuryazar birey, finansal bilgi ve birikimini gündelik yaşamında finansal kararlarına yansıtmalıdır.⁴⁶

Finansal Okuryazarlık, finans ile ilgili genel kültür bilgisine sahip olmak değildir. Finansal okuryazar bireyler finansal bilgilerini uygulamaya dökümelidir. Bütçe yapabilmeli, kendi finansal bilgisinin yeterli olmadığı durumlarda bilgi alacak yerleri bilmelidir. Finansal hizmet sunanlarla müzakere ve pazarlık yeteneğine sahip olmalıdır.⁴⁷

Finansal okuryazar olan birey ülke ekonomisine olumlu etki edebilecek gelişmeleri ön görebilmeli kendi finansal kararlarını bu çerçevede almalıdır. Ayrıca teknolojiyi yakından takip etmeli bu doğrultuda gelişen yeni finansal araçlar hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Değişen emeklilik sistemlerini anlamalı ileride refah kaybı yaşamamalıdır.

Finansal okuryazarlık, karşılaşılan ekonomik problemleri yorumlayabilmek ve çözüm noktasında alternatifleri değerlendirmek, maliyet ve kararları tanımlamak, ekonomideki gelişmeleri ve kamusal politikadaki değişikliklerin ekonomiye

---

⁴⁵ GÖKMEN, s.23.

⁴⁶ SATOĞLU, s.14.

⁴⁷ GÖKMEN, s.23.

etkilerini inceleyebilme yeteneğidir. Finansal okuryazar olan bireylerin taşınması gereken başlıca özellikler şunlardır.⁴⁸

- Üretici, tüketici ve yatırımcı olan bireyler kar, maliyet ve sınırlı bulunan kaynakları göz önüne alarak daha doğru kararlar alabilmeli,
- Rekabet, ticari engeller, bolluk ve kıtlık gibi durumların piyasalara nasıl yansıtacağını anlayabilmeli,
- Ekonomide bulunan kamu ve özel kuruluşların rollerini bilmeli,
- Risk, yatırım, işsizlik, enflasyon, faiz oranları, gelir dağılımı gibi kavramları anlayabilmeli,
- Kamu politikalarının kar ve zararlarını hesaplayabilmeli,
- Ekonomide bulunan küçük ve büyük ölçekli ekonomiklerin rollerini bilmeli,
- Yönetimlerin sağladığı fayda ve zararı tespit ederek hizmetleri kazançları ayrı ayrı değerlendirebilmelidir.

Finansal okuryazar olan bireyin sahip olması gereken bilgi, beceri, tutum ve davranışlar arasında şunlar bulunmaktadır.⁴⁹

- Para yönetimini bilmeli,
- Finansal sistemin işleyişini anlayabilmeli,
- Finansal planlar yapabilmeli
- İyi iletişim kurabilmelidir.

1.4. Finansal Okuryazarlığın Önemi

20. yüzyılın son çeyreğinde ve 21. yüzyılın başlarında Dünya ekonomisinde gelişmeler ve dönüşümler özellikle finansal sistemde meydana gelmiştir.

---

⁴⁸ GEREK, S. ve KURT, A.A. (2011) “Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması” *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, XXX (1), s.61.

⁴⁹ GÖKMEN, s.24

1970'lerde Bretton – Woods sisteminin son bulması ve sabit döviz kuru politikasının bırakılmasıyla finansal piyasaların küreselleşmesinin önü açılmış, uluslararası finansal rekabet artmıştır. Ekonomideki gelişmelere paralellik gösteren bilgisayar ve telekomünikasyon teknolojileri sayesinde finansal araçların bilgi ve fiyatları şeffaf hale gelmiş ve sermaye maliyetlerinde azalma görülmüştür. Liberalleşme öncelikle dış ticarete başlamış bunu sermaye hareketlerinde liberalleşme takip etmiştir. Bu sayede uluslararası sermaye hareketlerinin önündeki engeller kaldırılmıştır.⁵⁰

Finans piyasalarında meydana gelen bu serbestleşme hareketlerini yeni finansal araçların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu durum birey ve hane halkı başta olmak üzere, ekonomik sistemde karar alanların kısa ve uzun vadedeki planlarına ilişkin algı, tutum ve davranış sürecine etki etmiştir.⁵¹ Finansal okuryazarlığın öneminin artmasında finansal bilgisizlikten kaynaklanan finansal dolandırıcılık gibi faktörler yer almaktadır.⁵² Finansal okuryazarlık seviyesi bireyler tarafından yeterli düzeyde sanılmakta ancak yapılan anket ve çalışmalar sonuçların sanılanın tam aksine olduğunu göstermektedir. Yapılan finansal hatalar bireysel ve toplumsal refah kaybına neden olmaktadır.

OECD tarafından finansal okuryazarlığı yaymak amacıyla yayınlanan çalışmada, Dünya'daki gelişmelere bağlı olarak finansal okuryazarlığın gerekliliğini ve önemini ortaya koyan faktörler şu şekilde sıralanmıştır:⁵³

- Finansal ürünlerin karmaşık yapısı,
- Finansal ürünlerdeki artış,
- Doğum oranlarındaki artış ve yaşam sürelerinin uzaması,

---

⁵⁰ YILMAZ, V. ve TUNCAY, M. (2012) “Finansal Liberalizasyon Tasarruf ve Yatırım Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği” *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(3,4), s.345.

⁵¹ ERGÜN, B. ŞAHİN, A. Ve ERGİN, E. ( ) “Finansal Okuryazarlık: İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma” *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi*, 7(34), s. 849 – 850.

⁵² SATOĞLU, s.21.

⁵³ CİHANGİR, M. ve ERGİN, E. (2015) “Finansal Okuryazarlığın Temel Düzeyde İncelenmesi: Osmaniye İlinde Ankete Dayalı Bir Araştırma” *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(13), s. 496 – 497.

- Emeklilik sistemlerindeki değişiklikler,
- Finansal okuryazarlık seviyesindeki düşüklük,
- Gelirlerdeki değişimler,
- Sermaye piyasasında meydana gelen değişiklikler.

OECD'nin finansal okuryazarlığın önemini ve gelişimini ortaya koymak için yayınladığı faktörlere paralel olarak Larry Orton'da finansal okuryazarlığın önemini yedi başlık altında toplamıştır. Bu başlıkları şu şekilde sıralanabilir:⁵⁴

- Demografik özellikler değişmektedir.
- Finansal piyasalar değişmektedir.
- İstihdam ve emeklilik sistemleri değişmektedir.
- Tüketiciler piyasalarda daha aktif rol almaktadır.
- Zayıf, hatalı, yanlış finansal kararların sonuçları daha ciddi hale gelmektedir.
- Finansal okuryazarlık seviyesi düşüktür.
- Finansal okuryazarlığın yayılması sosyal birlikteliğe katkıda bulunabilir.

Finansal krizlerin küresel boyutlarda yaşanması, sermaye piyasalarının karmaşık bir yapıda olması ve doğal kaynakların kıtlığı finansal okuryazarlığın önemini arttırmaktadır. Finansal okuryazarlık seviyesinin yetersizliği sadece gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerin problemi değil aynı zamanda gelişmiş ülkelerinde büyük bir problemidir. 2010'da ABD Bakanlar Kurulunda iki üye tarafından, ABD'li gençlerin finansal okuryazarlık seviyelerinin yetersiz olduğu ve önlem alınmazsa gelecekte önemli bir finansal probleme dönüşebileceği

---

⁵⁴ ORTON, L. (2007) "Financial Literacy: Lessons From International Experience", CPRN Research Report (Canada Policy Research Networks) , s. 3-6.

belirtilmiştir.⁵⁵ ABD’de yaşanan bu problem gelişmiş ülkelerde de finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olduğunu göstermektedir.

Günümüzde bireylerin alacakları finansal kararlarda sorumlulukları giderek artmaktadır. Kredi kartı seçeneklerini karşılaştırmaktan ödeme yöntemlerinin seçimine, tasarrufun ne miktarda nereye yapılacağından en iyi şartlardaki kredinin nasıl alınabileceğine dair kararların birçoğunu birey kendisi vermekte ve bu durum bireyin sorumluluğunu arttırmaktadır.⁵⁶ Sorumluluğu artan bireyin doğru kararlar alabilmesi için finansal okuryazarlık düzeyinin ileri seviyede olması gerekmektedir.

Emeklilik düzeyindeki değişikliklerin takibi, bu değişikliklerin bireyleri maddi ve manevi zarara uğratmaması için iyi değerlendirme yapıp doğru tercihler seçilmelidir. Bunları gerçekleştirmekte finansal okuryazar olmaktan geçmektedir.

Çalışan bireylerin gelecekte karşılaşma ihtimali olan riskler içinde en önemlilerinden bir tanesi emeklilik döneminde yaşayacağı refah kaybıdır. 20. yüzyılın son çeyreğine kadar herhangi finansal bir problem yaşamadan devam eden kamu emeklilik sistemi, son dönemde meydana gelen teknolojik gelişmeler, sosyal kültürel ve ekonomik dönüşümlerle birlikte geleneksel kamu emeklilik sisteminde yer alan çalışanların yüksek prim maliyeti ve yüksek sosyal güvenlik giderleri gibi nedenlerle rekabet gücünü kaybetmiştir. Bu problemler emeklilik yaşının yükseltilmesi, sigorta primlerinde artışa gidilmesi gibi kalıcı olmayan çözümlerle son bulunamayacağının anlaşılmasıyla birçok ülke emeklilik finansmanı hakkında önemli kararlar almıştır. Kamu emeklilik sisteminden kademeli olarak vazgeçen ülkeler her çalışan bireyin kendi birikimleri oranında emeklilik geliri sağladığı, kamunun gözetimi ve denetimi altında ama özel sektör emeklilik şirketleri tarafından faaliyet gösteren yeni bir sisteme (özel emeklilik sistemi ya da belirlenmiş katkı esaslı emeklilik sistemi) geçilmiştir. Bu sistemde yatırım fonlarının riskinin tamamıyla katılımcıya ait olması katılımcının finans konusunda hâkimiyet taşıması gerektiğini

---

⁵⁵ KILIÇ, ATA ve SEYREK, s.130 – 131.

⁵⁶ MERCAN, N. OYUR, E. ALTINAY, A.ve AKSANYAR, Y. (2012) “Ekonomi Okur Yazarlığına Yönelik Ampirik Bir Araştırma” *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 4(2), s. 111.

ortaya koymaktadır.⁵⁷ Finansal okuryazar olan birey kendi bütçesi doğrultusunda doğru emeklilik sistemini seçmeli ileride yaşanması muhtemel refah kaybından kaçmalıdır.

Demografik özelliklerde meydana gelen değişikliklerde; geçen yüzyıla göre toplumda yaşam kalitesinin daha iyi düzeyde olduğu söylenebilir. Artan yaşam kalitesiyle birlikte yaşam sürelerinin uzaması, bireylerin daha sağlıklı olması, boş zamanın daha fazla bulunması ve değişen yaşam tarzları ortaya çıkmıştır. Bu durum bireylerin yaşam standartlarını yükseltmiş ve bireylere finansal zorlukları aşma ve finansal refaha ulaşma sorumluluğu yüklemiştir. Bu sorumluluk dar gelirli bireyler için farklı zorluklar oluşturmuştur. Dar gelirli bireylerin eğitim düzeyleri varlıklı ve orta sınıfların eğitim düzeylerine göre daha kötü seviyelerde olması, finansal eğitimin düşük gelirli bireylere öncelikle ulaşmasını gerektirmektedir.⁵⁸

Belirli bir eğitim düzeyine sahip bireylerde finansal okuryazarlığın kazandırdığı tasarruf etme, doğru yatırım araçlarına yönelme gibi özelliklere sahip olma ihtimali bu eğitim düzeyine sahip olmayan bireylere oranlara daha yüksektir. Finansal okuryazarlık düzeyini yükseltecek olan finansal eğitimin toplumda öncelikle eğitim seviyesi düşük olan kesimlerden başlaması gerekmektedir.

Bireyler gelişen finansal piyasalarda ve çeşitlenen finansal ürünler karşısında yanlış tercih yaparak birikimlerini kaybetme noktasına gelebilirler. Finansal okuryazarlık seviyesinin belirlenmesine yönelik yapılan anketler dünya genelinde seviyenin düşük olduğunu göstermektedir. Çalışmalar sonucunda tüketicilerde tespit edilen bir takım hatalı davranışlar arasında şunlar bulunmaktadır:⁵⁹

- Çok az tasarruf etmek,

---

⁵⁷ BAYAZIT HAYTA, A. (2011), “*Aile Finans Sistemi İlişkileri: Finansman Yönetimi, Finansal Okuryazarlık, Finansal Eğitim*” Ankara: Gazi Kitapevi, s. 267 – 268.

⁵⁸ BAYRAM, S. S. (2015) “Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama” *Uluslararası İşletme ve Yönetim Dergisi*, 2 (2), s. 107.

⁵⁹ GÜLER, E. (2015) “Hanehalkının Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Sakarya İli Örneği”, (Danışman: Doç. Dr. Hakan Tunahan), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s.13.

- Bütçe yapmamak,
- Geleceği, özellikle emeklilik dönemini planlamamak,
- Gereksiz borçlanmak,
- Gereksiz finansal masraflar yapmak,
- Yanlış finansal ürünler seçmek,
- Finansal ürünlerin temel özelliklerine dikkat etmemek,
- Ürünlerin koşul ve bilgilerini okumamak,
- Satın alım öncesi fiyat ve özellik karşılaştırması yapmamak,
- Ücret ve masrafları dikkate almamak,
- Profesyonel olmayan bilgi kaynaklarına fazlasıyla güvenmek,
- Sigorta yaptırmamak,
- Finansal tavsiye almamaktır.

Bütün bu hatalı finansal davranışların doğru finansal kararlar ile doğru davranışlara dönüşebilmesi bireylerin temel düzeyde finansal okuryazarlık seviyesine sahip olabilmesiyle mümkün görölmektedir.

Gerçekleştirilen finansal okuryazarlık seviyesi tespitlerinde insanların finansal okuryazarlık seviyelerinin düşük olduğu ve en temel finansal kavramların bile bilinemediği ortaya çıkmıştır. Dünya genelinde gerçekleştirilen araştırmalar ekonomisi iyi olan ölkelerde de finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olduğunu göstermektedir. Ekonomik seviyeleri orta ve düşük kabul edilen ölkelerde de verilerin kısıtlı olmasına rağmen finansal okuryazarlık düzeyinin daha da düşük olduğu tahmin edilmektedir. Özellikle yaşanan ekonomik krizlerle birlikte önemi gittikçe artmakta olan finansal okuryazarlık hakkında çok şey bilinmediği söylenebilir.⁶⁰

---

⁶⁰ ŞANTAŞ, DEMİRGİL, s.48 – 49.

Finansal okuryazarlık düzeyinin artırılmasıyla baş edilebilecek bir problemde finansal dolandırıcılıktır. Finansal dolandırıcılık, “kişisel kazanç amacıyla finansal işlemler ile ilgili kasıtlı aldatma olarak tanımlanmaktadır.”⁶¹ Finansal dolandırıcılıktan kurtulmanın yolu da finansal okuryazarlık düzeyinin artırılması ile bilinçli bireylerin topluma kazandırılmasından geçmektedir.

Finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olan bireyler finansal sistemin işleyişini, yapısını, finansal işlemlerden doğan haklarını/yükümlülüklerini ve anlaşmazlık durumunda nereye başvuru yapacaklarını bilmekte ve sistem içinde birey kendi güvenliğini sağlayabilmektedir.⁶² Finansal okuryazarlığın artırılmasıyla bireylerin kazanacakları özellikler şöyle sıralanabilir:⁶³

- Parasını doğru yönetebilmektedir,
- Orta ve uzun vadede planlar yapabilmektedir,
- Paranın yönetimindeki risk ve yararları algılayabilmektedir,
- Finansal ürünleri tanımaktadır,
- Finansal bilgileri nasıl ve nereden alınabileceğini bilmektedir,
- Finansal ürünleri verimli ve etkin kullanabilmektedir.

Toplumda düşük seviye olduğu kabul edilen finansal okuryazarlık düzeyinin artması bireylerden başlayarak toplumun genelini olumlu olarak etkilemektedir. Doğru ve etkin finansal karar alan birey kişisel olarak zarara uğramadığı gibi toplumsal refahın sağlanmasında da etkin bir rol oynamaktadır. Böylesine önemli olan finansal okuryazarlığın toplumun her kesimine ulaşması ve eğitim müfredatlarında daha fazla yer alması gerekmektedir.

---

⁶¹ GÜLER, s.13.

⁶² GÜLER, s.14.

⁶³ TEMİZEL, s. 10.

1.4.1. Finansal Okuryazarlığın Bireysel Refaha ve Aileye Katkıları

Aile ekonomisi kavramının birçok tanımı bulunmaktadır. İlk tanım 1899 – 1902 yılları arasında ABD’ de Lake Placid Konferansında yapılmıştır. Bu tanım toplumsal değişme ve gelişmelerden etkilenecek değişimlere uğramış ama odak noktasının aile olduğu gerçeği değişmemiştir.⁶⁴

AHEA (Amerikan Home Economics Administration) ‘nın aile ekonomisi tanımı ise “aile yaşamını geliştirme ve güçlendirme ile ilgili hizmet ve bilgiye ilişkin bir alan” şeklindedir. Başka bir tanıma göre “ailelerin yaşam düzeylerinin yükseltilmesi, daha rahat ve mutlu bir yaşam sağlaması amacını güden ev ve aile ile ilgili konuları ekonomik, sosyal, sağlık ve estetik yönleri ile inceleyen bir bilim ve sanat” olarak belirtilmiştir.⁶⁵ Tanımı yapılan aile ekonomisi kavramının doğru kararlarla yönetilmesiyle, öncelikle bireysel sonra aile daha sonra da tüm toplumda refah seviyesinin artması sağlanacaktır. Doğru kararların alınmasında finansal okuryazarlık düzeyinin artırılmasıyla mümkün olacaktır.

Ülkemizde son otuz yıllık dilimde aileler çok sayıda finansal krizle karşılaşmış hayatlarını krizlerle geçirmişlerdir. Finansal krizlerden en çok alt ve orta gelir grubu aileler etkilenmiş ve zorlaşan yaşam şartları, pahalılık gibi zorluklar karşısında çaresiz kalmışlardır. Aileler sahip oldukları varlıkları arttırmayıp yeni nesillere aktarmayınca yoksulluk toplum geneline yayılmaktadır. Bireylerin yaşam standartlarındaki düşüşlerin nedeni genellikle makroekonomik krizler olurken, bireyin veya ailenin almış olduğu hatalı finansal kararlarda yaşam standardının düşmesi ve dolayısıyla refah kaybının ortaya çıkmasındaki önemli bir etkidir.⁶⁶ Finansal okuryazarlık sayesinde bireylerin alacakları doğru finansal kararlar yoksulluğun toplum geneline yayılmasına engel olacaktır.

Toplumda sermaye birikiminin sağlanabilmesi birey ve ailelere tasarruf bilinci kazandırmaktan geçmektedir.⁶⁷ Tasarruf Dünya ekonomisinin yaşaması yolunda

---

⁶⁴ BAYAZID HAYTA, s.3.

⁶⁵ BAYAZID HAYTA, s.3.

⁶⁶ BAYAZID HAYTA, s.261.

⁶⁷ SATOĞLU, s.29.

önemli bir etkidir. Tasarruf gelirin tüketilmeyen kısmıdır. Ekonomi literatüründe de önemli bir yeri olan tasarruf mikroekonomide harcanılabilir kişisel gelirin bir bileşeni, makroekonomide milli gelirin bir unsuru olarak tanımlanmıştır.⁶⁸ Önemi her geçen gün artmakta olan tasarruf için çalışmalar hız kazanmıştır. Çalışmalarda bireylere tasarruf bilinci kazandırmak hedeflenmektedir.

Bireyler, mevcut kazançlarının hepsini harcamak yerine tasarrufa yönelirlerse bireysel refahla birlikte toplumsal refahın sağlanmasında önemli bir mesafe alınacaktır. Bireylerin doğru tasarruf kararları almalarında finansal okuryazarlık düzeylerinin iyi seviyede olmasıyla da sağlanabilecektir. Finansal okuryazar olan bireylerin kendilerinden daha düşük seviyede finansal okuryazar olan bireylere göre tasarrufa daha yatkın oldukları bilinmektedir.

Bireyler ve hane halkları, günlük yaşamda ve uzun dönemli planlarında almış oldukları finansal kararlar arasında ev bütçesi yapmak, emeklilik planları yapmak, çocukların eğitim masraflarını karşılamak, yatırım yapmak gibi kararlar bulunmaktadır. Bu ve bunun gibi finansal kararların alınabilmesi temel düzeyde finansal bilgiye sahip olmakla bağlantılıdır. Finansal piyasalarda bulunan araçların ve ürünlerin çokluğu ve karmaşıklığı bireylerin doğru finansal kararlar almasını etkilemektedir.⁶⁹

Finansal ürün ve hizmetlerin bireyler tarafından tam olarak anlaşılması beklenilmemektedir. Finansal ürün ve hizmetlerin görünmeyen ve karmaşık yönleri, somut ürün ve hizmetlere göre daha fazla bulunmaktadır. Finansal ürünlerde veya hizmetlerde açık bir şekilde yer almayan masraf, ücret ve komisyonlar bulunabilir. Bu durumda bireyler almış oldukları riskin net bir şekilde farkına varamamaktadır. Bu ve buna benzer durumların önüne geçilmesi için bireylerin yasalar tarafından korunması büyük önem taşımaktadır. Kanun koyucular tüketicileri korumak için çeşitli düzenlemeler yapmaktadır. Yapılan bu tür düzenlemeler gecikmeli ve

---

⁶⁸ ŞENGÜR, M. ve TABAN S. (2016) “Türkiye’de Hane halkı Tasarruflarının Gelir Dışındaki Belirleyicileri” *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(1), s. 30.

⁶⁹ BAYRAM, s.106.

genellikle tepkisel olarak gerçekleştiğinden yaşanan mağduriyetlerin önünü tamamen alamamaktadır.⁷⁰

Finansal tüketicilerin korunması için sadece yasalar çıkarmak yetmemektedir. Tüketicilere finansal hizmetler konusunda eğitim vermek gerekmektedir. Finansal eğitim, bireylerde finansal güvence sağlamakta ve kişisel sorumluluklarında farkındalık yaratmaktadır.⁷¹ Almış olduğu finansal eğitimle finansal okuryazar olan birey finansal ürün ve hizmetlerden aldanmadan doğru kararlar alabilmekte, finansal ürünlerde karşılaştırma yapabilmekte ve kendisine fayda sağlayacak ürünleri tercih edebilmektedir.

Finansal okuryazarlığın tüketiciler, toplum ve ekonomi için önemli faydaları bulunmaktadır. Finansal okuryazar olmayan tüketicilere kıyasla finansal okuryazar olan bireylerin eğilimleri şunlardır:⁷²

- Daha fazla gelire sahip olarak yaşam standartlarını yükseltmek,
- Tasarrufları arttırmak,
- Emeklilik için daha fazla tasarruf etmek,
- Aktif, verimli borç yönetmek,
- İhtiyatlı borç almak,
- Gerçekçi finansal hedefler belirlemek,
- Mevcut finansal yetenekleri abartmamak,
- Finansal piyasalarda aktif olarak yer almak,
- İhtiyaçlara uygun doğru finansal ürünleri seçmek,
- Tüketici haklarını bilmek, anlamak,

---

⁷⁰ GÖKMEN, s.46

⁷¹ GÖKMEN, s.46

⁷² CAPUANO, A. ve RAMSAY, I. (2011) "What Causes Suboptimal Behaviour? An Exploration of Financial Literacy, Social Influences and Behavioural Economics, Financial Literacy Project", Research Report, The University of Melbourne, s.35-36.

- Finansal ürünler hakkında daha iyi bir anlayışa sahip olmak,
- Finansal planlama ve bütçe yapmaktır.

Finansal okuryazarlığın bireylere sağladığı bu katkılar sayesinde aile ekonomisi zarar görmemekte ve bu topluma da olumlu etki etmektedir. Finansal okuryazarlık sayesinde birey hem bugün hem de gelecekte olası refah kaybından kendisini ve ailesini koruyabilmektedir.

1.4.2. Finansal Okuryazarlığın Sermaye Piyasalarına ve Ekonomiye Katkıları

Finansal okuryazarlık bireylerden yola çıkarak toplumda da büyük bir öneme sahiptir. Finansal ürünlerin karmaşık bir yapıda olması toplumun finansal güvenliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Finansal geleceğinden endişe duyan bireyler rasyonel olmayan finansal kararlarla piyasa dengesini olumsuz bir şekilde etkilemektedir.⁷³

Bireylerin finansal okuryazarlık seviyesinin yüksek olması, finansal sistem ve ekonomi yönünden büyük bir öneme sahiptir. Finansal okuryazar olmayan bireylerin hatalı finansal kararlar alma ihtimalleri oldukça yüksektir. Bireyler hatalı finansal kararları sonrası zarar görmeleri sebebiyle, finansal piyasalardan uzaklaşmak isteyeceklerdir. Bu durum piyasaların hacmini daralmasına sebebiyet vermektedir. Reel sektörün olumsuz etkileneceği bu durum ekonomideki büyümeyi azaltmakta ve işsizliğin artmasında neden olmaktadır. Yaşanması muhtemel bu senaryonun tam aksine finansal okuryazar olan bireyin finansal ürün ve hizmetlere olan talebi artar, reel sektör olumlu etkilenir, ekonomik büyüme hızlanır ve işsizlik azalır.⁷⁴ Piyasa hacminin daralmaması için bireylerin temel düzeyde finansal okuryazar olması ve verilecek hatalı finansal kararların minimum seviyeye indirilmesi gerekmektedir.

Finansal okuryazarlığın ekonomiye sağlayacağı önemli katkılardan biride kayıt dışılığın önlenmesidir. Finansal piyasalarda gerçekleştirilen kayıt dışı işlemlerin ekonomiye ve finans sektörüne vereceği zararın farkında olan finansal okuryazar

---

⁷³ MANDELL, L. (2006), "Financial Literacy: If It Is So Important, Why is not Improving?", Networks Financial Institute at India State University Policy Brief, s.1.

⁷⁴ GÖKMEN, s.48.

birey kayıt dışı tutum ve davranışlardan uzak durmaya çalışacaktır. Kayıt dışı ekonomi, yasal yollarla kurumları olumsuz olarak etkileyecek ve piyasanın etkin ve verimli çalışmasına engel olacaktır.⁷⁵

Toplumda finansal okuryazar olan birey arttıkça finansal kuruluşlardan istenilecek bilgilerde aynı şekilde artış gösterecektir. Bu sayede finansal piyasalara kısmen de olsa şeffaflık ve açıklık gelecek şikâyetler ve hukuki sorunlarda azalma görülecektir.⁷⁶

Finansal okuryazar olan bireyler olmayan bireylere göre daha fazla tasarruf etmekte bu da yatırım düzeyine olumlu etki etmektedir. Tasarruf eden bireylerin bu birikimleri küçük ve orta ölçekli işletmelere finansman sağlanmasında ve bununla birlikte ekonomik büyüme ve istihdam sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır.⁷⁷ Ülkemizde son dönemlerde tasarrufu teşvik edecek emeklilik sistemleri devlet tarafından düzenlenmiştir.

Finansal okuryazarlık özetle, bir çarkın dişlilerinin düzgün çalışmasının tüm sistemin işleyişine olumlu olarak etki etmesi gibi finansal okuryazarlıkta bireylere sağladığı fayda ile bireyin refah düzeyinin artmasına sonra ekonomide büyümeye en son olarak da toplumun refah düzeyinin yükselmesine katkı sağlayacaktır.⁷⁸

1.5. Finansal Eğitim

Önemi her geçen gün artmakta olan finansal okuryazarlığın farkındalığını arttırmak, toplumdaki finansal okuryazarlık seviyesini yükseltmek ve finansal cahilliği ortadan kaldırmak için finansal eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Finansal eğitim ile bireyler temel finans bilgisine sahip olabilmekte ve hatalı finansal kararları minimum seviyeye indirebilmektedir.

---

⁷⁵ SATOĞLU, s.33.

⁷⁶ Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) (2011), “Dünya’da ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim, Ankara, s.83.

⁷⁷ TCMB, s.84.

⁷⁸ BAYAZID HAYTA, s.264.

Finansal eğitim, bu konuyla farkındalığın arttırılması, finansal erişimin geliştirilmesi, bireylerde finansal bilgi birikimi sağlamak bu birikimle tüketim tasarruf ve yatırım kararlarında değişikliğe gitmesi, bu değişikliklerde bireysel ve toplumsal refaha katkı sağlamasına kadar geniş bir alanı kapsamaktadır. Bu doğrultuda her ülke sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerine uygun finansal eğitim tanımı yapmıştır.⁷⁹

OECD'nin tanımına göre finansal eğitim, “tüketicilerin, yatırımcıların finansal ürün ve kavramları kavrayışlarını geliştiren, bilgilendirme ve öğretme yoluyla finansal riskler ve fırsatların farkında olmalarını, bilinçli seçimler yapmalarını, yardım, için nereye başvuracaklarını öğrenmelerini, finansal refahlarını geliştirecek bir güven ve yetenek geliştirmelerini sağlayan süreçtir.”⁸⁰

Özçam'a göre finansal eğitim, “bireylere sadece mali piyasalar, mali kurumlar ve yatırım araçları ile ilgili bilgilerin verilmesini değil, bu bilgileri kavrama, değerlendirme ve kullanma yeteneğinin geliştirilmesini de kapsamaktadır. Bu çerçevede yatırımcı eğitimi bireylere bilgilerin sunulmasından daha üst bir kavramı ifade etmektedir.”⁸¹

Bir başka tanıma göre finansal eğitim, “toplum genelinde finansal okuryazarlığı arttıran ve bireylerde asgari finans kültürünün oluşturulmasına hizmet eden, temelde bireylerin yerleşik davranış kalıplarının ve önyargılarının değiştirilmesi ve geliştirilmesini hedefleyen, finansal eğitim öğretim faaliyetlerinin tamamı olarak belirlenmiştir.”⁸²

Yapılan tanımlardan yola çıkarak finansal eğitimin amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Mali piyasalar, mali kurumlar ve piyasalar hakkında bilgi vermek,

---

⁷⁹ TCMB, s.79.

⁸⁰ OECD (2005) *Improving Financial Literacy: Analysis of Issues and Policies*, OECD, Publishing.

⁸¹ ÖZÇAM, M. (2006), “Yatırımcı Eğitimi: Dünya Uygulamaları ve Türkiye İçin Öneriler”, *Sermaye Piyasaları Araştırma Raporu*, Ankara, s.2.

⁸² ÖZGÜLER, İ. ve TEMİZEL, F. (2015) “Finansal Eğitime Bakış” *Uluslararası İşletme ve Yönetim Dergisi*, 3 (1), s.3.

- Finansal riskler ile fırsatların farkındalığını sağlamak,
- Elde edilen bu bilgilerin etkin bir şekilde kullanmasını sağlamaktır.

Finansal eğitim ile finansal okuryazarlık iç içe geçmiş konulardır. Bireyler finansal eğitim almadan finansal okuryazar olamamaktadır. Finansal eğitim bir süreç olup sürecin sonu finansal okuryazarlıkla bitmektedir.⁸³

1.5.1. Finansal Eğitim ve Finansal Tüketicinin Korunması

Finansal eğitimin konusu, hanehalkının yatırım, kredi, borç ve tasarruf kararlarıyla birlikte finansal dolandırıcılık ve benzeri zararlı durumlardan korumaya ilişkin sistematik eğitim faaliyetlerinin tamamını kapsamaktadır.⁸⁴ Tüketicinin korunması ve finansal eğitimin hedefleri belli oranda kesişmektedir. Buna rağmen her iki kavramda farklı yaklaşımlara sahiptir. Finansal eğitimin ve tüketicinin korunmasının ortak hedefi bireyin refahını arttırmak ve bireyi zararlara karşı korumaktır. Bu iki kavramın diğer ortak yanı ise finansal konularda bilgilerin tedarik edilmesidir. Finansal eğitim, bireylere finansal eğitim ve danışmanlık sağlamasıyla bu bilgileri tamamlamasına rağmen, tüketicinin korunması, yasalara dayanmaktadır. Bireyler için zararlı bir durum söz konusu olduğunda yasal koruma sağlanabilmesi için doğru bilgilerin ilgili finansal kurumlara iletilmesi gerekmektedir.⁸⁵

Finansal hizmetlerde alınan yanlış kararlar ve yapılan hatalar bireyleri olumsuz etkilemektedir. Bu olumsuz durumun yaşanmaması için finansal ürün tüketicilerinin korunması gerekmektedir. Korunma yöntemleri iki şekilde olabilir bunlar;⁸⁶

- Tüketicinin devlet tarafından korunması,
- Tüketicinin kendini koruması şeklindedir.

---

⁸³ GÖKMEN, s.21.

⁸⁴ ALTINTAŞ, K. M. (2009) “Belirlenmiş Katkı Esaslı Emeklilik Planlarında Finansal Eğitimin Önemi: Katılımcıların Finansal Okuryazarlık Çerçevesinde Alternatif Bir Yatırım Eğitimi Modeli” *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), s. 157-158.

⁸⁵ OECD (2005), *Improving Financial Literacy Analysis of Issues and Policies* Organisation. S.26.

⁸⁶ GÖKMEN, s.105.

Devletin tüketici koruması, finansal eğitim ile ilgili yasal düzenlemeler yaparak bireysel yatırımcıyı yasal olarak koruma altına almaktır.

Tüketicinin kendini koruması ise tüketicinin temel finans bilgisini edinmesiyle sağlanabilmektedir. Tüketici temel finans bilgilerinden olan kendisine devlet tarafından sağlanan hak ve zorunlulukların bilincinde olursa devlet kontrolü tam anlamıyla gerçekleşebilir.

Bireylerin sadece kanunlarla korunabilmesi tüketici koruma sistemi kapsamında yeterli olmadığı konusu Dünya Bankası'nın 2012 yılında yayınladığı "finansal tüketicinin korunması için uygulamalar" adlı raporda yer almıştır. Rapora göre; finansal okuryazarlık, finansal tüketicinin korunmasında önemli bir yere sahiptir. Finansal eğitim kavramı tek başına tüketici koruma kavramını karşılayamamaktadır. Ancak bu iki kavram birbirlerini tamamlamaktadır. Bu sayede finansal tüketici koruması reform programı kapsamında birleştirilebilirler. Nitekim ülkemizde 2014 yılında yayınlanan başbakanlık genelgesi de ulusal strateji çerçevesinde finansal tüketicinin korunmasıyla alakalı eylem planında finansal eğitim kavramının önemli bir rolü bulunmaktadır.⁸⁷

Finansal eğitim temelinde sağlanacak finansal tüketicinin korunması, devletin bu konuda yasalarla daha fazla uğraşmamasına, bireylerin kendi haklarının bilincine varmasına ve bu doğrultuda hatalı finansal kararlar almamasına, dolandırıcılara fırsat vermemesine olanak sağlayacaktır.

1.5.2. Finansal Eğitimin Önemi

Günümüzde finansal riskler bireylerin hayatına doğrudan etki etmektedir. Bu nedenle finansal eğitimin önemini arttıran birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler şu şekilde sıralanabilir:

- Bireylerin alacakları finansal kararlardaki sorumlulukları artmaktadır. Finansal piyasalarda riskler daha çok bireylere, tüketicilere aktarılmaktadır. Finansal piyasalarda işlem yapan bireylerin temel düzeyde finansal bilgiye

---

⁸⁷ GÜLER, s. 36-37.

sahip, yeterli risk analizi yapabilen bireyler olması gerekmektedir.⁸⁸ Bu sayede sorumluluğu artan bireyler doğru finansal kararlar alarak zarara uğramayacaklardır.

- Finansal piyasalar giderek karmaşık bir hal almaktadır: Tüketiciler ve bireyler gündelik hayatta çeşitli finansal ürün veya hizmetle karşı karşıya gelmektedir. Tüketici için bunlardan hangisinin kendisi için maksimum fayda sağlayacağını tahmin etmesi zordur.⁸⁹ Alacakları finansal eğitim sayesinde karmaşık yapıdaki finansal ürün ve hizmetlerden kendileri için doğru olanı seçebileceklerdir.
- Dünya’da tüketicilerin borçluluk oranları artmaktadır: Bireylerin çeşitli yollarla (kredi kartı, kredi ve benzeri) borçlanmaya gitmesi, geri dönmeyen kredi miktarlarını ve kişisel iflas haberlerini arttırmıştır.⁹⁰
- Demografik değişimler: Ortalama yaşam süresinin uzaması buna bağlı bireysel emeklilik sisteminde yapılan değişiklikler,⁹¹ devlet destekli emeklilik sistemlerinin yerini uzun vadede alacak olan özel emeklilik sistemleri, bireylerin tasarruf yapmasını gerektirmektedir. Özellikle 2008 küresel ekonomik krizi, geneli itibariyle yetersiz kabul edilecek emeklilik planlarına sahip bireylerin yaşadıkları sosyal ekonomik problemler nedeniyle finansal eğitime önemli bir iş düşmektedir.⁹² Finansal eğitim sayesinde bireyler, değişen demografik özellikler ve emeklilik sistemlerinden refah kaybı yaşamaması önlenebilmektedir.
- Finansal okuryazarlık seviyelerinin düşük olması: Yapılan birçok finansal okuryazarlık düzeyi tespitinde Dünya genelinde düşük bir seviyenin

---

⁸⁸ TCMB, s.79-80.

⁸⁹ SATOĞLU, s.37.

⁹⁰ BAYAZID HAYTA, s.271.

⁹¹ ÖZGÜLER, İ. (2013), “Bireysel Finansal Kaynakların Yönetiminde Bir Araç Olarak Finansal Eğitimde Dünya Uygulamaları ve Türkiye Karşılaştırması”, (Danışman: Doç. Dr. Fatih Temizel), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 10.

⁹² ER, TEMİZEL, ÖZDEMİR, SÖNMEZ, s.114.

olduğu söylenebilir. Gelişmemiş, gelişmekte olan hatta gelişmiş ölkelerde bile temel problemler arasında bulunan finansal okuryazarlık seviyesinin düşüklüğü, devlet politikalarıyla birlikte özel sektör yardımıyla sağlanacak planlı bir finansal eğitim ile aşılacaktır.

Belirtilen faktörler finansal eğitimin gerekliliğini ortaya koyarken bu faktörlerin dışında en önemli faktörlerden biride finansal cehalettir. Finansal cehalet, bireylerin temel finans bilgisine sahip olmaması ile bu bilgi yetersizliğinin farkına varmadan hatalı finansal kararlar alması şeklinde tanımlanabilir. Finansal cahil kabul edilen bireyler genellikle finansal bilgilerinin yeterli düzeyde olduğunu sanmaktadır.

Finansal cehalet, bireylerin finansal kararlar verirken hata yapma ihtimalini yükseltecektir. Alınan hatalı kararlar öncelikle bireysel olumsuz etki gösterecek ve bu hatalar toplum geneline yayıldıkça temel işlevi kaynakları etkin dağıtmak olan finansal sistemin işlevi bozulacaktır. Bu işlevin bozulmasıyla kaynakların etkin dağılımı mümkün olmayacak, verimlilik azalacak ve maliyetler yükselecektir.⁹³

Finansal cehalet sonucunda bireylerin tespit edilen hatalı tutum ve davranışları şu şekilde sıralanabilir:⁹⁴

- Uzun vadede az tasarruf etmek,
- Bütçe yapmamak,
- Emeklilik planları yapmamak,
- Gereksiz borçlanmak,
- Ödemeleri zamanında yapmamak,
- Yanlış finansal ürün seçmek,
- Bireylerin güven eksikliği,
- Finansal ürünlerin temel özelliklerini dikkate almamak,
- Ürünlerin koşul ve bildirimlerini okumamak,

---

⁹³ GÖKMEN, s.43.

⁹⁴ CAPUANO, RAMSAY, s.82-83.

- Sigorta yaptırmamak,
- Mevcut bilgileri değerlendirmemek,
- Profesyonel olmayan kaynaklara güvenmektir.

Finansal cehalet probleminin aşılması için finansal eğitime önem vermek gerekmektedir. Finansal eğitimle birlikte bireyler yukarıda sırlanan hataları azaltabilir. Bu sayede finansal cehaletin ortaya çıkarması muhtemel problemlerin önüne geçilebilir. Bununla beraber finansal eğitimle sağlanacak finansal okuryazarlığın bütün ekonomik ve finansal sorunlara çözüm getirebilmesi mümkün değildir. Örneğin finansal okuryazarlık geçici süreyle işsiz kalan bireylere yardımcı olabilir ama işsizlik problemini çözebilecek bir araç değildir.⁹⁵ Bu nedenle finansal eğitim ile sağlanacak finansal okuryazarlığın, ekonomik problemlerin kesin çözümü olmadığı sadece piyasaların daha etkin çalışmasını, bireysel ve toplumsal refah kaybının yaşanmamasını sağladığı görülmektedir.

---

⁹⁵ GÖKMEN, s. 43-44.

BÖLÜM 2: TÜRKİYE'DE VE DÜNYA'DA FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK GERÇEKLEŞTİRİLEN ÇALIŞMALAR

2.1. Türkiye'de Gerçekleştirilen Finansal Okuryazarlık Çalışmaları

Bir ülkede finansal okuryazarlık düzeyinin artması, o ülkede uygulanan ekonomik politikaların başarısından bireysel tasarruf oranlarının artırılmasına, bireysel refah artışından finansal kurumların hizmet çeşitliliğine kadar birçok olumlu etki göstermesi beklenmektedir. Bu önemi sebebiyle finansal okuryazarlık ve finansal eğitim ülkemizde hem kamu hem de özel sektör kuruluşlarının ilgi alanına girmiştir. Türkiye'de finansal okuryazarlık öncelikle sivil toplum hareketi olarak başlamış sonra özel sektör hizmet pazarlama aracı olarak devam etmiş en son olarak da devlet politikalarında yer almıştır.⁹⁶ Devletin ve özel sektörün çeşitli faaliyetleriyle toplumun finansal okuryazarlık seviyesi yükseltilmeye çalışılmış, bireylerin daha bilinçli finansal kararlar alması hedeflenmiştir.

2.1.1. Devlet Bünyesinde Gerçekleştirilen Finansal Okuryazarlık Çalışmaları

Finansal okuryazarlığın bireysel ve toplumsal öneminin her geçen gün artması, kavramın devlet politikalarında yer almasına sebep olmuştur. Türkiye'de finansal okuryazarlık düzeyinin artırılması amacıyla devlet tarafından gerçekleştirilen finansal eğitim, finansal okuryazarlık faaliyetlerine aşağıda değinilmiştir.

2.1.1.1. Türkiye Finansal Erişim, Finansal Eğitim, Finansal Tüketicinin Korunması Stratejisi ve Eylem Planları

Finansal sistemde bireylerin ilişkisinde ön plana çıkan üç temel alan bulunmaktadır. Bunlar finansal ürün ve hizmetlere erişim, finansal eğitim ve finansal tüketicinin korunmasıdır.

---

⁹⁶ BAYRAM, s.110.

Finansal ürün ve hizmetlere erişim, “Hanehalkı ve firmaların kredi, mevduat, sigorta ödeme işlemleri gibi finansal ürün ve hizmetlere yeterli düzeyde ve uygun şartlarda ulaşabilmesini ve bunların kullanımını ifade etmektedir.”⁹⁷

Finansal eğitim, “tüketici ve yatırımcıların bilgilendirilmeleri yoluyla finansal ürünlere, kavramlara ve risklere yönelik farkındalıklarının ve yetkinliklerinin artırılmasıdır.”⁹⁸

Finansal tüketicinin korunması “finansal ürün ve hizmetleri arz edenler ile bunları talep edenler arasında hakkaniyetli ve adil bir alışveriş ortamını temin etmeye yönelik düzenlemeleri ifade etmektedir.”⁹⁹

Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu bakanın başkanlığında, Hazine Müsteşarı ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Sermaye Piyasası Kurulu ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu başkanlarından oluşan finansal istikrar komitesi, finansal eğitim eylem planı ile finansal tüketicinin korunması eylem planını hazırlamıştır.¹⁰⁰

Strateji hazırlığında Kalkınma Planları, orta vadeli program ve İstanbul Uluslararası Finans Merkezi stratejisi ve eylem planı dikkate alınmıştır. Ülke çapında anket uygulamaları gerçekleştirilmiş, ulusal ve uluslararası literatür taraması yapılmıştır. G 20 çerçevesinde belirlenen yenilikçi finansal tabana yayılma temel ilkeleri stratejinin temel amaç ve hedeflerine uyumlu olduğu için dikkate alınmıştır.

Stratejinin temel amacı, tüm kesimlere finansal ürün ve hizmetlerin yayılması finansal sistemin dışında kalan bireylerin tekrar sisteme katılması, mevcut ürün ve hizmetlerin kalite ve kullanımının artırılmasıdır.

“Finansal İstikrar Komitesi, mevcut durum analizleri ve uluslararası kabul görmüş ilkeler çerçevesinde, 2014-2017 yıllarını kapsayan Finansal Eğitim ve Finansal Tüketicinin Korunması Eylem Planlarını hazırlamıştır.”

---

⁹⁷ RG. 05.06.2014/29021 “Finansal Erişim, Finansal Eğitim, Finansal Tüketicinin Korunması Stratejisi ve Eylem Planları”, s.1.

⁹⁸ RG. 05.06.2014/29021, s.1.

⁹⁹ RG. 05.06.2014/29021, s.1.

¹⁰⁰ RG. 05.06.2014/29021 s.1.

2.1.1.1.1. Finansal Eğitim Eylem Planı

Kısa vadede bireylerin ekonomik refahını arttırmayı, yatırımcı tabanını geliştirmeyi, finansal sektöre nitelikli işgücü sağlamayı, finansal piyasaların büyümesini ve daha etkin çalışmasını sağlamak için finansal eğitim eylem planı hazırlanmıştır. Planın uzun vadede beklentisi ise ekonomik istikrara kavuşması ve toplum refahının yükselmesidir.

Finansal eğitim faaliyetlerinde uyulması gereken ilke ve esaslar aşağıdaki gibi belirtilmiştir.¹⁰¹

- **Kapsayıcılık:** Finansal eğitim olanaklarından, finans piyasaları hakkında bilgi ve tecrübe sahibi olan veya olmayan herkesin faydalanmasıdır.
- **Farkındalık Oluşturma:** Finansal eğitim programları sayesinde finansal konuların ve finansal ilişkilerin anlaşılması ihtiyacına yönelik farkındalık oluşturmaktır.
- **Süreklilik:** Bireylerin finansal eğitime hayatının her döneminde erişebilmesi ve finansa eğitim faaliyetlerinin orta ve uzun vadede devam etmesidir.
- **Ölçüm ve Gözden Geçirme:** Eğitim faaliyetlerinden önce eğitim alacak hedef kitlenin finansal okuryazarlık seviyesinin belirlenmesi ve eğitim sonrasında gerçekleştirilen çalışmaların etkinliğinin, alınan mesafelerin ölçülmesi; bu kapsamda belirli hedefler belirlenmesi; eğitim programlarının düzenlenmesi ve faaliyetlerin güncellenmesidir.
- **Etkin ve Sonuca Odaklı Olma:** Finansal eğitim faaliyetlerinin planlanmasından uygulanmasına kadar toplumun yararına sonuçlar üretecek şekilde tasarlanmasıdır.
- **İhtiyaca Göre Olma:** Finansal eğitim faaliyetleri bireylere sunulurken ihtiyaç farklılıkları, eğitim, gelir ve diğer farklılıkların hesaba katılması ve

---

¹⁰¹ RG. 05.06.2014/29021 s.7-8.

eğitim faaliyetlerinin doğru zamanda, doğru yerde ve gerekli iletişim araçlarıyla bireylere ulaştırılmasıdır.

- Anlaşılabilir Dil ve Pratik Anlatım: Finansal eğitim faaliyetlerinde hedef kitlenin anlayabileceği bir dil kullanılmalıdır. Bu doğrultuda teknik, hukuki ve yabancı terimlerin azaltılması, karmaşık kabul edilen finansal konuların herkesin g¼nl¼k hayatta karşılaşabileceği şekilde anlatılmasıdır.
- Eğiticilerin Eğitimi: Finansal eğitimi verecek kişilere, gerekli kaynakların ve uygun eğitimin verilmesidir.

2.1.1.2. Borsa İstanbul

Borsa İstanbul (BİST), Türkiye’de 1985 yılında İstanbul Menkul Kıymetler Borsası adıyla ilk olarak faaliyete başlamış daha sonra 2013 yılında Borsa İstanbul adıyla gelişen faaliyetlerine devam etmiştir.¹⁰² BİST, İMKB’yi geride bırakmış ve yeni d¼nemde d¼nya borsalarına uyum sağlamak, likiditeyi arttırmak ve sermaye piyasalarında b¼y¼me hedeflemiştir.

Borsa İstanbul’un başlıca amacı ve faaliyet konusu; "Kanun h¼k¼mleri ve ilgili mevzuat çerçevesinde, sermaye piyasası araçlarının, kambiyo ve kıymetli madenler ile kıymetli taşların ve Sermaye Piyasası Kurulunca uygun g¼r¼len diğer s¼zleřmelerin, belgelerin ve kıymetlerin serbest rekabet şartları altında kolay ve g¼venli bir şekilde, şeffaf, etkin rekabetçi, d¼r¼st ve istikrarlı bir ortamda alınıp satılabilmesini sağlamak, bunlara ilişkin alım satım emirlerini sonuçlandırarak şekilde bir araya getirmek veya bu emirlerin bir araya gelmesini kolaylaştırmak ve oluşan fiyatları tespit ve ilan etmek üzere piyasalar, pazarlar, platformlar ve sistemler ile teşkilatlanmış diğer pazar yerleri oluşturmak, kurmak ve geliştirmek, bunları ve başka borsaları veyahut borsaların piyasalarını y¼netmek ve/veya işletmek ve ana s¼zleřmesinde yazılı olan diğer işlerdir."¹⁰³

¹⁰² https://tr.wikipedia.org/wiki/Borsa_%C4%B0stanbul (20.05.2016)

¹⁰³ <http://www.borsaistanbul.com/kurumsal/borsa-istanbul-hakkinda/hakkimizda> (20.05.2016)

Borsa İstanbul bünyesinde gerçekleştirilen finansal eğitim faaliyetleri aşağıdaki gibi sıralanabilir.¹⁰⁴

- Üye Temsilci Eğitimleri: Aracı kuruluşların çalışmalarına yönelik, "Borçlanma Araçları Piyasası Teorik Eğitimi", "Borçlanma Araçları Piyasası Bilgisayarlı Alım Satım Sistemi Uygulama Eğitimi", "Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası Bilgisayarlı Alım Satım Sistemi Uygulama Eğitimi" ve "BISTECH İşlem Platformunda Pay Piyasası Üye İşlem Terminali Kullanımına İlişkin Uygulama Eğitimi" programlarını düzenlemektedir.
- Borsa İstanbul Şirket Eğitimleri: Mayıs, haziran ve kasım, aralık ayında yılda 2 kez düzenlenen, payları borsada işlem gören şirketlerin çalışanlarına yönelik "Sermaye Piyasası Borsa Eğitimi" düzenlenmektedir. 2016 Nisan ayında "Yoğunlaştırılmış Borsa İstanbul ve Piyasalar Eğitimi" düzenlenmiştir.
- Öğrenci Eğitim Programı: Üniversite öğrencilerine yönelik olarak düzenlenen eğitim programı yıl boyunca ikişer haftalık şekilde yapılmaktadır. Geleceğimizi emanet edeceğimiz gençlere iş hayatı öncesi vizyon kazandırmayı hedefleyen programda, Türk Sermaye Piyasası ve Borsa İstanbul piyasalarının işleyişi hakkında bilgiler verilmektedir.
- Borsa Ziyaretleri: Borsa İstanbul, okullara ve tüzel kişilere tüm bilgi ve birikimlerini paylaşmak amacıyla Borsa İstanbul'u ziyaret etme imkanı sağlamaktadır.
- Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası Eğitimleri: Borsa İstanbul Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (VİOP), bireysel ve kurumsal yatırımcıların piyasaya ilişkin bilgi düzeyinin artmasına katkı sağlamak için eğitimler vermektedir.

Borsa İstanbul gerçekleştirmiş olduğu bu eğitimlerle üye temsilcilerine, bünyesinde kayıtlı şirket idarecilerine, öğrencilere ve eğitim talep eden bireylere hem

---

¹⁰⁴ <http://www.borsaistanbul.com/kurumsal/egitim> (20.05.2016)

Borsa İstanbul hakkında bilgi vermekte hem de katılımcıların finansal okuryazarlık düzeylerinin artmasına katkı sağlamaktadır.

2.1.1.3. Sermaye Piyasası Kurulu

Sermaye Piyasası Kurulu bireylerin sermaye piyasası hakkında güncel, kullanışlı ve yararlı bilgiye sahip olmalarının, bireysel tasarrufların yastık altında beklemeyeceği ve ekonomiye kazandırılacağı düşüncesiyle kurul, finansal okuryazarlık faaliyetlerine önem vermektedir.¹⁰⁵

Finansal eğitim, yatırım ve tasarruf kararları alırken ve finansal farkındalığı artırmada önemli bir kavramdır. Piyasalarda ürün ve hizmet çeşitlerinin artması, finansal okuryazarlık seviyesine göre daha hızlı gelişmektedir. Toplumsal refahın artması için finansal eğitim, finansal okuryazarlığın ve finansal farkındalığın artırılması gerekmektedir.¹⁰⁶ Bu doğrultuda 2011 Mart ayında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve Sermaye Piyasası Kurulu, “Finansal Eğitim ve Finansal Farkındalık: Zorluklar, Fırsatlar ve Stratejiler” başlıklı konferans düzenlemişlerdir. Konferansta finansal eğitim ve finansal farkındalık konusunda ulusal ve uluslararası bilgi paylaşımı ve işbirliği amaçlanmıştır.¹⁰⁷

Ülkemizde finansal okuryazarlık düzeyinin artırılması, finansal farkındalığın gelişmesi için eğitim ve tanıtım çalışmaları yapmak için Sermaye Piyasası Kurulu, Borsa İstanbul, Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliği (TSPAKB), Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası A.Ş. (VOB), Takas ve Saklama Bankası (TAKASBANK), Merkez Kayıt Kuruluşu A.Ş. (MKK), İstanbul Altın Borsası (İAB), Türkiye Kurumsal Yatırımcı Yöneticileri Derneği (TKYD) ve Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu A.Ş.’nin (Eğitim Merkezi) taraf olduğu “ Sermaye Piyasası Kuruluşları Yatırımcı Seferberliği İşbirliği Protokolü” 5

---

¹⁰⁵ GÜLER, E. s.51.

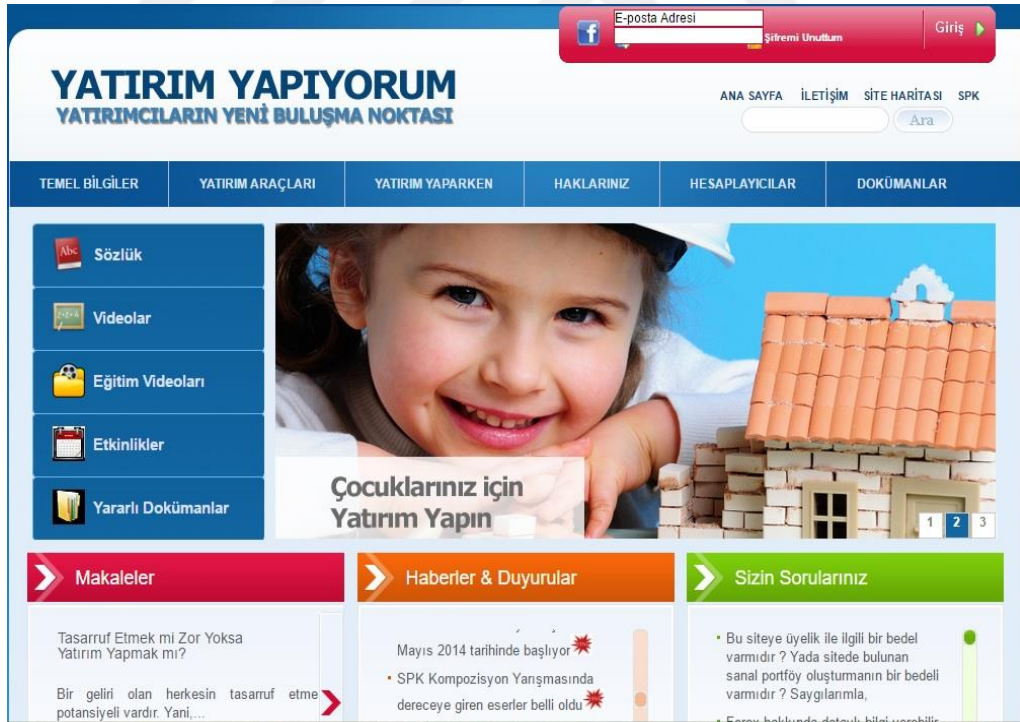
¹⁰⁶ http://www.tcmb.gov.tr/konferanslar/financial_education/konferans.html (16.04.2016)

¹⁰⁷ <http://www.spk.gov.tr/duyurugoster.aspx?aid=20121116&subid=0&ct=f> (16.04.2016)

Mart 2012 tarihinde imzalanmıştır. İmzalanan bu protokolle gerçekleştirilmek istenen şunlardır:¹⁰⁸

- SPK koordinasyonunda yatırımcılara yönelik eğitim ve tanıtım faaliyetleri gerçekleştirmek.
- Verilmesi planlanan eğitimler için her kuruluşun faaliyet alanına giren konularda dokümanlar hazırlamak.
- Bilgilendirmek amacıyla dernek, birlik, oda ve diğer kurum ve kuruluşlar ile görüşmek.
- Finansal eğitim ile ilgili çalışmaların takibini gerçekleştirmek.
- www.yatirimyapiyorum.gov.tr, yatırımcıların temel bilgilere rahatça ulaşabilmesi ve tüm çalışanların ortak iletişimini sağlaması için SPK tarafından hazırlanan bu platformun kullanılmasına karar verilmiştir.

Şekil 1: www.yatirimyapiyorum.gov.tr internet sitesi ana sayfası

www.yatirimyapiyorum.gov.tr (20.05.2016)

¹⁰⁸<http://www.yatirimyapiyorum.gov.tr/duyurular/2012/3/5/sermaye-piyasas%C4%B1-kurulu%C5%9Flar%C4%B1-yat%C4%B1r%C4%B1mc%C4%B1-seferberli%C4%9Fi-i%C5%9Fbirli%C4%9Fi-protokolue-imzaland%C4%B1.aspx> (16.04.2016)

Sermaye Piyasası Kurulu'nun finansal eğitim ve finansal farkındalığın artırılmasına yönelik projelerden biriside Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü arasında imzalanan işbirliği protokolüdür. Hedef kitlesi okul çağındaki çocuk ve gençler ile öğretmenler olan projede gerçekleştirilecek çalışmalar şöyle sıralanabilir:¹⁰⁹

- Hedef kitlenin finansal konulardaki temel bilgilerinin geliştirilmesi için çeşitli görsel, işitsel ve benzeri eğitim araçları ile oyun, yarışma gibi uygulamaların geliştirilmesi.
- Dijital eğitim içeriklerinin, Fatih projesi kapsamında, Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Bilişim Ağı'nda (EBA) ve EBA Market'te yayınlanması ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı tüm okullarda öğretmenlerimizin ve öğrencilerimizin ücretsiz olarak faydalanabilmesi amaçlanmıştır.

Uluslararası alanda çocuk ve gençlerin finansal eğitimi konusunda çalışmalarda bulunan "Child and Youth Finance International'ın" (CYFI) 2015 Aralık ayı 4. Zirvesini Londra'da gerçekleştirmiştir. Her yıl düzenlenen zirvede çocuk ve gençlerin finansal eğitimi ve erişimi konusunda başarılı projeler gerçekleştiren kişi, kurum ve kuruluşlara ödül verilmektedir. 2015 yılında gerçekleşen zirvede Sermaye Piyasası Kurulu'nun finansal eğitim konusunda gerçekleştirdiği çalışmaları "En İyi Ülke Uygulaması" ödülüne layık görülmüştür. CYFI, Türkiye'de 2011 yılından bu yana gerçekleştirilen finansal eğitim faaliyetlerine değinmiş ve SPK öncülüğünde hazırlanan "Finansal Eğitim Ulusal Stratejisi ve Eylem Planı'na önem vermiştir.¹¹⁰

2.1.1.4 Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Foder arasında imzalanan protokol ile "Finansal Okuryazarlık Eğitimleri" verilmektedir.

¹⁰⁹ <http://www.spk.gov.tr/duyurugoster.aspx?aid=20140225&subid=0&ct=c> (17.04.2016)

¹¹⁰ <http://www.borsagundem.com/haber/spkya-londradan-odul-geldi/244937> (18.04.2016)

Bakanlık bünyesindeki kuruluşlarda koruma ve bakım altında bulunan veya reşit olup bu kuruluşlardan ayrılan 14-25 yaşları arası gençlere düzenlenmesi planlanan eğitimlerde amaçlar şunlardır:¹¹¹

- Bilinçli harcama becerisi kazandırmak,
- Kaynakların etkin ve doğru kullanımını öğretmek,
- Tasarruf edebilmeyi alışkanlık haline getirebilmeyi öğretmektir.

Toplumda önemli bir yere sahip olan kadınların, finans bilgilerini arttırmak amacıyla T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitim Kursları (İSMEK), Doğu Grubu ve Para Durumu ortaklığında “İstanbul Finans Merkezi Yolunda Hedef 20 Bin Kadın” projesi hayata geçirilmiştir. Proje kapsamında kadınların gelirlerini ve birikimlerini en iyi şekilde değerlendirebilmeleri ve bütçelerini doğru yönlendirme bilinci kazandırılmaya çalışılmıştır. Proje dört yılda İstanbul’un 22 ilçesinde gerçekleştirilen 41 eğitim faaliyetleriyle 20 bin kadına ulaşmıştır.¹¹²

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından “finansal okuryazarlık” kitabı çıkarılmıştır. Zeynep Şarlak tarafından kaleme alınan kitap “finansal giriş, dizginleri ele almak için bütçeleme, tasarruf, ondan öncede bir hayat vardı: kredi kartı, geleceğe borç yazmak: kredi, finansal müzakere”¹¹³ bölümlerinden oluşmaktadır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının gerçekleştirmiş olduğu finansal okuryazarlık çalışmalarıyla toplumun finansal düzeyinde artış ve aile ekonomilerinde hatalı finansal kararları minimum seviyelere indirmek amaçlanmıştır.

---

¹¹¹<http://cocuk Hizmetleri.aile.gov.tr/haberler/finansal-okuryazarlik-egitimleri-basladi> (17.04.2016)

¹¹²<https://www.dogusgrubu.com.tr/tr/kurumsal-sorumluluk/kss-projeleri-ve-sponsorluklar/istanbulfinans-merkezi-yolunda-hedef-20-bin-kadin.aspx> (17.04.2016)

¹¹³ ŞARLAK, Z. (2012) “*Finansal Okuryazarlık*”, İstanbul: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları.

2.1.1.5. Milli Eğitim Bakanlığı

Uzaktan eğitim ve yüz yüze seminer eğitim metotlarıyla öğrenci ve yetişkinlerin gelir, gider dengesini sağlama, bütçe yapma, yatırım yapma, borçlanma, tasarruf, finansal hak ve yükümlülüklerden haberdar olma gibi finansal kavramlar hakkında bilgilendirilmesi ve toplumda finansal okuryazarlık bilincini oluşturmak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü ile Türk Ekonomi Bankası arasında “ Bütçemi Yönetebiliyorum” projesinin protokolü 2015 yılında imzalanmıştır. 1.5 Milyon Lira bütçesi bulunan ve üç yıl sürmesi planlanan proje 5 Milyon kişiye finansal okuryazarlık ve bütçe yönetimi konularında eğitim vermeyi hedeflemektedir.¹¹⁴

Finansal okuryazarlık hakkında ortak bir düşünce ve bilinç geliştirmek için TEB – Foder işbirliğiyle 2. Finansal okuryazarlık ve erişim zirvesi düzenlenmiştir. Zirvede “Sanat Yoluyla Sosyal ve Finansal Eğitim Projesi'nin” tanıtımı yapılmıştır.¹¹⁵

Finansal okuryazarlık kavramının eğitim müfredatına girmesini sağlayan proje Milli Eğitim Bakanlığı, TEB ve UNİCEF işbirliğiyle hayata geçirilmiştir. Proje kapsamında 6-14 yaş aralığındaki 11 milyon çocuğa finansal okuryazarlık bilgileri sanat dersleri aracılığıyla verilecektir.¹¹⁶

Türkiye’de öğrenim görmekte olan ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin ve velilerinin finansal okuryazarlık bilinci kazanması ve bu bilincin davranışlara dönüşmesi amacıyla, Doğu Grubu tarafından, Milli Eğitim Bakanlığının desteklediği “3 Kumbara Finansal Okuryazarlık Eğitim Programı” başlamıştır. Programın hedefleri şunlardır:¹¹⁷

---

¹¹⁴ <http://hbogm.meb.gov.tr/www/hayat-boyu-ogrenme-genel-mudurlugu-ile-turk-ekonomi-bankasi-arasinda-uc-yil-surecek-olan-butcemi-yonetebiliyorum-projesinin-protokolu-imzalandi/icerik/424> (17.04.2016)

¹¹⁵ <http://tegm.meb.gov.tr/www/sanat-yoluyla-sosyal-ve-finansal-egitim-projesine-yonelik-tanitim-toplantisi/icerik/230> (17.04.2016)

¹¹⁶ <http://www.aksam.com.tr/ekonomi/finansal-okuryazarlik-okullarda-ogretilecek/haber-349791> (17.04.2016)

¹¹⁷ <http://3kumbara.org/> (17.04.2016)

- Çocuklarda finansal okuryazarlık farkındalığı yaratmak,
- Çocukların paylaşımcı bireyler olarak yetiştirilmesine katkı sağlamak,
- Çocuklarda tasarruf bilinci uyandırmak,
- Çocuklarda paranın amaç olmadığını, hedeflere ulaşmada araç olarak kullanıldığını anlatmak,
- Çocuklara bütçenin doğru kullanılmasını öğretmektir.

2017 yılının sonuna kadar 500 bin öğrencinin eğitimlerden yararlanması beklenmektedir.

2.1.2. Bağımsız Kuruluşlar Tarafından Gerçekleştirilen Finansal Okuryazarlık Çalışmaları

Finansal okuryazarlığın bireysel ve toplumsal öneminin farkına varan bağımsız kuruluşlar bireylerin finansal okuryazarlık seviyesini yükseltmek amacıyla çalışmalar gerçekleştirmiştir. Foder, Destek Menkul Değerler, ING Bank, Türk Ekonomi Bankası gibi bağımsız kuruluşların finansal okuryazarlığı artırma faaliyetlerine bu bölümde yer verilmiştir.

2.1.2.1. Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER)

Özlem Denizmen başkanlığında 2012 yılı sonunda kurulan FODER ülke genelinde bireylerin finansal okuryazarlık seviyelerini artırmak ve finansal erişim farkındalıklarını ve olanaklarını oluşturabilmek amacıyla devlet, özel sektör ve diğer sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yaparak bireyleri bilinçlendirme, eğitim, araştırma, uygulamalara destek ve politikalar üretilmesi gibi çalışmalar gerçekleştirilmiştir.¹¹⁸

“Foder’in amacı; finansal okuryazar bir Türkiye için ekosistem oluşturmaktır” Foder’in hedefleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:¹¹⁹

- Bankacılık dışı nüfusta %10’luk bir artışa katkıda bulunmak,

¹¹⁸ <http://www.fo-der.org/edit-post/> (14.04.2016)

¹¹⁹ <http://www.fo-der.org/edit-post/> (14.04.2016)

- Tasarruf oranlarının artmasında katkıda bulunmak,
- Bankacılık sektörün kullanımının arttırılmasında katkıda bulunmak,
- Eğitim müfredatına finansal okuryazarlığın eklenmesini sağlamak,
- Kadınlar ve çocuklar başta olmak üzere, tasarruf ve finansal yatırımlar konusunda toplumun bilinçlendirilmesine yardımcı olmak ve bu doğrultuda hedefler belirleyip uygulamalar gerçekleştirmektir.

Haziran 2014'te Finansal Erişim, Finansal Eğitim, Finansal Tüketicinin Korunması Stratejisi ve Eylem Planlarına ilişkin Başbakanlık genelgesinde belirtilen Foder'in görevleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:¹²⁰

- Finansal eğitim ile ilgili ortak bir internet sayfası oluşturulması ve eğitim faaliyetlerinin sosyal medya yoluyla duyurulması,
- Eğitim ve tanıtım materyallerinin oluşturulması,
- Konferans, seminer, tv ve radyo programları ile yarışmalar yoluyla finansal konulara ilginin arttırılması,
- Ev hanımlarının finansal konularda bilinçlendirilmesidir.

Toplumun finansal farkındalığını arttırmayı görev edinen Foder Devletin görev ve desteğiyle faaliyetlerine devam etmektedir. Foder'in finansal okuryazarlık hakkında gerçekleştirdiği çalışmalar şunlardır.

“Evin Hesap Uzmanı Kadın”, projesiyle kadınlara finansal okuryazarlık eğitimleri verilmektedir. Projenin amaçları arasında;

- 18-35 yaş arası çalışan kadınların ekonomiye aktif katılımını sağlamak,
- Finansal okuryazarlık seviyelerinin yükseltmek,
- SGK'ya kayıt oranını arttırmak,

---

¹²⁰ <http://www.fo-der.org/edit-post/> (14.04.2016)

- Gerekli finansal bilgiye ulaşmasını ve bu konuda gelişmesini sağlamak,
- Kadınların sosyal sigortalar ve genel sağlık sigortası hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamaktır.

2015 senesi sonunda 10 ilde 7000 kadının bilgilendirilmesini amaçlayan proje ilk senesinde Antalya, Ankara, Sakarya, Zonguldak, Manisa, Adana, Eskişehir, Kayseri, İstanbul ve Bursa’da eğitimler vererek kadınları bilinçlendirmeye çalışacaklardır.¹²¹

Foder, gönüllüleri ile “Bütçesini Bilen Çocuklar” finansal okuryazarlık eğitimleri vermektedir. Foder tarafından eğitim alan 200 Yeditepe Üniversite Öğrencisinin, 2015 Mayıs ve Nisan aylarında gerçekleştirdikleri eğitimlerle çocuklara para, bütçe, istek ve ihtiyaç, tasarruf, birikim, yatırım gibi temel finansal kavramlar anlatılmakta ve çocuklara finansal bilinç kazandırmak istenmektedir.¹²²

Foder askerlere yönelik “Bireysel Bütçe Yönetimi” finansal okuryazarlık eğitimi gerçekleştirmiştir.

Kara Kuvvetleri Komutanlığı’na bağlı askerlere “Bireysel Bütçe Yönetimi” konulu finansal okuryazarlık eğitimleri Ankara Tuzla Piyade Okulu’nda, Isparta ve Eğirdir ile dört farklı yerde gerçekleştirilmiştir. 17 Aralık 2015 tarihinde Foder başkan yardımcısı Attila Köksal tarafından kıta gözlem subaylarına finansal okuryazarlık eğitimi verilmiştir.¹²³

Foder, MYBNK projesi ile gençlere finansal okuryazarlık eğitimleri verecektir.

---

¹²¹<http://www.fo-der.org/evin-hesap-uzmani-kadin-projesi-ile-kadinlara-finansal-okuryazarlik-egitimleri-veriliyor/> (14.04.2016)

¹²²<http://www.fo-der.org/foder-gonulluleri-ile-butcesini-bilen-cocuklar-finansal-okuryazarlik-egitimleri-veriyor/> (14.04.2016)

¹²³<http://www.fo-der.org/foder-askerlere-yonelik-bireysel-butce-yonetimi-finansal-okuryazarlik-egitimi-gerceklestirildi/> (14.04.2016)

JP Morgan'ın hibe fonuyla desteklenen projede lise yada üniversite de eğitim görmekte olan veya görmek isteyen, çalışan veya çalışmayan 16-25 yaş arasındaki gençleri finansal okuryazar yapmak amaçlanmıştır.¹²⁴

2.1.2.2. ING Bank Turuncu Damla Programı

2013 yılında hayata geçen tasarruf odaklı finansal okuryazarlık programı Turuncu Damla'nın temel amacı, İstanbul il Milli Eğitim Müdürlüğü himayesinde ki devlet okullarının 3. ve 4. Sınıf öğrencilerinin finansal davranışlarında değişiklik yaratmaktır.¹²⁵

Programa, Koç Üniversitesi içerik ve ölçüleme; REC Türkiye (Bölgesel Çevre Modeli) saha koordinasyonu, PSİ Gelişim Eğitim Araştırma Merkeziyse pedagojik danışmanlık konusunda katkıda bulunmuştur.¹²⁶

Turuncu Damla programı çocuklarda sabır, azim ve öz denetim yeteneklerinde yola çıkarak tasarruf alışkanlığı kazandırmayı hedeflemektedir. Turuncu Damla programı Dünyada özgün ve bilimsel bir çalışma olarak sayılı programlar arasında bulunmaktadır.¹²⁷

Turuncu Damla programı kapsamında yapılan ölçüleme ve analiz sonuçlarına göre:¹²⁸

- Eğitime katılan öğrenciler, katılmayan öğrencilere göre bir yıl sonra %28-%32 oranında daha az tüketim yapmaktadır.
- Otokontrolü zayıf çocuklarda eğitime katılanlar, katılmayanlara göre %50 daha sabırlı bir tutum sergilemektedir.

---

¹²⁴<http://www.fo-der.org/foder-mybnk-projesi-ile-genclere-finansal-okuryazarlik-egitimleri-verecek/> (14.04.2016)

¹²⁵<https://www.ingbank.com.tr/tr/ingbank/toplumsal-yatirimlarimiz/turuncu-damla> (14.04.2016)

¹²⁶<https://www.ingbank.com.tr/tr/ingbank/toplumsal-yatirimlarimiz/turuncu-damla> (14.04.2016)

¹²⁷<http://www.fo-der.org/tasarruf-odakli-finansal-okuryazarlik-programi-turuncu-damla-3-yasinda/>(14.04.2016)

¹²⁸<http://www.fo-der.org/tasarruf-odakli-finansal-okuryazarlik-programi-turuncu-damla-3-yasinda/> (14.04.2016)

- Eğitime katılan öğrencilerin düşük davranış notu alma oranı, eğitime katılmayan öğrencilere göre %9 daha az olduğu görülmektedir.
- Eğitime katılan öğrencilerin matematik notlarının 80 ve üzeri olma sıklığı, eğitime katılmayanlara göre %11 daha fazla olduğu görülmektedir.

Program kapsamında 7 ilde toplam 198 okul 618 öğretmen ve 23500'e yakın öğrenci yer almıştır.

Ekonomi Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (OECD), Çocuk ve Gençlik Finans Kurumu (CYFI) gibi uluslararası platformlarda yer alan Turuncu Damla projesinin beş ödülü bulunmaktadır. Bu ödüller aşağıda yer almaktadır:¹²⁹

- ING Grubu'nun faaliyette bulunduğu 40 ülkede düzenlenmekte olan "Tercih Edilen Banka Ödülleri'ni" almıştır.
- "Finansal Okuryazarlıkta Mükemmeliyet" ödülünü Amerika Finansal Okuryazarlık Enstitüsünden almıştır.
- Uluslararası "Çocuklar ve Gençlik için Finans" ödüllerinde finalist olmuştur.
- 13. Altın Pusula Ödülleri Eğitim Kategorisi'nde "En İyi Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projesi" seçilmiştir.
- Stevie Uluslararası İş Ödüllerinde, "Yılın Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projesi" kategorisinde gümüş ödülü kazanmıştır.

2.1.2.3. Türk Ekonomi Bankası

TEB Aile Akademisi "Ekonomi Ailede Başlar" düşüncesiyle ülkemizde finansal okuryazarlık düzeyinin artması, finansal okuryazarlık alanında toplumun bilinçlenmesi ve bu alanda eğitim vermek amacıyla kurulmuştur. TEB Aile Akademisinde bilgi veren kuruluşlar şöyledir:¹³⁰

¹²⁹<https://www.ingbank.com.tr/tr/ingbank/toplumsal-yatirimlarimiz/turuncu-damla> (15.04.2016)

¹³⁰ <http://www.teb.com.tr/aileakademisi/teb-aile-akademisi-nedir/> (15.04.2016)

- Bütçe oluşturma ve yönetimi
- Aile giderlerini kontrol etme
- Borçların doğru yönetimi
- Yatırım yaparken dikkat edilmesi gerekenler
- Bireysel emeklilik
- Kredi ve kredi kartlarının doğru kullanımı

TEB Aile Akademisi kapsamında yetişkinler için banka terimleri, bütçe yönetimi, yatırım araçları ve benzeri konularda çocuklar için tasarruf ve birikim konusunda, kurumlar için ilgili konularda bilgiler verilmektedir.

Türk Ekonomi Bankası ve Boğaziçi Üniversitesi tarafından Türkiye'nin ilk finansal erişim endeksi 2013 yılında açıklanmıştır. Bu çalışma "TEB Aile Akademisi" faaliyetleri kapsamında gerçekleştirilmiştir.¹³¹

2.1.2.4. Destek Menkul Değerler

Finansal okuryazarlığın geliştirilmesini toplumsal sorumluluk olarak kabul eden Destek Menkul Değerler bu kapsamda eğitimler düzenlemiştir. Eğitimlerin yanı sıra, Türkiye'nin önde gelen akademisyen ve piyasa aktörlerinin tecrübelerini ve bilgilerini ortaya koydukları kitaplar yayınlamaya finans konusunda toplumun bilinçlenmesine yardımcı olmayı hedeflemiştir. Destek Menkul Değerler tarafından yayınlanan bu kitaplar arasında; "Aslı Şafak-Sayının Namusu", "Ahmet Mergen-Destek-Direnç Ne Ola ki?", "Ali Ağaoğlu- Ben Biriktirdim Siz Harcayın", Prof. Dr. Emre Alkin-Modern Futbol ve Sermaye Piyasaları", Prof. Dr. Kerem Alkin-Makro Ekonomik Verilerin Analizi", "Prof. Dr. Sadi Uzunoğlu-Finansal Piyasalarda Riskler Nasıl Ortaya Çıktı?", "Mehmet Ali Yıldırım-Türk-Altının Gizemli Dünyası" kitapları bulunmaktadır.

---

¹³¹ SATOĞLU, s.77.

2.2. Dünya’da Gerçekleştirilen Finansal Okuryazarlık Çalışmaları

2.2.1. Uluslararası Kuruluşlar Tarafından Gerçekleştirilen Finansal Okuryazarlık Çalışmaları

Dünya genelindeki ekonomik gelişmeler ve finansal serbestleşme bireylerin finansal sistemde daha fazla müdahil olmalarına neden olmaktadır. Karmaşıklaşan finansal araçlar bireylerin finansal karar almada bilgi düzeylerini daha önemli hale getirmektedir. Bireyin finansal okuryazarlık düzeyi gündelik yaşantılarını etkilediği gibi toplumsal bir bakış açısıyla tüm finansal sistemin etkinliğine ve verimliliğine etki etmektedir.¹³² Bu kapsamda finansal okuryazarlığın toplum ve piyasalar için öneminin farkına varan uluslararası kuruluşlar finansal okuryazarlık düzeyini arttırmak amacıyla faaliyetler gerçekleştirmiştir.

2.2.1.1. Ekonomi İş birliği ve Kalkınma Örgütü

Misyonu dünyada insanların ekonomik ve sosyal refahını arttırmak için gerçekleştirilecek politikaları teşvik etmek olan OECD’nin amacı, üye ülke hükümetlerine deneyimlerini paylaşmak ve ortak sorunlara çözüm aramak için birlikte çalışabilir bir forum sağlamaktadır.¹³³ Uluslararası ekonomi örgütü olan OECD, 14 Aralık 1960 tarihinde imzalanan Paris Sözleşmesine dayanılarak, 1961 yılında kurulmuştur.¹³⁴ 20 kurucu üyesi bulunan örgütün sonradan katılan ülkelerle birlikte toplamda 34 üyesi bulunmaktadır.

Tablo: 2 OECD’ye Üye Ülkeler

Kurucu Üye Ülkeler				Sonradan Katılan Ülkeler		
Avusturya	Belçika	Kanada	Danimarka	Avusturalya	Macaristan	Slovenya
Fransa	Almanya	Yunanistan	Hollanda	Şili	Japonya	Yeni Zelanda
İzlanda	İtalya	İrlanda	Lüksemburg	Çek Cumhuriyeti	İsrail	Meksika

¹³² ERGÜN, ŞAHİN, ERGİN, s.848

¹³³ <http://www.oecd.org/about/> (19.04.2016)

¹³⁴ <https://tr.wikipedia.org/wiki/OECD> (19.04.2016)

Norveç	Portekiz	İspanya	İsveç	Estonya	Polonya	Güney Kore
İsviçre	Türkiye			Finlandiya	Slovakya	

Finansal eğitim ve finansal okuryazarlık konusunda gerçekleştirdiği faaliyetlerle önde gelen uluslararası kuruluşlardan olan OECD finansal eğitim ile ilgili 2003 senesinde proje başlatmıştır. Projede, üye olan ülkelerin ve üye olmayan bazı ülkelerdeki finansal eğitim programları incelenmiştir. Projede ilk olarak faaliyette bulunan finansal eğitim programlarının etkinliği değerlendirilmiş, finansal okuryazarlık seviyesinin yükseltilmesi için stratejiler oluşturulmuştur. Projede ikinci olarak kılavuzlar yayımlayarak düzenleyicilere ve bireylere yardımcı olabilmek hedeflenmiştir. Bu aşama, araştırma kapsamındaki ülkelerde finansal okuryazarlık seviyesinin belirlenmesini içermektedir.¹³⁵

OECD, finansal okuryazarlık konusunda düzenlediği konferans, toplantı ve seminer ile farklı ülkelerdeki topluluklara finansal okuryazarlık kavramını yaymakta ve yayımladığı makalelerle finansal okuryazarlık konusunda akademik ve politik adımlar atmaktadır. OECD'nin "Uluslararası Mali Eğitim Ağı" (International Network on Financial Education) birimi üzerinden anket gerçekleştirilmiştir. 14 ülkede uygulanan anket ile toplumların finans kavramlarına olan ilgisini, finansal kararlar ve davranışların uygunluğu konularındaki seviyeleri ölçülmektedir.¹³⁶

OECD sigorta sektöründe ve özel emeklilik alanında finansal eğitim çalışmalarına öncülük etmektedir. Ayrıca web sitesi ile akademik düzeyde veri bilgi kaynağı sunmaktadır. Web sitesinde üye ülke hükümetlerine finansal eğitim ile ilgili verilen tavsiyelere, finansal eğitim ve finansal okuryazarlık hakkında makalelere, üye ülkelerde uygulanan projeler hakkında bilgilere yer verilmektedir.¹³⁷

---

¹³⁵ GÖKMEN, s.82.

¹³⁶ <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/metin-ercan/mali-okuryazarlikin-artan-onemi-1100367/> (19.04.2016)

¹³⁷ BAYAZID HAYTA, s.280.

OECD, 2008’de “International Network on Financial Education” Finansal Eğitim Uluslararası Ağı (INFE) ile “International Gateway for Financial Education” Finansal Eğitim İçin Uluslararası Ana Geçit (IGFE) isimlerine sahip internet siteleri kurmuştur. INFE’ye üye 95 ülkeden 220 üzerinde kamu kurumu vardır. INFE ülkelerin finansal okuryazarlık düzeylerinin ölçülebileceği bir anket geliştirmiştir.¹³⁸

OECD Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) genç bireylerin finansal bilgi düzeylerini ve finansal bilgilerini problemlerle kullanabilme yeteneklerini ölçmektedir. PISA, 15 yaşındaki gençlerin finansal okuryazarlık düzeyini ölçen ilk çalışmayı 2012 yılında yürütmüştür. PISA testine 65 ülkeden öğrenciler katılmıştır. Bu teste katılan ülkelerden 18 ülkenin öğrencileri finansal okuryazarlık ile ilgili problemleri çözebilmiştir.¹³⁹ Başarılı olan ülkeler arasında Kolombiya, Çek Cumhuriyeti, Fransa, İtalya, Yeni Zelanda, Rusya, Slovenya, Slovakya, ABD, İspanya, Polonya, Letonya, İsrail, Belçika, Avusturya, Çin, Estonya ve Hırvatistan bulunmaktadır.¹⁴⁰

2013’de Rusya G 20 başkanlığı ve OECD işbirliği ile “Finansal Eğitim İçin Ulusal Stratejiler Geliştirme” konulu zirvede finansal eğitim hakkında ulusal stratejiler geliştirme deneyimleri ve ülkelerin finansal eğitim durumu değerlendirilmiştir.¹⁴¹

OECD finansal eğitim projesi üç temel üzerine inşa edilmiştir. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:¹⁴²

- Dünya’da finansal eğitim konusundaki gelişmeler hakkında uluslararası analitik araştırma ve çalışmaların yayımlanması,
- Finansal eğitim ve finansal farkındalık hakkında standart koyucu çalışmalar,
- Uluslararası işbirliği ve uluslararası farkındalığın artırılmasıdır.

---

¹³⁸ GÖKMEN, s.82.

¹³⁹ GÜLER, s.39.

¹⁴⁰ GÖKMEN, s,83.

¹⁴¹ GÜLER, s. 39.

¹⁴² GÖKMEN, s.83.

OECD proje kapsamında Dünya’da birçok seminer, konferans gibi faaliyetler yürütmüştür. Tablodaki gerçekleştirilen faaliyetlere yer verilmiştir.¹⁴³

Tablo: 3 OECD Finansal Eğitim Projesi Kapsamında Gerçekleştirilmiş Faaliyetler

Tarih	Yer	OECD ile birlikte düzenleyen kurum	Faaliyet	Konu
21-22 Eylül 2006	Hindistan	Hindistan Özel Emeklilik Fonu Düzenleyici Birimi	Konferans	Finansal Eğitim
29-30 Kasım 2006	Rusya	Rusya Maliye Bakanlığı	Uluslararası Konferans	Finansal Okuryazarlığın Geliştirilmesi
13 Nisan 2007	Türkiye	Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği	Uluslararası Seminer	Risk ve Sigortaya ilişkin farkındalık ve eğitim
7-8 Mayıs 2008	ABD	ABD Hazinesi	Uluslararası Konferans	Finansal Eğitim
21-22 Ekim 2008	Endonezya	Endonezya Merkez Bankası	Uluslararası Konferans	Finansal Eğitim
20 Mayıs 2009	Fransa	IEFP	Sempozyum	Finansal Eğitim
15-16 Aralık	Brezilya	Brezilya Sermaye Piyasası Komisyonu	Uluslararası Konferans	Finansal Eğitim
22-23 Mart 2010	Hindistan	Hindistan Merkez Bankası	Seminer	Finansal Okuryazarlık: Zorluklar, yaklaşımlar ve araçlar
9 Haziran 2010	İtalya	İtalya Merkez Bankası	Sempozyum	Finansal eğitimin etkinliğinin geliştirilmesi
20-21 Ekim	Lübnan	Lübnan Merkez Bankası	Uluslararası Konferans	Finansal olarak yetkin kişiler yetiştirmek
26-27 Mayıs 2011	Kanada	FCAC	Konferans	Finansal Okuryazarlığı eyleme dönüştürmek için ortaklık
27-28 Haziran 2011	Endonezya	Endonezya Merkez Bankası	Asya Bölgesi Semineri	Finansal Okuryazarlık
27-28 Haziran 2011	Güney Afrika Cumhuriyeti	FSB (Güney)	Konferans	Herkes için finansal eğitim

¹⁴³ GÖKMEN, s.83

3-4 2012	Şubat	Hindistan	SEBI Sermaye Kurulu)	(Hindistan Piyasası	Uluslararası Konferans	Yatırımcı Eğitimi
-------------	-------	-----------	----------------------------	------------------------	---------------------------	-------------------

GÖKMEN, s. 83-83

2.2.1.2. Dünya Bankası

Dünya Bankası, 2. Dünya Savaşı sonrası 1945’de Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası (IBRD) (International Bank of Reconstuction and Development) adıyla kurulmuştur. Birleşmiş Milletlerin özerk uzman kurulu olma özelliğini 1947 senesinde kazanmıştır.¹⁴⁴

Günümüzde 188 üye ülkesi bulunan Dünya Bankası, 1970’li yılların ortalarında yoksulluk, eğitim, temel ihtiyaçların karşılanabilmesi, ekonomik kalkınmanın sağlanabilmesi gibi konularda çalışmalara başlamış ve bu çalışmalara finansman sağlamıştır.¹⁴⁵

Finansal okuryazarlığın gelişmesinde ve yaygınlaşmasında öncü kurumlardan biri olan Dünya Bankası, finansal okuryazarlık konusunda gerçekleştirilen faaliyetleri desteklemektedir. 2005 yılından itibaren tüketicinin korunması ve finansal okuryazarlık konularında ülkelerin yasal alt yapılarının incelemesini gerçekleştirmiştir. İncelenen dokuz ülke şunlardır; Azerbaycan, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Litvanya, Letonya, Bulgaristan, Romanya, Slovakya, Rusya’dır. Bu ülkelerde gerçekleştirilen çalışmalar sonucu tespit edilen hususlar şunlardır.¹⁴⁶

- Finansal tüketicinin korunması konusunda kurumsal alt yapı eksikleri,
- Finansal ürünler hakkında bilgi ve açıklamalarda belirsizlik,
- Kötü niyetli ya da hileli iş uygulamaları,
- Müşteri şikâyetleri ve anlaşmazlıklar hakkında çözümlerin eksikliği,
- Finansal okuryazarlığın düşük seviyelerde olması,

¹⁴⁴ https://tr.wikipedia.org/wiki/D%C3%BCnya_Bankas%C4%B1 (20.04.2016)

¹⁴⁵ ÖZGÜLER, s. 37.

¹⁴⁶ GÖKMEN, s.85.

- Finansal hizmetlerde tüketici haklarına ilişkin farkındalık eksikliğidir.

Dünya Bankası yılda iki kere ikişer günlük workshop şeklinde finansal okuryazarlık hakkında eğitim programı düzenlemektedir. Bu eğitim programı kapsamında; bir tasarruf programının nasıl geliştirileceği, finansal yatırım bilgisi, aileye yönelik bütçe denkleştirme hususunda ipuçları, sermaye piyasasının çalışma ilkeleri, hangi portföyün birey ve ailesi için daha uygun olduğu, Financial Times gibi yayınların nasıl inceleneceği, emeklilik finansmanı için bilgi birikimi ve internette finansal araştırmanın nasıl yapılacağı gibi konu başlıkları yer almaktadır.¹⁴⁷

Dünya Bankası ile Yoksullara Yardım Amaçlı Danışma Grubu (Consultative Group to Assist the Poor – CGAP) işbirliğiyle finansal erişim hakkında çalışmalar gerçekleştirilmiş, “Finansal Erişim 2010” (Financial Access 2010) adlı rapor hazırlanmıştır. Rapor Dünya’da finansal erişim istatistiklerini sunmaktadır.¹⁴⁸

Dünya Bankası 2010 yılı Kasım ayında tüketicinin korunması ve finansal okuryazarlık adlı küresel bir program düzenlemiştir. Programda tasarruf, krediler, ödeme sistemleri gibi finansal hizmetler üzerinde durulmuştur. Küresel Programın hedefleri şunlardır:¹⁴⁹

- Finansal bilgiyi anlaşılır ve karşılaştırılabilir yaparak tüketicilerin en iyi alışverişi yapabilmelerini sağlamak,
- Zararlı ve yıkıcı ticari uygulamaların yasaklanması ile iş uygulamalarının geliştirilmesi,
- Finansal kurumların yapacakları hatalar sonucunda tüketicilere tazminatı hızlı ve kolay bir şekilde vermesi,
- Finansal hizmetleri, tüketicilerin güvenle kullanabilmelerini sağlamaktır.

---

¹⁴⁷ BAYAZID HAYTA, s.280.

¹⁴⁸ SATOĞLU, s.102-103.

¹⁴⁹ GÜLER, s.40.

Tablo 4: Dünya Bankası Finansal Okuryazarlık ve Tüketici Koruma Faaliyetleri

Tarih	Yer	Faaliyet	Konu
13 Haziran 2007	Slovakya	Uluslararası Çalıştay	Finansal hizmetlerde tüketicinin korunması
16 Ekim 2008	Belçika	Çalıştay	Finansal hizmetlerde tüketicinin korunmasına dair iyi uygulamalar
3 Eylül 2008	ABD	Küresel Seminer	Finansal Okuryazarlık ve Tüketici Koruma
13 Nisan 2009	Bulgaristan	Çalıştay	Tüketici Koruma ve Finansal Yeterlilik
24 Haziran 2009	Azerbaycan	Çalıştay	Tüketici Koruma ve Finansal Okuryazarlık
22 Eylül 2009	Rusya	Çalıştay	Finansal Hizmetlerde Tüketicinin Korunması
20 Ekim 2009	Romanya	Çalıştay	Tüketici Koruma ve Finansal okuryazarlık
17 Aralık 2009	Azerbaycan	Çalıştay	Tüketici koruma ve finansal okuryazarlık için eylem planı
2 Aralık 2010	ABD	Toplantı	Tüketici Koruma ve Finansal Okuryazarlık Programları
24 Şubat 2011	ABD	Küresel diyalog	Tüketici Koruma ve Finansal Okuryazarlık

GÖKMEN, s.87.

2.2.1.3. Avrupa Birliği

Avrupa Birliği (AB) 28 ülkeden oluşan siyasi ve ekonomik bir örgütlenmedir.¹⁵⁰ Finansal eğitim ve finansal okuryazarlık konusunun önem

¹⁵⁰ https://tr.wikipedia.org/wiki/Avrupa_Birli%C4%9Fi (20.04.2016)

kazandığı son dönemde Avrupa Birliği de önem kazanan bu konular hakkında çalışmalar yapmıştır.

Avrupa Birliği Komisyonu, bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerini arttırmak için faaliyetlerini arttırmıştır. AB Komisyonu'nun gerçekleştirdiği çalışmalardaki amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir:¹⁵¹

- Bireylerin paralarını yönetebilmesi,
- Finansal ürünleri anlamaları ve bu ürünler arasında doğru tercih yapabilmelerini sağlamaktır.

Avrupa Birliği Komisyonu, “Yetişkinler için çevrimiçi tüketici eğitimi araçları” (Development of on-line consumer education tools for adults-dolceta) adıyla 2003’de internet sitesi açmıştır. (www.dolceta.eu) site tüketicinin finansal hizmet almasını sağlarken, tüketici hakları hakkında bilgiler de vermiştir. Sitede 2010 Nisan ayı itibariyle öğretmenler için finansal okuryazarlık bölümü açılmıştır. Harcama, tasarruf/yatırım, borçlanma ve koruma/sigorta gibi bölümün dört ana teması bulunmaktadır.¹⁵²

Avrupa Birliği finansal eğitim konusunda çalışmaları gerçekleştirmek için Avrupa Komisyonu tarafından kurulan “Finansal Eğitim Uzman Gurubu” (Expert Group on Financial Education-EGFE) bulunmaktadır. Finansal Eğitim Uzman Grubu EGFE 30 Nisan 2008’de kurulmuştur. 25 üyesi bulunan grup finansal eğitim hakkında fikir ve uygulamaların alışverişini sağlamaktadır.¹⁵³ EGFE’nin gerçekleştirdiği faaliyetler arasında; finansal eğitim ile ilgili çalışmalar düzenlemek, toplantılar yapmak, düzenlenecek programların kalite ve standartlarını ayarlamak, ülkelerde yaşanabilecek yasal düzenlemeler ve idari problemlerin çözüme kavuşturmasıdır.¹⁵⁴

---

¹⁵¹ GÜLER, s. 40.

¹⁵² GÖKMEN, s.89.

¹⁵³ GÖKMEN, 89.

¹⁵⁴ ÖZGÜLER, s.38.

Finansal Eğitim Avrupa Veri Tabanı EDFE (European Database for Financial Education) 2009 Ocak ayında kurulmuştur. EDFE literatürde bulunan finansal eğitim planları hakkında bir kütüphanedir.¹⁵⁵

Avrupa Birliği Komisyonu yayımladığı finansal eğitim bildirisinde (Communication on financial education) AB'nin finansal eğitime önem verdiği, finansal eğitim hakkında üye ülkelerde konferans ve forumlar düzenleneceği belirtilmektedir. Tebliğde AB Komisyonu'nun bu eğitimlerde üstleneceği rollerde belirtilmektedir.¹⁵⁶

2.2.2. Ulusal Kuruluşlar Tarafından Gerçekleştirilen Finansal Okuryazarlık Çalışmaları

Bireylere yönelik sağladığı fayda potansiyelinin büyüklüğü nedeniyle birçok ülkede finansal okuryazarlık programları gündemdedir. Bu programlarla bireylerin finansal davranışlarını değiştirmek ve finansal konulardaki farkındalığı arttırmak hedeflenmiştir.¹⁵⁷

2.2.2.1. ABD

Finansal okuryazarlık hakkında en çok araştırma yapan ülkelerden bir tanesi de ABD'dir. ABD finansal okuryazarlık çalışmalarına 1990'lı yılların ortalarında başlamıştır.

Amerika Tasarruf Eğitimi Konseyi'nin (ASEC) kurulması finansal okuryazarlık hakkında yapılan ilk çalışmadır. 1995 yılında kamu ve özel sektör işbirliğinde kurulan konseyin amacı tasarruf ve emeklilik planlarını desteklemektedir. Finansal Eğitim Ofisi ise 2002'de Hazine Müsteşarlığı bünyesinde kurulmuştur. ABD'nin finansal okuryazarlık konusunda yaptığı en önemli çalışma 2003'de Kongre tarafından Finansal Okuryazarlık ve Eğitim Komisyonunun (Financial Literacy and Education Commission) kurulmasıdır.

---

¹⁵⁵ GÖKMEN, s.89.

¹⁵⁶ SATOĞLU, s.89.

¹⁵⁷ TEMİZEL, BAYRAM, s.74

ABD’de toplumun finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olduğu çeşitli araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır. Özellikle toplumsal gruplar arasında finansal okuryazarlık hakkında eksikliğin daha belirgin olduğu gözlemlenmiştir. Kadınlar ve azınlıklar ve düşük eğitim düzeyine sahip bireyler finansal okuryazarlık seviyeleri en düşük seviyede olan kesimlerdir. ABD’de 2008 küresel ekonomik kriz sonrası Mortgage kredisi ile ev alan bireylerin büyük bir kısmı, artan faiz oranlarının ödemelerini arttıracığından habersiz oldukları ortaya çıkmıştır.¹⁵⁸ Bu ve buna benzer sonuçlar finansal okuryazarlık konusunda halkın bilinçlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

ABD’de finansal okuryazarlık ve finansal eğitim hakkında programları kamu otoritesi ve özel kuruluşlar yürütmektedir. ABD’de finansal eğitim çalışmaları kapsamında, 2002 yılında “Finansal Eğitim Bürosu” (Office of Financial Education) kurulmuştur. 2003 yılında ise ABD Kongresi “Finansal Okuryazarlık ve Eğitimi Komisyonu’nu (Financial Literacy and Education Commission – FLEC) kurmuştur.¹⁵⁹

2.2.2.1.1. Finansal Okuryazarlık ve Eğitim Komisyonu (FLEC)

ABD Hazine Müsteşarlığı desteğinde ve müsteşarın başkanlığında, Merkez Bankası (FED), Eğitim, Çalışma Bakanlıkları, Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (SEC) gibi 22 kurumun bulunduğu bir oluşum olan Finansal Okuryazarlık ve Eğitim Komisyonu (Financial Literacy and Education Commission-FLEC) 2003 yılında çıkarılan bir kanunla kurulmuştur.¹⁶⁰

Finansal Okuryazarlık ve Eğitim Komisyonunun amaçları şunlardır:¹⁶¹

- Finansal eğitime yönelik gerçekleştirilen çalışmaları kontrol etmek,
- Finansal eğitimi yaygın hale getirmek,

---

¹⁵⁸ TEMİZEL, BAYRAM, s.76.

¹⁵⁹ SEZER, D. ve DEMİR, S. (2015) “Yatırımcıların Finansal Okuryazarlık ve Bilişsel Yetenek Düzeylerinin Psikolojik Yanılsamalar ile İlişkisi” *Muhasebe Finansman Dergisi*, s.73.

¹⁶⁰ ÖZGÜLER, s.51.

¹⁶¹ ÖZGÜLER, TEMİZEL, s.10

- Finansal eğitim ile ilgili mevcut stratejileri geliştirmek,
- Finansal eğitimde özel sektör programlarına destek vermek,
- Finansal eğitim alanında kamu ile özel sektör arasında işbirliği sağlamaktır.

Komisyon tarafından kurulan “MyMoney.gov” adlı internet sitesi bireylere para yönetimi konusunda beş temel ilke (kazanç ilkesi, harcama ilkesi, yatırım-tasarruf ilkesi, borçlanma ilkesi, koruma ilkesi) sunmaktadır.¹⁶² Ayrıca finansal planlama, aile bütçesi hazırlama, tasarruf, kredi, emeklilik planlama, yatırım ve benzeri konularda eğitim programlarının görsel ve işitsel kaynakların bulunduğu sitede her çeşit demografik yapıya uygun programlar bulunmaktadır.¹⁶³

Komisyon 2006’da ailelerin ve bireylerin finansal kalkınmalarını hedefleyen finansal okuryazarlık için ulusal strateji başlıklı bir rapor yayınlamıştır. 2011 de geliştirilen stratejinin amaçları arasında finansal eğitim ve finansal farkındalığı arttırmak, finansal yetkinlikleri belirlemek ve bütünleştirmek, finansal eğitimde alt yapıyı güçlendirmek ve finansal eğitimle ilgili uygulamaları belirlemek, geliştirmek ve paylaşmak bulunmaktadır.¹⁶⁴

Komisyon üç aşamalı konferans gerçekleştirmiştir. Bunlar aşağıdaki gibidir:

- İlki 2007 Mart ayında gerçekleşen konferansta yerli Amerikalı nüfus üzerinde durulmuştur.
- İkincisi 2007 Temmuz ayında gerçekleşen konferansta Asya-Amerika ve Pasifikte yaşamakta olan toplumlar üzerinde durulmuştur.
- Üçüncüsü 2008 Mart ayında gerçekleşen konferansta Afrikalı-Amerikalı toplum üzerinde durulmuştur.

---

¹⁶² GÜLER, s.43-44.

¹⁶³ ÖZGÜLER, TEMİZEL, s.10.

¹⁶⁴ GÜLER, s.44.

2.2.2.1.2. Amerikan Merkez Bankası (FED)

Amerikan Merkez Bankası, finansal eğitimle ilgili konulara büyük önem vermektedir. Ülke genelinde bulunan ofisler yardımıyla finansal eğitim hakkında geniş kapsamlı araştırmalar gerçekleştirmiştir. Amerikan Merkez Bankası finansal eğitime verdiği önem neticesinde hem kendi sitesinde bulunan bilgi kaynakları hem de sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yaparak kamuoyuna finansal eğitim hizmeti sunmaktadır. Amerikan Merkez Bankası orta öğretim kurumları ile işbirliği içerisinde ortak çalışmalar yürütmekle beraber finansal eğitim konusunun okullardaki eğitim programlarında yer almasını desteklenmektedir.¹⁶⁵

Amerikan Merkez Bankası ülkede uygulanmakta olan “Ulusal Finansal Eğitim” stratejisini desteklemektedir. Merkez bankası bu amaç doğrultusunda (www.federalreserveeducation.org) adlı sitesi hazırlanmıştır. Sitede finansal bilgi içerikli kaynaklar, eğitim videoları ve benzeri bulunmaktadır.¹⁶⁶

2.2.2.1.3. Başkanın Finansal Yeterlilik Danışma Konseyi (PACFL)

Misyonu “Amerikalıların finansal ürün ve finansal terimlerdeki anlayışını geliştirmek, finansal erişimi genişletmek ve tüketici korumayı sağlamak” olan Başkanın Finansal Yeterlilik Danışma Konseyi 29 Ocak 2010’da kurulmuştur.¹⁶⁷ Konsey finansal yeterlilik için çalışma alanlarını aşağıdaki gibi sıralamıştır:¹⁶⁸

- Gençler için finansal eğitim ve yeterlilik programları,
- Düşük ve orta gelirliler için finansal yeterlilik ve erişim,
- İş yerinde finansal yeterlilik.

---

¹⁶⁵ BAYAZID HAYTA, s.285

¹⁶⁶ ÖZGÜLER, TEMİZEL, s.10

¹⁶⁷https://en.wikipedia.org/wiki/President%20%80%99s_Advisory_Council_on_Financial_Capability (24.04.2016)

¹⁶⁸ GÖKMEN, s.92

Amerika’da finansal okuryazarlık konusunda başkana rapor hazırlayan konsey, bireylerin finansal okuryazar kabul edilebilmesi için sahip olması gerektiği yetenekler ile bilmesi gereken kavramları aşağıdaki gibi sırlanmıştır:¹⁶⁹

- Sermaye Piyasaları ve Finansal kurumlar,
- Nakit akımı yönetimi ve geliştirilmesi,
- Kaynaklarına ve önceliklerine göre harcama planı yapabilmek,
- Acil durumlar için finansal önlemler almalı,
- Doğru Kredi kararları alabilmek ve iyi bir kredi notuna sahip olmak,
- Konut ihtiyacının karşılanmasında kira veya satın alma seçeneklerini değerlendirebilmek,
- Finansal riskleri yönetme stratejisi geliştirebilmeli,
- Finansal dolandırıcılara karşı tedbir alabilmeli, yaşanan mağduriyetler karşısında ne yapacağını bilmeli,
- Temel yatırım araçlarını, risk ve getirilerini iyi hesaplayarak belirlemek,
- Finansal güvenlik önlemlerini beklenmedik durumlara karşı alabilmektir.

2.2.2.1.4. Jumpstart Koalisyonu

Jumpstart’ın finansal okuryazarlık tanımı “bireyin yaşamı boyunca finansal güvenliği için, finansal kaynaklarını etkin bir biçimde kullanabilmesi ve bunu sağlayabilecek bilgiyi elde edebilme yeteneğidir.”¹⁷⁰ Kar amacı gütmeyen bir kuruluş olan Jumstart lise mezunu öğrencilerin temel finans bilgisi sahibi olmalarına yardımcı olmaktadır.¹⁷¹

---

¹⁶⁹ PACFL (2008), “President’s Advisory Council on Financial Literacy), Annual Report to the Prisent.

¹⁷⁰ TEMİZEL, BAYRAM, s.75.

¹⁷¹ GÖKMEN, s.92.

Koalisyon 1997 yılında ilk olarak lise düzeyindeki öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyelerini ölçmeye başlamıştır. Her sene yapılan sınavlarda öğrenciler başarısız sonuçlar almaktadır.¹⁷²

Koalisyon ulusal ölçekte farklı kuruluşlarla işbirliği yaparak ana oklundan başlayarak orta öğretim son sınıfındaki ergenlere kadar finansal okuryazarlık düzeyinin arttırılmasını hedeflemektedir. Bu hedefi ise, eğitim müfredatının incelenmesi standart eğitsel kaynaklar ile zenginleştirilmesi çalışmaktadır. Gençlerin finansal okuryazarlık düzeyini arttırmak için K-10 Bireysel Finansal Eğitimi Ulusal Standartları geliştirilmiştir.¹⁷³

Amerikalıların finansal bilgileri elde edebilme, kişisel finans bilgilerini kontrol edebilme becerilerini kazanabilmeleri için Finansal Eğitim Ulusal Vakfı (National Endowment for Financial Education-NEFE) çalışmaktadır.¹⁷⁴

NEFE birçok eğitimciyle, finansal okuryazarlık hakkında yapılan programları daha iyi hale getirmek için çalışmaktadır. Kuruluşun kullanışlı bir internet site de bulunmaktadır. Bu sitede kullanıcılara geniş bir bilgi ve veri hizmeti sunmaktadır.¹⁷⁵

2.2.2.1.5. Amerika Tasarruf Eğitimi Konseyi (ASEC)

Finansal okuryazarlık konusunda ABD’de ilk çalışma 1995’de Amerika’da Tasarruf Eğitimi Konseyi’nin (ASEC) kurulmasıdır. Tasarruf ve emeklilik planlarını desteklemeyi hedefleyen kuruluş kamu ve özel sektör iş birliğiyle kurulmuştur.¹⁷⁶

ASEC, 1998 yılında “Tasarruf ve Yatırım ile ilgili Gerçekler” adlı kampanya da Sermaye Piyasası Kurulu’na destek vermiştir. Bu kampanyada amaç Amerikalıların finansal güvenlik konusunda teşvik etmektir. Konsey 2003 yılında “Gelecek için Tasarruf Etmek” konusuyla düzenlenen eğitim kampanyasında Sosyal

---

¹⁷² GÖKMEN, s.93.

¹⁷³ BAYAZID HAYTA, s.282.

¹⁷⁴ ÖZGÜLER, s,54

¹⁷⁵ SATOĞLU, s.86

¹⁷⁶ GÖKMEN, s.90.

Güvenlik Kurumuyla ortak hareket etmiş, 2005’de ise Beyaz Saray’da düzenlenen Finansal Okuryazarlık Zirvesine öncülük etmiştir.¹⁷⁷

2.2.2.1.6. Amerikan Sermaye Piyasası Kurulu (SEC)

Yatırımcıların finansal güvenliğini sağlamak, piyasaya ve yatırımcılara güvenli bilgi vermek ve adaletli işlem yapısı sunmak amacıyla Amerikan Sermaye Piyasası Kurulu 1934 yılında kurulmuştur.

Sermaye Piyasası Kurulu bünyesinde bulunan “Yatırımcı Eğitimi ve Korunması” bölümü yatırımcıların karşılaştıkları tüm sorunların çözüme kavuşturulmasına çalışmaktadır. Bu bölümde bilinçli yatırımın nasıl yapılabileceği ve finansal dolandırıcılıktan korunma yolları gibi konularda bilgi desteği sunmaktadır. Kapsamlı bir web sitesine sahip olan kuruluş sitede yatırımcıları bilgilendirerek onlara risk yönetimi konusunda bilgi vermektedir.¹⁷⁸

2.2.2.2. İngiltere

Finansal eğitim konusunda Avrupa Birliği’ne üye ülkeler arasında en etkin ülkeler arasında olan İngiltere, finansal yeterlilik konusunda istenilen seviyede olmadığı çeşitli araştırmalar sonucu ortaya çıkmıştır. İngiltere bireylerin paralarını doğru kullanmada güven ve yeterlilik problemleri yaşadıkları görülmektedir. Bu ve buna benzer finansal okuryazarlık problemleri sonucunda İngiltere, finansal farkındalığı arttırmak ve bireyleri finansal olarak bilinçlendirmek amacıyla çeşitli kuruluşlar vasıtasıyla çalışmalar gerçekleştirmiştir.¹⁷⁹

2.2.2.2.1. Finansal Hizmetler Otoritesi (FSA)

İngiltere’de finansal okuryazarlık ve finansal yeterlilik konularından sorumlu olan kurum FSA’dır. (Financial Services Authority) İngiltere’nin finansal piyasalarından da sorumlu olan kurum, finansal sistem ve finansal ürünlerin bireyler tarafından anlaşılması için çalışmaktadır.¹⁸⁰

---

¹⁷⁷ GÜLER, s.46.

¹⁷⁸ BAYAZID HAYTA, s.284.

¹⁷⁹ SATOĞLU, s.93.

¹⁸⁰ GÖKMEN, s.94.

Finansal Hizmetler Otoritesi'ne yetkiler Finansal Hizmetler ve piyasalar kanunu tarafından verilmiştir. Verilen bu yetkiler doğrultusunda FSA'nın dört yasal hedefi aşağıdaki gibi sıralanabilir:¹⁸¹

- İngiltere finansal sistemine olan güvenin sürdürülmesi, piyasaya güven,
- İngiltere finansal sisteminin gerçekleşmesine ve istikrarın korunmasına katkıda bulunmak, finansal istikrar,
- Tüketiciler için uygun koruma ve güvence sağlanması, tüketicinin korunması,
- Mali suçların azaltılmasıdır.

Finansal Hizmetler Otoritesi ülke genelinde finansal bilgi ve eğitim düzeyini arttırmak amacıyla 2003 yılında "Finansal Yeterlilik İçin Ulusal Strateji" adlı proje gerçekleştirmiştir.¹⁸² FSA 2005 yılında finansal sağlık internet sitesini kurmuş, 2006 yılında borç testi sitesini kurmuştur. FSA ayrıca "Money Clear" adlı internet sitesini de kurmuştur.¹⁸³

Finansal Hizmetler Otoritesi internet sitesinden "tüketici bilgisi" başlığı altında finansal dolandırıcılık, tüketici hakları, bankacılık işlemleri, sigorta, finansal ürünler, finansal araçlar ve hizmetler, tasarruf ve yatırımlar hakkında makale ve akademik bilgiler kullanıcılara sunmaktadır.¹⁸⁴

Finansal Hizmetler Otoritesi, her düzeyde öğrenciye, öğretmene kişisel finans eğitimi konusunda çeşitli imkânlar sunan " Personal Finance Education Group" adında bir girişime destek vermektedir. Finansal Hizmetler Otoritesi'nin bu işe 17

---

¹⁸¹ <http://www.fsa.gov.uk/about/aims/statutory> (26.04.2016)

¹⁸² ÖZGÜLER, TEMİZEL, s.13.

¹⁸³ GÖKMEN, s.94-95.

¹⁸⁴ ÖZGÜLER, TEMİZEL, s.13.

Milyon Pound gibi büyük miktar fon aktarması finansal eğitime okullar seviyesinde verilen önemi göstermektedir.¹⁸⁵

2.2.2.2.2. Kişisel Finans Eğitim Grubu (PFEG)

Bağımsız bir vakıf olan Kişisel Finans Eğitim Grubu gençlere ve çocuklara parasal yönetim hakkında okullarda eğitim verilmesine yardımcı olmaktadır. Yardımcı olurken gerçekleştirdikleri faaliyetler arasında şunlar bulunmaktadır.¹⁸⁶

- Politikayı ve uygulamayı etkilemek,
- Parasal konuları güvenle öğrenmek için eğitimcileri desteklemek,
- İlham verici eğitim kaynakları sağlamaktır.

2.2.2.3. Avustralya

Avustralya finansal okuryazarlık ve finansal eğitim konularında çeşitli kuruluşlar sayesinde ulusal stratejiler geliştirmiş ve çalışmalarda bulunmuştur.

2.2.2.3.1. Finansal Okuryazarlık Vakfı (FLD)

Avustralya, finansal okuryazarlık ve finansal eğitim planlarını hayata geçirebilmek için 2005 yılında Finansal Okuryazarlık Vakfı'nı (FLD) kurmuştur. Vakfın amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir:¹⁸⁷

- Çocukların ve gençlerin finansal bilgilendirilmesini sağlamak için ilk okuldan itibaren eğitim müfredatına finansal eğitim konularını dahil etmek,
- Öğretmenlerin finansal eğitimini sağlamak,
- İş yerlerine eğitimin sağlanabilmesi için mesleki eğitim programları geliştirmek,
- Finansal okuryazarlık düzeylerinin tespiti için programlar geliştirmek,
- İletişim kurulmasına yönelik internet sitesi kurmak,

---

¹⁸⁵ SATOĞLU, s.94.

¹⁸⁶ <http://www.pfeg.org/about-us/about-pfeg> (26.04.2016)

¹⁸⁷ ÖZGÜLER, TEMİZEL, s.8.

- Kamu ve özel toplum kuruluşları arasında koordinasyon sağlayarak mevcut aksaklıkları belirlemektir.

2.2.2.3.2. Avusturalya Menkul Kıymetler ve Yatırımlar Komisyonu (ASIC)

2001 yılında bireylere para ve kredi kullanımında bilgi vermek ve yol göstermek amacıyla ASIC tarafından “Tüketicilerin Eğitimi Stratejisi” başlamıştır.

Avusturalya’da finansal eğitim ulusal koordinatörlüğü Avustralya Menkul Kıymet ve Yatırım Komisyonu (Australian Securities and Investment Commission-ASIC) tarafından yürütülmektedir.¹⁸⁸

2001 yılında çıkan ASIC yasası kapsamında ASIC’in yapması gerekenler aşağıdaki gibi sıralanabilir:¹⁸⁹

- Finansal Sistemi korumak, kolaylaştırmak ve varlıkları iyileştirmek,
- Finansal sistemde yatırımcılara ve tüketicilere güvenli ve bilinçli katılıma teşvik etmek,
- Yasaları uygulamak ve işlerlik kazandırmak,
- Kamuya açık şirketler ve kurumlarda hızlı bilgi temin edebilmektir.

ASIC tarafından her kesimin finansal sorunlarına cevap bulabileceği “MoneySmart”, “MoneySmartTeaching ve “SmartMoney” projeleri internet siteleri hazırlanmıştır.¹⁹⁰

---

¹⁸⁸ SATOĞLU, s.95.

¹⁸⁹ <http://www.asic.gov.au/about-asic/what-we-do/our-role/> (26.04.2016)

¹⁹⁰ ÖZGÜLER, TEMİZEL, s.9.

BÖLÜM 3: ERZINCAN ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ ve SİVİL HAVACILIK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYİNE YÖNELİK ANKET ANALİZİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri

Bu araştırma, Erzincan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Sivil Havacılık Yüksekokulu lisans düzeyi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini ölçmek amacıyla gerçekleştirilmiş ve bu kapsamda ilgili fakülte ve yüksekokul öğrencilerine anket uygulanmıştır. Araştırma da oluşturulan hipotezler aşağıda sıralanmıştır:

H1: Erkek öğrenciler ile bayan öğrencilerin finansal okuryazarlık başarı düzeyleri arasında bir farklılık vardır.

H2: Öğrencilerin okumuş oldukları sınıf ile finansal okuryazarlık başarı düzeyleri arasında bir farklılık vardır.

H3: Kredi kartı kullanan öğrenciler ile kredi kartı kullanmayan öğrencilerin finansal okuryazarlık başarı düzeyleri arasında bir farklılık vardır.

H4: İnternet bankacılığı kullanan öğrencileri ile kullanmayan öğrencilerin finansal okuryazarlık başarı düzeyleri arasında bir farklılık vardır.

H5: Öğrencilerin eğitim gördükleri bölümler ile finansal okuryazarlık başarı düzeyleri arasında bir farklılık vardır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Araştırma evrenini Erzincan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Sivil Havacılık Yüksekokulu öğrencileri oluşturmaktadır. Her iki birimde yaklaşık olarak 1800 öğrenci sayısı aktif olarak eğitime devam etmektedir. Her iki birimden basit rassal örnekleme yoluyla toplam 486 öğrenciye anket uygulanmıştır. Basit

rassal örnekleme, “oluşturulan evren listesinden örnekleme birimlerinin seçkisiz olarak çekilmesidir.”¹⁹¹

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin ölçülmesi amacıyla literatürde var olan finansal okuryazarlık anketi kullanılmıştır. Finansal okuryazarlık anketi Yunus Kılıç, H. Ali Ata ve İbrahim H. Seyrek tarafından kaleme alınan Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma makalesinden alınmıştır. Kullanılan anket için makale sahibi Yunus Kılıç’tan gerekli izinler alınmıştır.

Anket yedi bölümden oluşmaktadır. Anket öğrencilerin profillerini ortaya çıkarmak amacıyla demografik sorulardan oluşan bir bölümü ve öğrencilerin finansal okuryazarlık bilgi düzeyini ölçmeye yönelik farklı kategorilerde altı bölümü içermektedir.

Ankette öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerini ölçmek için sorulan sorular altı bölümden oluşmaktadır. Genel ekonomi ve finans bölümünden sekiz, bireysel bankacılık bölümünden altı, emeklilik ve sigortacılık bölümünden beş, vergi mevzuat bölümünden dört soru sorulmuştur.

Öğrencilerin finans gündemi hakkında bilgi sahibi olup olmadıklarını öğrenebilmek amacıyla anketteki tüm sorular içerisinde altı soru seçilerek yeni bir kategori oluşturulmuştur. Bu sorular ikinci, altıncı, on altıncı, on yedinci, yirmi dokuzuncu ve otuz üçüncü sorulardır.

Araştırma kapsamında veri toplamak amacıyla anket uygulaması 12.04.2016 – 14.05.2016 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Geri dönüşü yapılan anketlerden yedi tanesi katılımcı öğrenciler tarafından eksik ya da yanlış yanıtlanması nedeniyle analize dâhil edilmemiştir.

---

¹⁹¹ <http://w3.balikesir.edu.tr/~msackes/wp/wp-content/uploads/2012/03/BAY-Final-Konulari.pdf>

Anketler aracılığıyla elde edilen veriler istatistiki metotlar kullanılarak analiz edilmiştir. Bu doğrultuda verilerin analizinde SPSS Statistics 20 (Statistical Package for Social Sciences) paket programından yararlanılmıştır.

3.4. Bulgular

3.4.1. Araştırmada Yer Alan Bireylere Ait Demografik Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan 478 öğrencinin demografik özellikleri açıklanmaktadır. Tablo – 5’de katılımcıların cinsiyetine göre dağılımlarına yer verilmiştir.

Tablo-5 Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Erkek	201	42.1
Bayan	275	57.5
Cevap Vermeyen	2	0.4
Toplam	478	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin %57,5’ini 275 kişi ile bayanlar, %42,1’ini 201 kişi ile erkekler oluşturmaktadır. 2 öğrenci cinsiyetiniz sorusuna cevap vermemişlerdir. Ankete katılan öğrenciler arasında bayan öğrenciler daha fazla bulunmaktadır.

Tablo – 6 ise demografik özelliklerden yaş dağılımının katılımcılar arsında nasıl olduğu belirtilmiştir.

Tablo-6 Katılımcıların Yaş Dağılımına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Yaş	N	%
18	22	4,6
19	46	9,6
20	71	14,9
21	84	17,6

Tablo-6 Katılımcıların Yaş Dağılımına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı
(Devam)

22	96	20,1
23	81	16,9
24	37	57,7
25	16	3,3
26	5	1
27	2	0,4
28	1	0,2
Cevap Vermeyen	17	3,6
Toplam	478	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu %69,5 ile 332 kişinin 20 ile 23 yaş arasında oldukları, 18 ile 19 yaş arasında %14,2 ile 68 kişinin, 24 ile 28 yaş arasında %12,6 ile 61 kişinin bulunduğu görülmektedir. Ankette bu soruya %3,6 ile 17 kişi cevap vermemiştir.

Tablo – 7’de katılımcıların okudukları bölümlere ilişkin dağılımı yer almıştır.

Tablo-7 Katılımcıların Okudukları Bölümlere İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Bölümünüz	N	%
İktisat	82	17,2
Kamu Yönetimi	85	17,8
İşletme	136	29,1
Sivil Hava Ulaştırma İşletmeciliği	76	15,9
Sosyal Hizmet	73	15,3
Havacılık Yönetimi	23	4,8
Toplam	478	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin bölümlerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımlarına bakıldığında, en büyük grubun %29,1-136 öğrenciyle işletme bölümüne ait olduğunu, en küçük grubun da %4,8-23 öğrenciyle havacılık yönetimi bölümüne ait olduğu görülmektedir.

Tablo – 8’de katılımcıların sınıf düzeyleri hakkında dağılım yer almaktadır.

Tablo-8 Katılımcıların Sınıf Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Sınıfınız	N	%	Öğretim Türünüz	N	%
1	142	29,7	Örgün Öğretim	328	68,6
2	67	14	İkinci Öğretim	148	31
3	165	34,5	Cevap Vermeyen	2	0,4
4	103	21,5	Toplam	478	100
Cevap Vermeyen	1	0,2			
Toplam	478	100			

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf dağılımlarına bakıldığında 1.Sınıf düzeyinde %29,7 (142 öğrenci), 2.Sınıf düzeyinde %14 (67 öğrenci), 3.Sınıf düzeyinde %34,5 (165 öğrenci), 4.Sınıf düzeyinde %21,5 (103 öğrenci) olduğu görülmektedir.

Tablo – 9’da katılımcıların anne – baba eğitim durumlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo-9 Katılımcıların Anne-Baba Eğitim Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Babanın Eğitim Durumu	N	%	Annenin Eğitim Durumu	N	%
Okuryazar Değil	15	3,1	Okuryazar Değil	75	15,7
Okuryazar	23	4,8	Okuryazar	39	8,2

Tablo-9 Katılımcıların Anne-Baba Eğitim Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı (Devam)

İlk Öğretim	190	39,7	İlk Öğretim	249	52,1
Lise	142	29,7	Lise	82	17,2
Üniversite	98	20,5	Üniversite	25	5,2
Lisans Üstü	5	1	Lisans Üstü	4	0,8
Cevap Vermeyen	5	1	Cevap Vermeyen	4	0,8
Toplam	478	100	Toplam	478	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne-baba eğitim durumlarına bakıldığında her iki grupta da ilköğretim mezunu olduğu görülmektedir. Anneler de ilköğretim mezunu sayısı 249 ile %52,1 iken babalar da ilköğretim mezunu sayısı %39,7 ile 190 kişidir.

Tablo – 10’da ise katılımcıların kredi kartı, bireysel emeklilik ve internet bankacılığı kullanım durumlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo-10 Katılımcıların Kredi Kartı, Bireysel Emeklilik ve İnternet Bankacılığı Kullanıp Kullanmama Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Kredi Kartı Kullanımı	N	%)	Bireysel Emeklilik Sistemi	N	%	İnternet Bankacılığı	N	%
Evet	205	42,9	Evet	23	4,8	Evet	211	44,1
Hayır	269	56,3	Hayır	450	94,1	Hayır	262	54,8
Cevap Vermeyen	4	0,8	Cevap Vermeyen	5	1	Cevap Vermeyen	5	1
Toplam	478	100	Toplam	478	100	Toplam	478	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin %42,9 ile 205’i kredi kartı kullandığı, %56,3’ü ile 269 öğrencinin kredi kartı kullanmadığı görülmektedir. Bu soruya 4 öğrenci cevap vermemiştir. Kredi kartı kullanım oranının daha yüksek çıkması doğal olarak finansal okuryazarlık düzeyinin de yüksek olacağı kanısını artırmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerden 23 kişinin %4,8 oranında bireysel emeklilik sitemine dâhil oldukları görülmektedir. Katılım oranının çok düşük olmasının sebepleri arasında öğrencilerin henüz geleceğe yönelik tasarruf ve uygulamalardan uzak olması gösterilebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin internet bankacılığı kullanan sayısı %44,1 ile 211 kişiyken kullanmayan sayısı ise %54,8 ile 262 kişidir. Bu soruya 5 kişi cevap vermemiştir. Banka hesapları ile ilgili işlemlerin genel olarak henüz para yatırıp çekme amacıyla kullanıldığı söylenebilir.

3.4.2. Finansal Okuryazarlık Bilgi Düzeyini Ölçen Sorulara Ait Bulgular

Finansal okuryazarlık bilgi düzeyini ölçen sorulara ait bulgular ankette yer alan bölümlere göre sıralanmıştır. Tablo 11’de katılımcıların temel düzeyde ekonomi ve finans sorularına verdikleri cevaplar yer almaktadır.

Tablo-11 Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans Sorularına Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Sorular	Doğru		Yanlış		Fikrim Yok		Total	
	N	%	N	%	N	%	N	%
SORU1: Enflasyon paranın satın alma gücünü azaltır.	407	85,1	36	7,5	35	7,3	478	100
SORU2: Türkiye’de enflasyon oranı % 10’un altındadır.	215	45,0	155	32,4	108	22,6	478	100
SORU3: Enflasyon oranı piyasadaki kredi faiz oranından yüksek ise kredi kullanmak avantajlıdır.	120	25,1	232	48,5	126	26,4	478	100
SORU4: Bir evi kiralamak, ev satın almaya kıyasla finansal açıdan bütçenizi daha rahat kullanmanızı sağlar.	226	47,3	225	47,1	27	5,6	478	100
SORU5: Borsada sadece hisse senedi alım satımı yapılır.	76	15,9	322	67,4	80	16,7	478	100
SORU6: Türkiye’deki menkul kıymetler borsasının adı Borsa İstanbul’dur.	306	64,0	68	14,2	104	21,8	478	100
SORU7: Vadesiz mevduat hesabı faiz kazancı sağlar.	172	36,0	179	37,4	127	26,6	478	100

Tablo-11 Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans Sorularına Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı (Devam)

SORU8: Ons, altın gibi kıymetli madenlerin ölçü birimidir.	263	55,0	41	8,6	174	36,4	478	100
---	-----	-------------	----	------------	-----	-------------	-----	-----

Araştırmaya katılan öğrencilerin temel düzeyde ekonomi ve finans üzerine sorulan sekiz soruya verdikleri cevaplara göre soru 1'i doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %85,1'i (407 öğrenci) , soru 2'yi doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %45'i (215 öğrenci), soru 3'ü doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %25,1'i (120 öğrenci), soru 4'ü doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %47,3'ü (226 öğrenci), soru 5'i doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %67,4'u (322 öğrenci), soru 6'yı doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %64'ü (306 öğrenci), soru 7'yi doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %34,4'ü (179 öğrenci), soru 8'i doğru cevaplandıran öğrencileri tüm öğrencilerin %55 (263 öğrenci)'idir.

Alınan cevaplara göre öğrencilerin çoğunluğunun enflasyon tanımını doğru bilmelerine rağmen cari enflasyon oranı hakkında anketörlerin yarısından fazlasının doğru bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir.

Üçüncü soruda sorulan soruda aslında öğrencilerin enflasyon konusunda bilgilerini ve reel enflasyona olan dikkati ön plana çıkarmaktadır. Alınan cevaplar henüz öğrenci bilgilerinin enflasyon hakkındaki düzeyinin tam olarak gelişmediğini göstermektedir.

Finansal okuryazarlık düzeyi ile ilgili olarak sorulan 4. soruda konut kiralamak mı satın almak mı bütçe idaresini rahat kullanmayı sağlar sorusunda anketörleri ikileme düşürmüştür. Bu durum kişilerin kendi bütçeleri ile alakalandırıldığında daha anlamlı olacaktır. Çünkü insanlar cevaplarını bütçelerinin uygunluğuna göre vermiş olduklarını düşünebiliriz.

Borsa işlemlerinin sadece hisse senedi alım satımı işlevi ile sorulan sorunun yanıtları öğrencilerin borsa fonksiyonları hakkında oldukça tatmin edici bilgiye sahip oldukları kanısını oluşturmaktadır. Bu duruma finansal okuryazarlık anlamında

öğrencilerin borsa hakkında bilgilerin memnun edici düzeyde olduğunu göstermektedir.

Sorulara anketörlerin verdikleri cevaplar aslında anketörlerin seviyelerine göre bazen çok bilgili bazen de anlamsız olması yani istikrarsız cevaplar soruların iyi irdelenmeden cevaplanmış olma ihtimalini güçlendirmektedir.

Tablo 12’de katılımcıların bireysel bankacılık bölümü sorularına verdikleri cevaplar yer almaktadır.

Tablo-12 Bireysel Bankacılık Sorularına Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Sorular	Doğru		Yanlış		Fikrim Yok		Total	
	N	%	N	%	N	%	N	%
SORU1: Tüm bankalar aynı işlem ücretleri ile çalışırlar.	43	9,0	386	80,8	49	10,3	478	100
SORU2: Uzun vadeli kredi kullanmak kısa vadeli kredi kullanmaktan daha maliyetlidir.	317	66,3	104	21,8	57	11,9	478	100
SORU3: IBAN, uluslararası banka hesap numarasıdır.	390	81,6	42	8,8	46	9,6	478	100
SORU4: EFT, aynı bankadaki hesaplar arasında para transferi yapmak için kullanılır.	267	55,9	110	23,0	101	21,1	478	100
SORU5: İnternet bankacılığı yardımıyla kredi başvurusu yapılabilir.	389	81,4	44	9,2	45	9,4	478	100
SORU6: İnternet bankacılığı yardımıyla hisse senedi alım satım işlemleri yapılabilir.	251	52,5	91	19,0	136	28,5	478	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin bireysel bankacılık ile ilgili sorulan altı soruya verdikleri cevaplara göre soru 1’i doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %80,08’i (386 öğrenci) , soru 2’yi doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %66,3’ü (317 öğrenci), soru 3’ü doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %81,6’sı (390 öğrenci), soru 4’ü doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %23’ü (110 öğrenci), soru 5’i doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %81,4’ü (389 öğrenci), soru 6’yı doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %52,5 (251 öğrenci)’idir.

Alınan cevaplara göre katılımcıların, tüm bankaların aynı işlem ücretiyle çalışmadıkları, IBAN'ın uluslararası banka hesap numarası olduğu, İnternet bankacılığı yardımıyla kredi başvurusu yapabileceği gibi sorulara büyük oranda doğru cevap verdikleri görülmüştür. Buna göre katılımcıların bireysel bankacılıkta kullanım alanlarına uygun olan sorularda daha başarılı oldukları görülmektedir.

Uzun vadeli kredi kullanmanın daha maliyetli olması, EFT'nin aynı bankadaki hesaplar arası para transferi olmadığı ve internet bankacılığı yardımıyla hisse senedi alım satım işlemleri yapılması gibi öğrencilerin kullanım alanlarına girmeyen bu sorularda diğer sorulara oranla daha düşük doğru cevap oranı verdikleri görülmektedir.

Tablo 13'de katılımcıların emeklilik ve sigortacılık sorularına verdikleri cevaplar yer almaktadır.

Tablo-13 Emeklilik ve Sigortacılık Sorularına Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Sorular	Doğru		Yanlış		Fikrim Yok		Total	
	N	%	N	%	N	%	N	%
SORU1: Bireyin yaşı, araç kasko bedelinin belirlenmesinde önemli bir rol faktördür.	236	49,4	130	27,2	112	23,4	478	100
SORU2: SGK (Sosyal Güvenlik Kurumu), Türkiye'de çalışanların bağlı oldukları sağlık güvencesi kurumudur.	427	89,3	29	6,1	22	4,6	478	100
SORU3: Türkiye'de emeklilik yaşı herkes için 65'tir.	192	40,2	259	54,2	27	5,6	478	100
SORU4: Bireysel emeklilik sistemi, aylık prim ödemeleri yapılan özel emeklilik sistemidir.	386	80,8	24	5,0	68	14,2	478	100
SORU5: Bireysel emeklilik sisteminde emekliliğe hak kazanmak için 10 yıl süreyle katkı payı ödemesi yapmak gerekmektedir.	198	41,4	61	12,8	219	45,8	478	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin emeklilik ve sigortacılık ile ilgili sorulan beş soruya verdikleri cevaplara göre soru 1'i doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %49,4'ü (236 öğrenci) , soru 2'yi doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %89,3'ü (427 öğrenci), soru 3'ü doğru cevaplandıran öğrenciler tüm

öğrencilerin %54,2'si (259 öğrenci), soru 4'ü doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %80,8'i (386 öğrenci), soru 5'i doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %41,4'ü (198 öğrenci),

Verilen cevaplara göre katılımcıların SGK ve bireysel emeklilik sistemlerinin tanımını bildikleri ancak kasko şartları, emeklilik yaşı ve bireysel emeklilik hakkında detaylı bilgiye sahip olmadıkları söylenebilir.

Tablo 14'de katılımcıların finansal tablolar sorularına verdikleri cevaplar yer almaktadır.

Tablo-14 Finansal Tablolar Sorularına Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Sorular	Doğru		Yanlış		Fikrim Yok		Total	
	N	%	N	%	N	%	N	%
SORU1: Bilanço, belirli bir tarihteki varlıkları, borçları ve öz sermayeyi gösterir.	432	90,4	16	3,3	30	6,3	478	100
SORU2: Öz sermaye, toplam varlıklarla borçlar arasındaki farktır.	357	74,7	73	15,3	48	10,0	478	100
SORU3: Eğer bir bireyin öz sermaye hesabında 9000 TL ve borç hesabında 8000 TL varsa bu bireyin toplam varlıkları 17.000 TL'dir.	216	45,2	199	41,6	63	13,2	478	100
SORU4: Nakit sıkıntısı çeken bir şirket, kesinlikle zarar etmiştir.	88	18,4	339	70,9	51	10,7	478	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin finansal tablolar ile ilgili soruların dört soruya verdikleri cevaplara göre soru 1'i doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %90,4'ü (432 öğrenci) , soru 2'yi doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %74,7'si (357 öğrenci), soru 3'ü doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %45,2'si (216 öğrenci), soru 4'ü doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %70,9 (339 öğrenci)'udur.

Alınan cevaplara göre katılımcıların 3. Soru haricinde finansal tablolar soruları hakkında vermiş oldukları cevaplar genel anlamda başarılı olmuştur. Bu başarı

öğrencilerin genel anlamda finansal tablolar ile ilgili finansal eğitim almalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 15’de katılımcıların yatırım sorularına verdikleri cevaplar yer almaktadır.

Tablo-15 Yatırım Sorularına Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Sorular	Doğru		Yanlış		Fikrim Yok		Total	
	N	%	N	%	N	%	N	%
SORU1: Bir şirketin tahvilini alırsanız o şirkete ortak olmuş olursunuz.	170	35,6	197	41,2	111	23,2	478	100
SORU2: Hisse senetlerine yatırım yaptığınızda faiz kazancı elde edersiniz.	290	60,7	106	22,2	82	17,2	478	100
SORU3: Hisse senedi yatırımı tahvil yatırımına kıyasla daha riskli bir yatırım türüdür.	228	47,7	80	16,7	170	35,6	478	100
SORU4: Döviz, bir tasarruf aracıdır.	250	52,3	137	28,7	91	19,0	478	100
SORU5: Risk düzeyleri aynı olan iki projeden A projesi B projesinden daha fazla getiri sağlamaktadır. Dolayısıyla iki proje arasında B projesi seçilmez.	105	22,0	284	59,4	89	18,6	478	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin yatırım ile ilgili sorulan beş soruya verdikleri cevaplara göre soru 1’i doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %41,2’si (197 öğrenci) , soru 2’yi doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %22,2’si (106 öğrenci), soru 3’ü doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %47,7’si (228 öğrenci), soru 4’ü doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %28,7’si (137 öğrenci), soru 5’i doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %59,4 (284 öğrenci)’üdür.

Alınan cevaplara göre yatırım ile ilgili sorularda genel anlamda yanlış cevap oranları daha yüksek olmuştur. Katılımcıların finansal araçlar hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları, tahvil ve hisse senedi gibi finansal araçların farklarını bilmedikleri ortaya çıkmıştır.

Risk getiri bilgisinin test edildiği 5. Soruda ise risk düzeyi aynı olan iki seçenektен getirisi yüksek olanın seçilmesi gerektiğini daha yüksek oranda bilen katılımcılar bu soruda diğer sorulara göre daha başarılı oldukları söylenebilir.

Tablo 16’da katılımcıların vergi ve mevzuat sorularına verdikleri cevaplar yer almaktadır.

Tablo-16 Vergi ve Mevzuat Sorularına Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Sorular	Doğru		Yanlış		Fikrim Yok		Total	
	N	%	N	%	N	%	N	%
SORU1: Türkiye’de KDV oranı bütün ürünlerde %18 olarak uygulanmaktadır.	162	33,9	235	49,2	81	16,9	478	100
SORU2: Yeni bir iş kurmadan önce Sanayi ve Ticaret Odasına kayıt yaptırmak gerekmektedir.	352	73,6	45	9,4	81	16,9	478	100
SORU3: Her işyeri sahibi vergi dairesine kayıt yaptırmak zorundadır.	410	85,8	28	5,9	40	8,4	478	100
SORU4: Bir “Vergi Yılı” 1 Ocak’ta başlayıp, 31 Aralık’ta sona erer.	375	78,5	27	5,6	76	15,9	478	100
	Sterlin		Dolar		Euro		Total	
	N	%	N	%	N	%	N	%
SORU5: Amerikan Doları, Euro ve Sterlin arasında en değerli olan para birimi hangisidir?	180	37,7	95	19,9	175	36,6	450	94,1

Araştırmaya katılan öğrencilerin vergi ve mevzuat ile ilgili sorulan beş soruya verdikleri cevaplara göre soru 1’i doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %33,9’u (235 öğrenci) , soru 2’yi doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %73,6’si (352 öğrenci), soru 3’ü doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %85,8’i (410 öğrenci), soru 4’ü doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %78,5’i (375 öğrenci), soru 5’i doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %37,7 (180 öğrenci)’sidir.

Alınan cevaplara göre katılımcıların 2. 3. ve 4. Sorulara yani iş yeri açma, vergi dairesine kayıt zorunluluğu ve vergi yılı sorularına büyük oranda doğru cevap

verdikleri görülmektedir. Katılımcılar bu sorularda günlük hayatta izlenimlerinden yararlanarak doğru cevaba ulaştıkları söylenebilir.

KDV oranının her üründen aynı olmadığı katılımcılar tarafından düşük oranda doğru cevaplandırılması bu konu hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir.

Tablo 17’de katılımcıların güncel finans sorularına verdikleri cevaplar yer almaktadır.

Tablo-17 Güncel Finans Sorularına Verilen Cevaplara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Sorular	Doğru		Yanlış		Fikrim Yok		Total	
	N	%	N	%	N	%	N	%
SORU1: Türkiye’de enflasyon oranı %10’un altındadır.	215	45,0	155	32,4	108	22,6	478	100
SORU2: Türkiye’de menkul kıymetler borsasının adı Borsa İstanbul’dur.	306	64,0	68	14,2	104	21,8	478	100
SORU3: SGK (Sosyal Güvenlik Kurumu), Türkiye’de çalışanların bağlı oldukları sağlık güvencesi kurumudur.	427	89,3	29	6,1	22	4,6	478	100
SORU4: Türkiye’de emeklilik yaşı herkes için 65’tir.	192	40,2	259	54,2	27	5,6	478	100
SORU5: Türkiye’de KDV oranı bütün ürünlerde %18 olarak uygulanmaktadır.	162	33,9	235	49,2	81	16,9	478	100
	Sterlin		Dolar		Euro		Total	
	N	%	N	%	N	%	N	%
SORU6: Amerikan Doları, Euro ve Sterlin arasında en değerli olan para birimi hangisidir?	180	37,7	95	19,9	175	36,6	450	94,1

Araştırmaya katılan öğrencilerin güncel finans ile ilgili sorulan altı soruya verdikleri cevaplara göre soru 1’i doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %45’i (215 öğrenci) , soru 2’yi doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %64’ü (306 öğrenci), soru 3’ü doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %89,3’ü (427 öğrenci), soru 4’ü doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %54,2’si (259 öğrenci), soru 5’i doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin

%49,2'si (235 öğrenci), soru 6'yı doğru cevaplandıran öğrenciler tüm öğrencilerin %37,7 (180 öğrenci)'idir.

Alınan cevaplara göre katılımcıların enflasyon oranını yeterince takip etmedikleri, KDV oranı hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları söylenebilir.

2. 3. ve 4 sorularda alınan yüksek oranda doğru yanıt katılımcıların bu konuları yakından takip ettiklerini göstermektedir.

Amerikan Doları, Euro ve Sterlin arasında en değerli olan para birimi hangisidir sorusuna alınan yanlış cevapların fazla olması öğrencilerin yabancı para birimlerini takip etmediklerini bunu konu hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir.

3.4.3. Demografik Özelliklere Göre Finansal Okuryazarlık Başarı Puanları

Araştırmaya katılan öğrencilerin finansal okuryazarlık başarı durumları ankette yer alan temel düzeyde ekonomi ve finans, bireysel bankacılık, emeklilik ve sigortacılık, finansal tablolar, yatırım, vergi ve mevzuat, güncel finans bölümlerinde puanlandırma ile tespit edilmiştir. Araştırmanın bu bölümünde tespit edilen başarı puanları ile demografik özelliklerin karşılaştırılmasına yer verilmiştir.

Tabloda başarı puanları için kısaltmalar kullanılmıştır. Bu kısaltmalar aşağıdaki gibidir:

TDEF : Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans Başarı Puanı

BB : Bireysel Bankacılık Başarı Puanı

ES : Emeklilik ve Sigortacılık Başarı Puanı

FT : Finansal Tablolar Başarı Puanı

YTRM : Yatırım Başarı Puanı

VM : Vergi ve Mevzuat Başarı Puanı

FG : Finans Güncel Başarı Puanı

GB : Genel Başarı Puanı

Tablo – 18’de katılımcıların hem genel başarı puanları hem de ankette yer alan bölümlere göre başarı puanları yer almıştır. Erkek ve bayan öğrencilerin başarı puanları arasındaki farkın tespit edilebilmesi için tabloda ayrıca belirtilmiştir.

Tablo-18 Cinsiyete Göre Ortalama Başarı Puanları

		T.D.E.F.	B.B.	E.S.	F.T.	YTRM.	V.M.	F.G.	G. Başarı
Genel Değerlendirme		53	64	63	70	40	65	57	59
Cinsiyet	Erkek	59	69	63	73	42	71	63	62
	Bayan	49	61	63	68	39	61	52	56

Buna göre öğrencilerin finansal okuryazarlık konusunda genel başarı düzeylerinin 59 puan olduğu görülmektedir. En fazla doğru cevap verilen alan 70 puanla finansal tablolar bölümüken, en başarısız olunan alan 34 puanla yatırım bölümü olmuştur.

Cinsiyete göre bakıldığında erkek öğrencilerin kadın öğrencilere kıyasla daha başarılı oldukları görülmektedir. Erkek öğrencilerin doğru cevap puanları 62 iken bu oran bayan öğrencilerde 56 puandır. Emeklilik ve sigorta bölümü hariç tüm alt başlıklarda erkeklerin bayanlara oranla başarı yüzdeleri daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 19’da katılımcıların genel değerlendirilmesiyle birlikte bölümlere göre başarı puanları yer almıştır.

Tablo-19 Bölümlere Göre Ortalama Başarı Puanları

		T.D.E.F.	B.B.	E.S.	F.T.	YTRM.	V.M.	F.G.	G. Başarı	
Genel Değerlendirme		53	64	63	70	40	65	57	59	
BÖLÜM	İktisat		59	64	64	63	48	62	54	60
	Kamu Yönetimi		54	63	61	66	35	68	61	57
	İşletme		59	65	64	76	51	68	59	63
	Sivil Hava Ulaştırma İşletmeciliği		48	67	61	69	28	64	55	56

Tablo-19 Bölümlere Göre Ortalama Başarı Puanları (Devam)

	Sosyal Hizmet	43	62	62	71	31	59	51	53
	Havacılık Yönetimi	44	62	69	78	28	69	57	57

Bölümler bazında karşılaştırma yapıldığında işletme bölümü öğrencilerinin en fazla başarı puanına 63 puan ile sahip olduğu, İktisat bölümü öğrencileri 60 başarı puanı ile işletme öğrencilerini takip ettiği görülmektedir. Sivil Havacılık İşletmeciliği bölümü öğrencileri 56 puan, Kamu Yönetimi bölüm öğrencileri 57 puan, Havacılık Yönetimi öğrencileri 57 başarı puanına sahiptirler. Bölümler arasında en düşük başarı puanına sahip olan 53 puan ile sosyal hizmet bölümüdür.

Tablo 20’de katılımcıların genel değerlendirilmesiyle birlikte sınıflara göre başarı puanlarına yer verilmiştir.

Tablo-20 Sınıflara Göre Ortalama Başarı Puanları

		T.D.E.F.	B.B.	E.S.	F.T.	YTRM.	V.M.	F.G.	G. Başarı
Genel Değerlendirme		53	64	63	70	40	65	57	59
SINIF	1.Sınıf	46	62	63	72	34	64	54	55
	2.Sınıf	45	64	63	69	27	61	51	54
	3.Sınıf	58	64	64	67	45	66	58	60
	4.Sınıf	62	68	61	75	48	69	61	63

Sınıflar bazında karşılaştırma yapıldığında 4. Sınıf öğrencilerinin 63 genel başarı puanıyla daha başarılı oldukları görülmektedir. 3. Sınıf öğrencilerinin başarı puanı 60, 2.Sınıf öğrencilerinin genel başarı puanı 54, 1.Sınıf öğrencilerinin genel başarı puanı ise 55’tir. Sonuç olarak öğrencilerin üniversitede her sene finansal okuryazarlık bilgilerini arttırdıkları söylenebilir.

Tablo 21’de katılımcıların genel değerlendirilmesiyle birlikte kredi kartı kullanıp kullanmamasına göre ortaya çıkan başarı puanları yer almıştır.

Tablo-21 Kredi Kartı Kullanımına Göre Ortalama Başarı Puanları

		T.D.E.F.	B.B.	E.S.	F.T.	YTRM.	V.M.	F.G.	G. Başarı
Genel Değerlendirme		53	64	63	70	40	65	57	59
Kredi Kartı Kullanımı	Evet	55	67	65	71	42	66	57	60
	Hayır	52	62	61	70	38	64	56	57

Öğrencilerin kredi kartı kullanma durumlarına göre finansal okuryazarlık başarı ortalamalarına bakıldığında kredi kartı kullanan öğrencilerin 60 genel başarı puanı ile kullanmayan öğrencilere oranla daha başarılı oldukları görülmektedir. Kredi kartı kullanmayan öğrencilerin genel başarı ortalaması 57'dir.

Tablo 22'de katılımcıların genel değerlendirilmesiyle birlikte internet bankacılığı kullanıp kullanmamasına göre ortaya çıkan başarı puanları yer almıştır.

Tablo-22 İnternet Bankacılığı Kullanımına Göre Ortalama Başarı Puanları

		T.D.E.F.	B.B.	E.S.	F.T.	YTRM.	V.M.	F.G.	G. Başarı
Genel Değerlendirme		53	64	63	70	40	65	57	59
İnternet Bankacılığı Kullanımı	Evet	57	69	67	72	41	68	60	62
	Hayır	50	60	60	68	39	62	54	56

Öğrencilerin internet bankacılığı kullanma durumlarına göre finansal okuryazarlık başarı ortalamalarına bakıldığında internet bankacılığı kullanan öğrencilerin 62 genel başarı puanı ile internet bankacılığı kullanmayan öğrencilere oranla daha başarılı oldukları görülmektedir. İnternet bankacılığı kullanmayan öğrencilerin genel başarı puanları 56'dır.

3.4.4. Cinsiyet, Kredi Kartı Kullanımı ve İnternet Kullanımı ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi

Üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkeni açısından finansal okuryazarlık düzeylerine ait anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla iki ortalama farkın önemlilik testi (t-testi) değeri Tablo-23'de verilmiştir.

Tablo-23 Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Cinsiyete Göre Değişimi

Grup	N	X	S. Sapma	t	df	p
Erkek	201	0,605	0.1437	4,662	474	0,000
Kadın	271	0,572	0,1323			

Tablo-23'e ait veriler incelendiğinde, finansal okuryazarlık anketine katılan üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin demografik özelliklerden cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olduğu ($p=0,000<0,05$) görülmektedir. Tablo 23'e bakıldığında erkeklerin ortalamasının ($x=0,605$) bayanların ortalamasına ($x=0,572$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda H1: kadın öğrenciler ile erkek öğrencilerin finansal okuryazarlık başarı düzeyleri arasında bir farklılık vardır, hipotezi kabul edilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin kredi kartı kullanma durumları açısından finansal okuryazarlık düzeylerine ait anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla iki ortalama farkın önemlilik testi (t-testi) değeri Tablo-24'de verilmiştir.

Tablo-24 Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Kredi Kartı Kullanma Durumuna Göre Değişimi

Grup	N	X	S. Sapma	t	df	p
Evet	205	0,6042	0.1428	2,210	471	0,028
Hayır	267	0,5755	0,1374			

Tablo-24'e ait veriler incelendiğinde, finansal okuryazarlık anketine katılan üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleriyle kredi kartı kullanma durumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ($p=0,028<0,05$) görülmektedir. Tablo 24'e bakıldığında kredi kartı kullanan öğrencilerin ortalamasının ($x=0,6042$) kredi kartı kullanmayan öğrencilerin ortalamasına göre ($x=0,5755$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda H3: Kredi kartı kullanan öğrenciler ile kredi kartı kullanmayan öğrencilerin finansal okuryazarlık başarı düzeyleri arasında farklılık vardır, hipotezi kabul edilir.

Üniversite öğrencilerinin internet bankacılığı kullanma durumları açısından finansal okuryazarlık düzeylerine ait anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla iki ortalama farkın önemlilik testi (t-testi) değeri Tablo-25’de verilmiştir.

Tablo-25 Finansal Okuryazarlık Düzeyinin İnternet Bankacılığı Kullanma Durumuna Göre Değişimi

Grup	N	X	S. Sapma	t	df	p
Evet	211	0,6217	0,1340	4,850	470	0,000
Hayır	261	0,5601	0,1396			

Tablo-25’e ait veriler incelendiğinde, finansal okuryazarlık anketine katılan üniversite öğrencilerinin, finansal okuryazarlık düzeyleriyle internet bankacılığı kullanma durumlarına göre anlamlı bir farklılık olduğu ($p=0,000<0,05$) görülmektedir. Tablo 25’e bakıldığında internet bankacılığı kullanan öğrencilerin ortalamasının ($x=0,6217$) internet bankacılığı kullanmayan öğrencilerin ortalamalarına göre ($x=0,5601$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda H4: İnternet Bankacılığı kullanan öğrencilerin finansal okuryazarlık başarı düzeyleri arasında bir farklılık vardır, hipotezi kabul edilmiştir.

3.4.5. Bölümler ve Finansal Okuryazarlık İlişkisi

Farklı bölümlerdeki öğrencilerin genel başarı puanlarında farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla Anova testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo-26’da verilmiştir.

Tablo-26 Anova: Bölümlerle Finansal Okuryazarlık İlişkisi

N	F	P
478	5,547	0,000

Tablo-26’daki veriler incelendiğinde farklı bölümlerdeki öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerine ilişkin ortalama başarı puanları arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. ($p=0,000<0,05$) Hangi bölümlerdeki öğrenciler arasında farklılığın olduğunu ölçmek amacıyla post-hock analiz olarak games-howell testi

yapılmıştır. Games-howell testinin tercih edilmesinin sebebi, levne homojenlik testinden p değerinin $0,022 < 0,05$ çıkmasıdır. Test sonuçları tablo-27’de yer almıştır.

Tablo-27 Games-Howell Testi: Bölümlerle Finansal Okuryazarlık İlişkisi

BÖLÜM (I)	BÖLÜM (J)	Ort. Fark	S. Hata	P
İktisat	kamu yönetimi	,02046	,02275	,946
	İşletme	-,03735	,01897	,365
	sivil havacılık	,03975	,02416	,570
	sosyal hizmet	,05003	,02170	,198
	havacılık yönetimi	,02864	,03380	,956
Kamu Yönetimi	İktisat	-,02046	,02275	,946
	İşletme	-,05781*	,01884	,030
	sivil havacılık	,01929	,02407	,967
	sosyal hizmet	,02956	,02159	,745
	havacılık yönetimi	,00817	,03373	1,000
İşletme	İktisat	,03735	,01897	,365
	kamu yönetimi	,05781*	,01884	,030
	sivil havacılık	,07710*	,02052	,004
	sosyal hizmet	,08737*	,01756	,000
	havacılık yönetimi	,06599	,03130	,313
Sivil Hava Ulaştırma İşletmeciliği	İktisat	-,03975	,02416	,570
	kamu yönetimi	-,01929	,02407	,967
	İşletme	-,07710*	,02052	,004
	sosyal hizmet	,01027	,02308	,998

Tablo-27 Games-Howell Testi: Bölümlerle Finansal Okuryazarlık İlişkisi
(Devam)

	havacılık yönetimi	-,01112	,03469	1,000
Sosyal Hizmet	İktisat	-,05003	,02170	,198
	kamu yönetimi	-,02956	,02159	,745
	İşletme	-,08737*	,01756	,000
	sivil havacılık	-,01027	,02308	,998
	havacılık yönetimi	-,02139	,03303	,986
Havacılık Yönetimi	İktisat	-,02864	,03380	,956
	kamu yönetimi	-,00817	,03373	1,000
	İşletme	-,06599	,03130	,313
	sivil havacılık	,01112	,03469	1,000
	sosyal hizmet	,02139	,03303	,986

Tablo-27'deki veriler incelendiğinde finansal okuryazarlık düzeyleri açısından İktisat ve Havacılık Yönetimi bölümlerinin diğer bölümlerle arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Kamu Yönetimi bölümüyle İşletme bölümü arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. ($p=0,030<0,05$) Ortalamaları karşılaştırdığımızda İşletme bölümünün kamu yönetimi bölümünden daha başarılı olduğu görülmektedir. Sivil Hava Ulaştırma İşletmeciliği bölümü ile İşletme bölümü arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. ($p=0,04<0,05$) Ortalamaları karşılaştırdığımızda İşletme bölümünün Sivil Hava Ulaştırma İşletmeciliği bölümünden daha başarılı olduğu görülmektedir. Sosyal Hizmet ile İşletme bölümü arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. ($p=0,000<0,05$) Ortalamaları karşılaştırdığımızda İşletme bölümünün Sosyal Hizmet bölümünden daha başarılı olduğu görülmektedir.

Bu sonuçlar neticesinde H5: Öğrencilerin eğitim gördükleri bölümlerle finansal okuryazarlık başarı düzeyleri arasında bir farklılık vardır, hipotezi kabul edilmiştir.

3.4.6. Sınıflar ve Finansal Okuryazarlık İlişkisi

Farklı sınıflardaki öğrencilerin genel başarı puanlarında farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla Anova testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo-26'da verilmiştir.

Tablo-28 Anova: Sınıf ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi

N	F	P
478	9,693	0,000

Tablo-28'deki veriler incelendiğinde farklı sınıflardaki öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerine ilişkin ortalama başarı puanları arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. ($p=0,000<0,05$) Hangi bölümlerdeki öğrenciler arasında farklılığın olduğunu ölçmek amacıyla post-hock analiz olarak tukey testi yapılmıştır. Tukey testinin tercih edilmesinin sebebi, levne homojenlik testinden p değerinin $0,362>0,05$ çıkmasıdır. Test sonuçları tablo-28'de yer almıştır.

Tablo-29 Tukey Testi: Sınıf ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi

BÖLÜM (I)	BÖLÜM (J)	Ort. Fark	S. Hata	P
1	2	,02497	,02022	,605
	3	-,04255	,01562	,034
	4	-,07287	,01766	,000
2	1	-,02497	,02022	,605
	3	-,06753	,01976	,004
	4	-,09785	,02141	,000
3	1	,04255	,01562	,034
	2	,06753	,01976	,004
	4	-,03032	,01713	,289

Tablo-29 Tukey Testi: Sınıf ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi (Devam)

4	1	,07287	,01766	,000
	2	,09785	,02141	,000
	3	,03032	,01713	,289

Tablo 29'daki veriler incelendiğinde 1. Sınıf öğrencileriyle 3. ve 4. Sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. ($p=0,034<0,05$), ($p=0,000<0,05$) Ortalamalara bakıldığında 4. Sınıf öğrencilerinin daha başarılı oldukları görülmektedir. 2. Sınıf öğrencilerinin 3. ve 4. Sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. ($p=0,04<0,05$), ($p=0,000<0,05$) Ortalamalara bakıldığında 4. Sınıf öğrencilerinin daha başarılı oldukları görülmektedir. 3. Sınıf öğrencilerinin 1. ve 2. Sınıf öğrencileriyle arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. ($p=0,034<0,05$), ($p=0,04<0,05$) Ortalamalara bakıldığında 3.Sınıf öğrencilerinin daha başarılı oldukları görülmektedir. 4. Sınıf öğrencilerinin 1.ve 2. Sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. ($p=0,000<0,05$), ($p=0,000<0,05$) Ortalamalara bakıldığında 4. Sınıf öğrencilerinin daha başarılı oldukları görülmektedir.

Bu sonuçlar neticesinde H2: Öğrencilerin okumuş oldukları sınıf ile finansal okuryazarlık başarı düzeyleri arasında bir farklılık vardır, hipotezi kabul edilmiştir.

SONUÇ

Finansal okuryazarlık, bireylerin temel ekonomik ilkeleri anlaması ve ekonomik gelişmeleri yorumlayarak daha etkin finansal kararlar alabilmesi ve doğru finansal araçlara yönelebilmesi için sahip olması gereken finansal bilgi, beceri, tutum ve davranışlardır.

Finansal okuryazarlık kavramı toplumdaki herkes kadar üniversite öğrencileri için de önemlidir. Günümüzde üniversite öğrencilerinin finansal kararlar alırken sorumlulukları artmakta; harç ödeme, fatura ödeme, eğitim kredisi alma gibi finansal işlemleri kendileri yapmaktadır. Bu kararlarla birlikte kariyerlerinin başında olan üniversite öğrencilerinin önlerinde finansal kararlarla yönlendirecekleri uzun bir hayat bulunmaktadır. Gençler için bu yolda verecekleri doğru finansal kararlar kendilerinin ve toplumun refah düzeyinin yükselmesini sağlayacaktır. Araştırmada gençlerin finansal okuryazarlık düzeyleri tespit edilmeye çalışılmış ve gençlerin yeterli düzeyde finansal okuryazar olmadıkları ortaya çıkmıştır.

Lisans düzeyindeki üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerin belirlenmesi amacıyla Erzincan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Sivil Havacılık Yüksekokulunda gerçekleştirilen bu çalışmada öğrencilere temel finans alanlarıyla ilgili bir anket uygulanmıştır. Anket sonucu bulgular katılan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin 59 puan ile orta seviyede olduğunu göstermiştir.

Çalışmada cinsiyete göre başarı durumlarına bakıldığında erkeklerin bayanlara göre finansal okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç literatürde yer alan finansal okuryazarlık araştırmalarına benzerlik göstermiştir. Erkeklerin finansal okuryazarlık başarı puanları 62 iken bayanların bu puanı 56 da kalmıştır. Erkeklerin finansal okuryazarlıkta bayanlara oranla daha başarılı olma sebepleri ayrıca araştırılması gereken konular arasındadır.

Bölümler arasında başarı oranlarında en başarılı bölüm 63 puan ile işletme bölümü, en başarısız bölüm ise 53 puan ile sosyal hizmet bölümü olmuştur. İşletme bölümü öğrencilerinin diğer bölüm öğrencilerine oranla daha fazla finans dersi

alması bu başarıdaki en önemli etken olduğu söylenebilir. Finans dersi almayan sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin en başarısız bölüm olması da finansal eğitimin önemini göstermektedir. Finansal okuryazarlık düzeyinin artırılması için finansal eğitime önem verilmesi gerekmektedir. Sivil hava ulaştırma işletmeciliği ve havacılık yönetimi öğrencilerinin finansal okuryazarlık başarı ortalamaları iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin ortalamalarının altında kalmıştır.

Sınıflar düzeyinde finansal okuryazarlık seviyeleri karşılaştırıldığında 4. Sınıf öğrencilerinin 63 ortalama başarı puanı ile diğer sınıf öğrencilerinden daha başarılı oldukları görülmektedir. Bu sonuç öğrencilerin üniversite eğitimlerinin finansal okuryazarlık seviyelerine olumlu etki ettiği göstermiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin 205'i kredi kartı kullanırken 269'u kullanmamaktadır. Kredi kartı kullanan öğrenciler 60 başarı puanı yakalarken, kullanmayan öğrenciler 57 başarı puanı yakalamıştır. Kredi kartı kullanan öğrencilerin kullanmayan öğrencilere göre daha başarılı olmalarının sebebi kredi kartı sayesinde temel finans bilgilerini günlük hayatta uygulayarak öğrenmeleri ve kullanmaları söylenebilir. Benzer şekilde internet bankacılığı kullanan öğrencilerin başarı puanı 62 iken internet bankacılığı kullanmayan öğrencilerin ortalama başarı puanları 56'dır. İnternet bankacılığı kullanan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek çıkması kredi kartı kullanan öğrenciler gibi temel finans bilgilerini günlük hayatta uygulayarak öğrenmeleri ve kullanmaları söylenebilir.

Öğrencilerden bireysel emeklilik sistemine dâhil olan sayının 23 olması öğrencilerin bu sistem hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıklarını, tasarruf etme alışkanlığı kazanmadıklarını ve emeklilik için bugünden bir yatırım yapma gereksinimi duymadıkları gibi sonuçlar söylenebilir.

Sonuç olarak, çalışmaya katılan öğrencilerin orta seviyede finansal okuryazar oldukları, finansal okuryazarlık düzeylerinin demografik özelliklere göre değiştiği araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Finansal okuryazarlık hakkında iyi seviyede olan öğrencilerin daha fazla finansal eğitim aldıkları ve finansal bilgilerini günlük hayatta daha fazla kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Yarınlarımızı şekillendirecek olan üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyelerinin düşük olması toplumun en önemli sorunlarından. Bu sorunun çözülmesi için devlet, sivil toplum kuruluşları, özel sektör gibi kurum ve kuruluşların finansal eğitim faaliyetleri gerçekleştirmesi ve tüm toplumda finansal okuryazarlık konusunda farkındalık yaratması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

I. MÜRACAAT ESERLER

BAYAZIT HAYTA, A. (2011), “*Aile Finans Sistemi İlişkileri: Finansman Yönetimi, Finansal Okuryazarlık, Finansal Eğitim*” Ankara: Gazi Kitapevi.

GÜNEŞ, F. (2004) “*Okuma – Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi*” Ankara: Ocak Yayınları.

GÖKMEN, H. (2012) “*Finansal Okuryazarlık*”, İstanbul: Hiberlink Yayınevi.

POLAT, C. ve ODABAŞ, H. (2008) “*Küreselleşme, Demokratikleşme ve Türkiye*” Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı, Antalya.

ŞARLAK, Z. (2012) “*Finansal Okuryazarlık*”, İstanbul: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları.

TEMİZEL F. (2010) “*Mavi Yakalılarda Finansal Okuryazarlık*”, İstanbul: Beta Yayınevi.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) (2011), “*Dünya’da ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim*”, Ankara.

II. RESMÎ KAYNAKLAR

RG. 05.06.2014/29021 “Finansal Erişim, Finansal Eğitim, Finansal Tüketicinin Korunması Stratejisi ve Eylem Planları”

III. ARAŞTIRMA ESERLER

AKINSON, ADELE – MESSY, FLORE – ANNE (2012), “*Measuring Financial Literacy: Results of OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study*”, OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No.15.

BAYSA, E. (2015) “*Finansal Okuryazarlık ve Banka Müşteri Segmentasyonları Üzerine Bir Uygulama*”, (Danışman: Doç. Dr. Süleyman Serdar Karaca), Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- CAPUANO, A. ve RAMSAY, I. (2011) “What Causes Suboptimal Behaviour? An Exploration of Financial Literacy, Social Influences and Behavioural Economics, Financial Literacy Project”, Research Report, The University of Melbourne
- EROL, H. (2014) “Ortaokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi”, (Danışman: Prof. Dr. Hakkı Yazıcı), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlk Öğretim Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- GÜLER, E. (2015) “Hanehalkının Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Sakarya İli Örneği”, (Danışman: Doç. Dr. Hakan Tunahan), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- LUSARDİ, A. (2008), “Financial Literacy: An Essential Tool For Informed Consumer Choice”, Join Center for Housing Studies, Harvard University.
- OECD (2005) Improving Financial Literacy: Analysis of Issues and Policies, OECD, Publishing.
- ORTON, L. (2007) “Financial Literacy: Lessons From International Experience”, CPRN Research Report (Canada Policy Research Networks)
- ÖZÇAM, M. (2006), “Yatırımcı Eğitimi: Dünya Uygulamaları ve Türkiye İçin Öneriler”, Sermaye Piyasaları Araştırma Raporu, Ankara.
- ÖZGÜLER, İ. (2013), “Bireysel Finansal Kaynakların Yönetiminde Bir Araç Olarak Finansal Eğitimde Dünya Uygulamaları ve Türkiye Karşılaştırması”, (Danışman: Doç. Dr. Fatih Temizel), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- PACFL (2008), “President’s Advisory Council on Financial Literacy), Annual Report to the Present.
- SATOĞLU, S. (2014) “Bireysel Yatırımcıları Koruma Aracı Olarak Finansal Okuryazarlık ve Türkiye Uygulaması”, (Danışman: Prof. Dr. Mehmet Emin Arat), Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

United Nations Education, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) 2006
“Understanding of Literacy, Chapter 6, Education for All Global Monitoring Report”

IV. MAKALELER

ALKAYA, A. ve YAĞLI, İ. (2015) “Finansal Okuryazarlık Finansal Bilgi, Davranış ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40) 585-599

ALTINTAŞ, K. M. (2009) “Belirlenmiş Katkı Esaslı Emeklilik Planlarında Finansal Eğitimin Önemi: Katılımcıların Finansal Okuryazarlık Çerçevesinde Alternatif Bir Yatırım Eğitimi Modeli” *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), s. 151-176.

ANSONG, A. ve GYENSARE, M.A. (2012) “Determinant of University Working – Students “ Financial Literacy at the University of Cape Coast, Ghana” *International Journal of Business and Management*, vol 7 no 9, s. 126-133.

ARGON, T. ÖZTÜRK, Ç ve KILIÇASLAN, H. (2008) “Sınıf Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Bilgi Okur Yazarlığı Becerileri Üzerine Bir Durum Çalışması” *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (2), s. 13-22.

AŞICI, M. (2009) “Kişisel ve Sosyal Bir Değer Olarak Okuryazarlık”, *Değerler Eğitim Dergisi*, 7(17), s. 9-26.

BAYRAM, S. S. (2015) “Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama” *Uluslararası İşletme ve Yönetim Dergisi*, 2 (2), s. 105–135.

CİHANGİR, M. ve ERGİN, E. (2015) “Finansal Okuryazarlığın Temel Düzeyde İncelenmesi: Osmaniye İlinde Ankete Dayalı Bir Araştırma” *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(13), s. 492-511.

ÇAM, A.V. ve BARUT, A. (2015) “Finansal Okuryazarlık Düzeyi ve Davranışları: Gümüşhane Üniversitesi Önlisans Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma” *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 4(7), s. 63-72.

- ER, F. TEMİZEL, F. ÖZDEMİR, A ve SÖNMEZ H. (2014) “Lisans Eğitim Programlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisinin Araştırılması: Türkiye Örneği” *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), s. 113-126.
- ERGÜN, B. ŞAHİN, A. Ve ERGİN, E. ( ) “Finansal Okuryazarlık: İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma” *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi*, 7(34), s. 847-864.
- FETTAHOĞLU, S. (2015) “Hane Halkının Finans Eğitimi ve Finansal Okuryazarlık Düzeyleri Üzerine Kocaeli’nde Bir Araştırma” *Journal of Accounting Finance*, 67, s. 101-115.
- GEREK, S. ve KURT, A.A. (2011) “Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması” *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, XXX (1), s. 59-73.
- GUTNU, M. M. ve CİHANGİR, M. (2015) “Finansal Okuryazarlık Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Personeli Üzerine Bir Araştırma” *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(10), s. 415-424.
- KARABACAK, S. (2015) “Türk Kurumsal Yönetim Yapısı Düzleminde Finansal Okuryazarlığın Şirket Yönetim Kurulları İş Süreçlerindeki Rolü” *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(3), s. 1-7.
- KILIÇ, Y. ATA, A. H. ve SEYREK, H.İ. (2015) “Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma” *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 66, s. 129-150.
- KURUDAYIOĞLU, M. ve TÜZEL, S. (2010) “21. Yüzyıl Okuryazarlık Türleri, Değişen Metin Algısı ve Türkçe Eğitimi” *Türklük Bilim Araştırmaları Dergisi*, XXVIII, s. 283-298.
- MANDELL, L. (2006), “Financial Literacy: If It Is So Important, Why is not Improving?”, Networks Financial Institute at India State University Policy Brief, s. 1-10.

- MERCAN, N. OYUR, E. ALTINAY, A.ve AKSANYAR, Y. (2012) “Ekonomi Okur Yazarlığına Yönelik Ampirik Bir Araştırma” *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 4(2), s.109-118.
- ÖNAL, İ. (2010) “Tarihsel Değişim Sürecinde Yaşam Boyu Öğrenme ve Okuryazarlık: Türkiye Deneyimi” *Bilim Dünyası* 11(1), s. 101-121.
- ÖZGÜLER, İ. ve TEMİZEL, F. (2015) “Finansal Eğitime Bakış” *Uluslararası İşletme ve Yönetim Dergisi*, 3 (1), s. 1-16
- ÖZTÜRK, E. ve DEMİR, Y. (2015) “Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi: Süleyman Demirel Üniversitesi Akademik Personel Üzerine Bir Uygulama” *Muhasebe Finansman Dergisi*, s. 113-134.
- ŞANTAŞ, F. ve DEMİRGİL, B. (2015) “Ekonomi Okuryazarlığı Düzeyinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma” *Akademik Bakış Dergisi* 48, s. 46-60
- SARIGÜL, H. (2015) “Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Ölçeği: Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirlik” *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(1), s. 200-218.
- ŞENGÜR, M. ve TABAN S. (2016) “Türkiye’de Hane halkı Tasarruflarının Gelir Dışındaki Belirleyicileri” *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(1), s. 29-53.
- SEZER, D. ve DEMİR, S. (2015) “Yatırımcıların Finansal Okuryazarlık ve Bilişsel Yetenek Düzeylerinin Psikolojik Yanılsamalar ile İlişkisi” *Muhasebe Finansman Dergisi*, s. 70-88.
- TEMİZEL, F. ve BAYRAM, F. (2011) “Finansal Okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma” *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(1), s. 73-86.
- ÜNAL, S. DÜĞER, S.Y. ve SÖYLEMEZ, C. (2015) “Ekonomi Okuryazarlığı ve Kredi Kartı Tutumunun Rasyonel Kredi Kartı Kullanımına Etkisi: Dumlupınar

Üniversitesi Tavşanlı MYO örneği” *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 10(1), s. 31-52.

YILMAZ, V. ve TUNCAY, M. (2012) “Finansal Liberalizasyon Tasarruf ve Yatırım Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği” *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(3,4), s. 345-362.

WORTHINGTON, A. C. (2006), “ Predicting Financial Literacy İn Australia”, *Financial Services Review*, No. 15. s. 59-79.

V. İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.fo-der.org/edit-post/> (14.04.2016)

<http://www.fo-der.org/evin-hesap-uzmani-kadin-projesi-ile-kadinlara-finansal-okuryazarlik-egitimleri-veriliyor/> (14.04.2016)

<http://www.fo-der.org/foder-gonulluleri-ile-butcesini-bilen-cocuklar-finansal-okuryazarlik-egitimleri-veriyor/> (14.04.2016)

<http://www.fo-der.org/foder-askerlere-yonelik-bireysel-butce-yonetimi-finansal-okuryazarlik-egitimi-gerceklestirildi/> (14.04.2016)

<https://www.ingbank.com.tr/tr/ingbank/toplumsal-yatirimlarimiz/turuncu-damla>
(14.04.2016)

<http://www.fo-der.org/tasarruf-odakli-finansal-okuryazarlik-programi-turuncu-damla-3-yasinda/>(14.04.2016)

<https://www.ingbank.com.tr/tr/ingbank/toplumsal-yatirimlarimiz/turuncu-damla>
(15.04.2016)

<http://www.teb.com.tr/aileakademisi/teb-aile-akademisi-nedir/> (15.04.2016)

http://www.tcmb.gov.tr/konferanslar/financial_education/konferans.html
(16.04.2016)

<http://www.spk.gov.tr/duyurugoster.aspx?aid=20121116&subid=0&ct=f>
(16.04.2016)

<http://www.yatirimyapiyorum.gov.tr/duyurular/2012/3/5/sermaye-piyasas%C4%B1-kurulu%C5%9Flar%C4%B1-yat%C4%B1r%C4%B1mc%C4%B1-seferberli%C4%9Fi-i%C5%9Fbirli%C4%9Fi-protokolue-imzaland%C4%B1.aspx>
(16.04.2016)

<http://www.spk.gov.tr/duyurugoster.aspx?aid=20140225&subid=0&ct=c>
(17.04.2016)

<http://www.borsagundem.com/haber/spkya-londradan-odul-geldi/244937>
(18.04.2016)

<http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/haberler/finansal-okuryazarlik-egitimleri-basladi>
(17.04.2016)

<https://www.dogusgrubu.com.tr/tr/kurumsal-sorumluluk/kss-projeleri-ve-sponsorluklar/istanbulfinans-merkezi-yolunda-hedef-20-bin-kadin.aspx> (17.04.2016)

<http://hbogm.meb.gov.tr/www/hayat-boyu-ogrenme-genel-mudurlugu-ile-turk-ekonomi-bankasi-arasinda-uc-yil-surecek-olan-butcemi-yonetebiliyorum-projesinin-protokolu-imzalandi/icerik/424> (17.04.2016)

<http://tegm.meb.gov.tr/www/sanat-yoluyla-sosyal-ve-finansal-egitim-projesine-yonelik-tanitim-toplantisi/icerik/230> (17.04.2016)

<http://www.aksam.com.tr/ekonomi/finansal-okuryazarlik-okullarda-ogretilecek/haber-349791> (17.04.2016)

<http://3kumbara.org/> (17.04.2016)

<http://www.oecd.org/about/> (19.04.2016)

<https://tr.wikipedia.org/wiki/OECD> (19.04.2016)

<http://www.radikal.com.tr/yazarlar/metin-ercan/mali-okuryazarlikin-artan-onemi-1100367/> (19.04.2016)

https://tr.wikipedia.org/wiki/D%C3%BCnya_Bankas%C4%B1 (20.04.2016)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Avrupa_Birli%C4%9Fi (20.04.2016)

https://en.wikipedia.org/wiki/President%E2%80%99s_Advisory_Council_on_Financial_Capability (24.04.2016)

<http://www.fsa.gov.uk/about/aims/statutory> (26.04.2016)

<http://www.pfeg.org/about-us/about-pfeg> (26.04.2016)

<http://www.asic.gov.au/about-asic/what-we-do/our-role/> (26.04.2016)

<http://www.borsaistanbul.com/kurumsal/borsa-istanbul-hakkinda/hakkimizda>
(20.05.2016)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Borsa_%C4%B0stanbul (20.05.2016)

<http://w3.balikesir.edu.tr/~msackes/wp/wp-content/uploads/2012/03/BAY-Final-Konulari.pdf> (20.05.2016)

